Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Liber regulae pastoralis - Cod. Aug. perg. 240

Gregor <I., Papst>

[S.l.], [8. Jahrh.]

[Text]

urn:nbn:de:bsz:31-98108

Visual Library

lib' augie maioris: 1

mi ... nmicorũ suorum ... un nabunt
... tenum incor de suo non mouet a ... ageli
... geli ... pertule interum ... tagelirum
pueri ... tangelirum sol ... ue uocem ... dul ...
carmen dul ce sonet ab ... be ... ie can ...
& caneumis puer de tali tangit lirum
non nabun

non nabundancia ... us quam ...
... modo ... tor ... impo ... a ...
... ent ... uoce ...

Pastorale gregorii pape ... G.

tangelirum puer ...

... n nabundancia cuius quam ...
non nabundancia cu

ni ... ue ... nouo ... conmi

IN N(omine) D(omi)NI INCIPIUNT CAPITU
LA LIBRI REGULAE PASTO
RALIS DOMNI GREGORII PAPAE

I Ne uenire imperiti ad magisterium audeant.
II Ne locum regiminis subeant qui uiuendo non
perficiunt quae meditando didicerunt. III De
pondere regiminis et quod aduersa quaeque dis
picienda sint prospera formidanda. IIII Quod
plerumque occupatio regiminis soliditatem dissipet
mentis. V De his qui in regimine prodesse exem
plis uirtutum possunt, sed quietem propriam sectando
refugiunt. VI Quod hi qui pondus regiminis per hum
ilitatem fugiunt, tunc uere sunt humiles, cum diuinis iu
diciis non reluctantur. VII Quod nonnumquam praedi
cationis officium et nonnulli laudabiliter appetunt
et ad hoc nonnulli laudabiliter coacti pertrahuntur.
VIII De his qui praeesse concupiscunt et ad usum suae
libidinis instrumentum apostolici sermonis arripi
unt. VIIII Quod mens praeesse uolentium plerumque
sibi fictat bonorum operum promissione blanditur.
X Qualis quisque ad regimen uenire debeat. XI Qua
lis quisque ad regimen uenire non debeat. XII Qualis quis
ad regimen ordinate peruenerit, qualem se in ipso regi
mine

debeat exhibere, XIII Ut rector cogitatione sit mundus, XIIII Ut rector sit semper operatione praecipuus, XV Ut sit rector discretus in silentio, utilis in uerbo, XVI Ut sit rector singulis compassione proximus, prae cunctis contemplatione suspensus. XVII Ut sit rector bene agentibus per humilitatem socius contra delinquentium uitia per zelum iustitiae erectus. XVIII Ut sit rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens exteriorum prouidentiam internorum sollicitudine non relinquens. XVIIII Ne placere rector suo studio hominibus appetat. sed tamen quod placere debeat intendat. XX Quod scire sollicite rector debet, quia plerumque uitia uirtutes esse mentiuntur, XXI quae esse debet rectori discretio correptionis et dissimulationis feruoris et mansuetudinis. XXII quantum rector sacrae meditationi esse debeat intentus. XXIII quanta debet esse diuersitas in arte praedicationis XXIIII quod aliter ammonendi sunt uiri atque aliter feminae XXV quod aliter ammonendi sunt iuuenes atque aliter senes. XXVI quod aliter ammonendi sunt inopes atque aliter locupletes. XXVII quod aliter ammonendi sunt laeti atque aliter tristes. XXVIII quod aliter ammonendi sunt subditi atque aliter praelati XXVIIII quod aliter ammonendi sunt serui atque aliter domini XXX quod aliter ammonendi sunt sapientes huius

mundi · atq; aliter hebetes XXXI quod aliter am
monendi sunt impudentes · atq; aliter uerecundi ·
XXXII quod aliter ammonendi sunt proterui · atq;
aliter pusillanimes · XXXIII quod aliter ammonendi
sunt impatientes · atq; aliter patientes · XXXIIII
quod aliter ammonendi sunt beniuoli · atq; aliter
liuidi · XXXV quod aliter ammonendi sunt simpli
ces · atq; aliter impuri · XXXVI quod aliter ammo
nendi sunt incolomes · atq; aliter aegri · XXXVII
quod aliter ammonendi sunt qui flagella metuunt
et propterea innocenter uiuunt · atq; aliter qui
sic in iniquitate duruerunt · ut neq; per flagella cor
ri gantur · XXXVIII quod aliter ammonendi sunt
nimis taciti · atq; aliter multiloquio uacantes ·
XXXVIIII quod aliter ammonendi sunt pigri · atque
aliter praecipites · XL quod aliter ammonendi
sunt mansueti · atq; aliter iracundi XLI quod
aliter ammonendi sunt humiles · atq; aliter ela
ti · XLII quod aliter ammonendi sunt pertinaces ·
atq; aliter inconstantes · XLIII quod aliter am
monendi sunt gulae dediti · atq; aliter abstinentes ·
XLIIII quod aliter ammonendi sunt qui iam sua
misericorditer tribuunt · atq; aliter qui ad
huc et aliena rapere contendunt · XLV quod
aliter ammonendi sunt qui nec aliena appe
tunt nec sua largiuntur · atq; aliter qui et ea
quae habent tribuunt · et tamen aliena rape
re ·

non desisunt. XLVI quod aliter ammonendi sunt
discordes atq; aliter pacati. XLVII quod aliter ad
monendi sunt seminantes iurcia atq; aliter paci
fici. XLVIII quod aliter admonendi sunt qui sacre
legis uerba non recte intellegunt atq; aliter qui
recte quidem intellegunt sed haec humiliter non
locuntur. XLVIIII quod aliter admonendi sunt
qui cum praedicare digne ualerent prae nimia
humilitate formidant atq; aliter quos a pre
dicatione inperfectio uel aetas prohibet et ta
men praecipitatio inpellit. L quod aliter
admonendi sunt qui in hoc quod temporaliter
appetunt prosperantur atq; aliter qui ea qui
dem quae mundi sunt concupiscunt et tamen
aduersitatis labore fatigantur. LI quod aliter ad
monendi sunt coniugiis ligati atq; aliter con
iugiis nexibus liberi. LII quod aliter admonendi
sunt peccatorum carnis conscii atq; aliter ig
nari. LIII quod aliter admonendi sunt qui pec
cata deplorant operum atq; aliter qui cogitati
onum. LIIII quod aliter admonendi sunt
qui admissa plangunt nec tamen deserunt
atq; aliter qui deserunt nec tamen plangunt.
LV. quod aliter admonendi sunt qui inlicita
quae faciunt etiam laudant atq; aliter qui
accusant praua nec tamen deuitant. LVI
quod aliter admonendi sunt qui repentina

concupiscentia superantur, atque aliter qui in
culpa ex consilio ligantur. LVII Quod aliter admo
nendi sunt qui licet minima crebro tamen illi
cita faciunt, atque aliter qui se a parvis custodi
unt sed aliquando in gravibus demerguntur.
LVIII Quod aliter admonendi sunt qui bona nec
inchoant, atque aliter qui inchoata minime
consummant. LVIIII Quod aliter admonendi sunt
qui mala occulte agunt et bona publice, atque ali
ter qui bona faciunt abscondunt, et tamen qui
busdam factis publice mala de se opinari permit
tunt. LX De exhortatione multis adhibenda
ut sic singulorum virtutes adiuvet quatenus ex his
contraria vitia non excrescant. LXI
De exhortatione quae uni adhibenda est contra
riis passionibus laboranti. LXII Quod aliquando
leviora vitia relinquenda sunt ut graviora
subtrahantur. LXIII Quod infirmis mentibus om
nino non debent alta praedicari. LXIIII De
opere praedicatoris et voce. LXV Quod peractis
omnibus qualiter praedicator ad semetipsum
redeat, ne hunc vel vita vel praedicatio ex
tollat.

EXPL. KAPITUL. LIBRI PASTORAL.

IN NOM DNI INCP LIBER REGULAE PASTO

RALIS GREGORII PAPAE SCRIPTUS AD IOHANNEM EPM

PASTORALIS CURAE ME PON

dera fugere delitescendo uoluisse be
nigna frater carissime atque humil
lima intentione reprehendis quae
ne quibusdam leuia esse uideantur praesen
tis libri stilo exprimo de eorum grauidine
omne quod penso ut et haec qui uacat in
caute non expetat et qui incaute expetiit
adeptum se esse pertimescat. In quattuor se
disputatione liber iste distinguitur ut
ad lectoris sui animum ordinatis allegationib;
quasi quibusdam passibus gradiatur. Nam cum rerum
necessitas exposcit pensandum ualde est ad
culmen regiminis qualiter ueniatur atque
ad hoc rite perueniens qualiter uiuat et bene
uiuens qualiter doceat et recte docens infir
mitatem suam quanta consideratione
cognoscat ne aut humilitas accessum fugi
at aut peruentioni uita contraria sit aut uitam
doctrina destituat aut doctrinam praesump
tio extollat. Prius ergo appetitum timor tempe
ret postmodum uero magisterium quod a non quae
rente suscipitur uita commendet. Ac deinde
necesse est ut pastoris bonum quod uiuendo
ostenditur etiam loquendo propagetur. Ad ex
tremum uero superest ut perfecta quaeque opera consider

[illegible] Ne haec [illegible]
[illegible] oculos [illegible] elationis ex[illegible]

sed quia sunt plerique mihi imperitia si-
miles qui dum se metiri nesciunt quae non didice-
runt docere concupiscunt qui pondus magis-
terii tanto levius estimant quanto vim magnitu-
dinis illius ignorant ab ipso libri huius exordio repraehen-
duntur exordio ut qui indocti ac praecipites
doctrinae arcem tenere appetunt a praecipita-
tionis suae ausibus in ipsa locutionis nostrae ia-
nua repellantur

Nulla ars doceri praesumitur nisi intenta
prius meditatione discatur ab imperitis er-
go pastorale magisterium qua temeritate suscipi-
tur quando ars est artium regimen anima-
rum quis autem cogitationum vulnera occultiora esse
nesciat vulneribus viscerum et tamen saepe qui
nequaquam spiritalia praecepta cognoverunt
cordis se medicos profiteri non metuunt dum qui
pigmentorum vim nesciunt videri medici carnis eru-
bescunt sed quia auctore deo ad religionis reveren-
tiam omne iam praesentis saeculi culmen inclina-
tur sunt nonnulli qui intra sanctam ecclesiam per speci-
em regiminis gloriam affectant honoris vi-
deri doctores appetunt transcendere ceteros con-
cupiscunt atque attestante veritate primas sa-
lutationes in foro primos in cenis recubitus primas in conve-
ntibus cathedras

quaerunt qui susceptum curae pastoralis officium
ministrare digne tanto magis nequeunt quanto
ad humilitatis magisterium ex sola elatione
pervenerunt; ipsa quippe in magisterio lingua con
funditur quando aliud discitur et aliud docetur;
quos contra dominus per prophetam queritur dicens ipsi
regnaverunt et non ex me principes extiterunt
et non cognovi ex se namque et non ex arbitrio sum
mi rectoris regnant qui nullis fulti virtutibus
nequaquam divinitus vocati sed sua cupidine ac
censi culmen regiminis rapiunt potius quam ad
sequuntur quos tamen internus iudex et provehit
et non cognoscit qui a quos permittendo tolerat
profecto per iudicium reprobationis ignorat;
Unde ad se quibusdam et post miracula venientibus
dicit recedite a me operarii iniquitatis nes
cio qui estis. pastorum imperitia voce veritatis in
crepatur cum per prophetam dicitur; Ipsi pastores ig
noraverunt intellegentiam quos rursum dominus de
testatur dicens et tenentes legem nescierunt
me et nesciri ergo se ab eis veritas queritur et
nescire se principatum nescientium protestatur;
quia profecto hi qui ea quae sunt domini nesciunt a domino
nesciuntur paulo attestante qui ait si quis autem
ignorat ignorabitur; quae nimirum pastorum
saepe imperitia meritis congruit subiectorum
quia quamvis lumen scientiae sua culpa exigente

non habeant districto tamen iudicio agitur ut pro ig
norantia hi etiam qui sequuntur offendant. Hinc
namque in evangelio per semetipsam veritas dicit. Si cae
cus caeco ducatum praebeat ambo in foveam cadunt.
Hinc psalmista non optantis animo sed prophetan
tis ministerio denuntiat dicens. Obscurentur oculi
eorum ne videant et dorsum illorum semper incurva. O
culi quippe sunt qui in ipsa honoris summi facie positi
providendi iter officium susceperunt. quibus nimi
rum qui subsequenter inherent dorsa nominantur.
Obscuratis ergo oculis dorsum flectitur. quia cum lu
men scientiae perdunt qui praeeunt profecto ad
portanda peccatorum curvantur onera qui secun
tur.

Et sunt nonnulli qui solerti cura
spiritalia praecepta perscrutantur. sed quae
intellegendo penetrant vivendo conculcant.
repente docent quae non opere sed meditatione de
dicerunt. et quod verbis praedicant moribus inpug
nant. Unde fit ut cum pastor per abrupta graditur
ad praecipitium grex sequatur. Hinc namque per prophe
tam dominus contra contemptibilem pastorum scientiam
queritur dicens. Cum ipsi limpidissimam aquam biberi
tis reliquam pedibus vestris turbabatis. et oves meae
quae conculcata pedibus vestris fuerant pasce
bantur. et quae pedes vestri turbaverant haec
bibebant. Aquam quippe limpidissimam pastores
bibunt. cum fluenta veritatis recte intellegentes

hauserunt sed eandem aquam pedib; perturbare est
sanctae meditationis studia male uiuendo corrumpere;
Aquam scilicet eorum turbatam pedib; oues bibunt
cum subiecti quiq; non sectantur uerba quae au
diunt. sed sola quae conspiciunt exempla praui
tatis imitantur. qui cum dicta sitiunt. quia p ope
ra peruertuntur. quasi corruptis fontib; in potib;
lutum sumunt. Hinc quoq; scriptum est p prophetam
laqueus ruinae. hinc rursum ait de sacerdotib;
p prophetam dicit. facti sunt domui israhel in off
endiculum iniquitatis. Nemo quippe amplius in ec
clesia nocet quam qui p uerse agens nomen uel or
dinem sanctitatis habet. delinquentem namq; hunc
redarguere nullus praesumit. et in exemplum culpa
uehementer extenditur. quando pro reuerentia
ordinis peccator honoratur. Indignorum autem
quique tanti reatus pondera fugerent si ueritatis
sententiam sollicita cordis aure pensarent qua
ait qui scandalizauerit unum de pusillis istis
qui in me credunt expedit ei ut suspendatur mo
la asinaria in collo eius. et dimergatur in pro
fundum maris. p molam quippe asinariam saecu
laris uitae circuitus ac labor exprimitur. et
p profundum maris extrema damnatio designatur.
qui ergo ad sanctitatis speciem deductus uel uer
bo ceteros destruit uel exemplo. melius profec
to erat ut hunc ad mortem sub exteriori habi
tu

terrena ac t[emporalia] constringeret quia iam sacrum offi-
cium in culpa ceteris imitabilem demonstraret.
quia nimirum si solus caderet. utcumque hunc tolera-
bilior inferni poena cruciaret.

IIII **Haec itaque breviter diximus. ut quanti**
sit ponderis regiminis monstraremus. ne te-
merare sacra regimina. quisquis his inpar
est audeat. et per concupiscentiam culminis ducatum
suscipiat perditionis. hinc enim pie Iacobus prohibet
dicens. Nolite plures magistri fieri fratres mei. hinc ip-
se dei hominumque mediator regnum percipere vitavit
in terris. qui supernorum quoque spirituum scientiam
sensumque transcendens. ante saecula regnat in
caelis. scriptum quippe est. Ihesus cum cognovisset quia
venturi essent ut raperent eum et facerent
eum regem. fugit iterum in montem ipse solus. quis
[illegible] principari hominibus [illegible] sine culpa potuis-
set quam is qui nimirum eos regeret quos ipse cre-
averat. sed quia idcirco in carne apparuit. ut
non solum nos passione redimeret. verum etiam
conversatione doceret. exemplum se sequenti-
bus praebens. rex fieri noluit. ad crucis vero pa-
tibulum sponte convenit. oblatam gloriam cul-
minis fugit. poenam probrosae mortis appe-
tiit. ut membra eius videlicet discerent favo-
res mundi fugere. terrores minime timere
pro veritate adversa diligere. prospera formi-

mi dando declinare. quia et ista saepe p(er) tumore(m)
cor inquinant. et illa p(er) dolore(m) purgant. In istis mens
erigitur. in illis autem etiam si quando se erexerat
sternitur. in istis sese homo obliviscitur. in illis vero
ad sui memoriam vel invitus etiam coactus q(ue) revocat(ur).
in istis saepe et ante acta bona depereunt.
in illis autem longi quoque temporis admissa tergun-
tur. Nam plerumque adversitatis magisterio sub dis-
ciplina cor premitur. quod si ad regiminis culmen
erupit. in elatione protinus usu gloriae permuta-
tur. Sic saul qui indignum se prius considerans fuge-
rat. mox ut regni gubernacula suscepit intumuit.
Honorari namque coram populo cupiens. dum re-
prehendi publice noluit. ipsum qui in regem se
unxerat scidit. Sic david auctoris iudicio per o-
mnia placens. mox ut pressurae pondere
caruit in tumorem vulneris erupit. fac-
tusque est in morte viri crudeliter rigidus. qui in
appetitu feminae fuit enerviter fluxus. et qui pie ma-
lis antea noverat pie parcere. in bonorum quoque nece
postea didicit sine obstaculo retardationis inhia-
re. Prius quippe percussorem deprehensum ferire perse-
cutorem noluit. et postea cum damno laborantis sui
exercitus etiam devotum militem extinxit. Quem
profecto ab electorum numero culpa longius rapu-
isset. Nisi hunc ad veniam flagella revocassent.

V. Saepe suscepta cura regiminis co...

p diuersa deuerberat et inpar quisq; inueni
tur ad singula dum confusa mente diuiditur
ad multa; unde quidam sapiens prouide prohi
bet dicens: Fili ne in multis sint actus tui quia ui de
licet nequaquā plene in uniuscuiusq; operis ratio
ne colligitur dum mens p diuersa partitur. Cumq;
foras p insolentē curam trahitur interni timoris
soliditate uacuatur. Fit ē in exteriorū dispositione
tione sollicita et sui solummodo ignara scit mul
ta cogitare se nesciens nam cum plus quā necesse
est se exterioribus implicat quasi occupata in itinere
obliuiscitur quo tendebat. ita ut a studio
suae inquisitionis alienata nec ipsa quae pati
tur damna consideret nec quanta delinquat agnos
cat. Neq; enim peccare se credidit ezechias cum
uenientibus ad se alienigenis cellam aromatum osten
dit. sed in damnationem sequentis prolis ex condemnatione
iudicis pertulit quod se facere licenter aestimauit.
Saepe cum multa suppetunt quae agere possit
quae subiecti quia acta sunt admirentur per cogi
tationem sese animus eleuat et plene in se iram iu
dicis prouocat quamuis per iniquitatis opera
non erumpat. In ipso quippe est qui iudicat in ipso
quod iudicatur. Cum ergo in corde delinquimus la
tet hominibus quod agimus sed tamen ipso
iudice teste peccamus. Neq; enim rex babyloniae tunc
reus elationis extitit cum ad elationis uer
ba

peruenit quippe quia ore prophetico et ante cum ab
elatione tacuit sententiam reprobationis au
diuit culpam namque perpetratae superbiae iam an
te deterserat quo omnipotentem dominum quem se of
fendisse repperit cunctis sub se gentibus praedica
uit; sed post haec successu suae potestatis
eleuatus, dum magna se fecisse gaudet cunc
tis prius in cogitatione se praetulit et post adhuc
tumidus dixit: Nonne haec est babilon magna
quam ego aedificaui in domum regni et in robore
fortitudinis meae et in gloria decoris mei; quae u
idelicet uox illius irae uindictam aperte pertulit quam
occulta elatio accendit. nam districtus iudex
prius inuisibiliter uidit quod post publice ferien
do reprehendit. unde et in irrationale hunc
animal uertit ab humano societate separauit
agri bestiis mutata mente coniunxit ut districto
uidelicet eius iudicio homo quoque esse perderet
qui magnum se ultra homines aestimasset. haec
atque proferentes non potestatem reprehendi
mus sed ab appetitu illius cordis infirmitatem
munimus, ne inperfecti quique culmen arripere regi
minis audeant, et qui in planis stantes titubant
in praecipitio pedem ponant

Nam sunt nonnulli qui eximia uirtutum
dona percipiunt et pro exercitatione ceterorum
magnis muneribus exaltantur qui studio

[illegible] mundi abstinentiae robore ualidi
doctrinae dapibus refecti patientiae longani
mitate humiles auctoritatis fortitudine erec
ti pietatis gratia benigni iustitiae seueritate
districti sunt; qui nimirum ad culmen regiminum
uocati si suscipere renuunt. Ipsa sibi plerumque
dona adimunt quae non pro se tantummodo sed
etiam pro aliis acceperunt; Cumque sua et non ali
orum lucra cogitant ipsis se quae priuata habere
appetunt bonis priuant. hinc namque ad discipu
los ueritas dicit; Non potest ciuitas abscondi sup
montem posita. neque accendunt lucernam et ponunt
eam sub modio sed super candelabrum ut luceat omni
bus qui in domo sunt; hinc petro ait; Simon iohannis
amas me qui cum se amare protinus respondis
set, audiuit. si diligis me pasce oues meas; si ergo
dilectionis est testimonium cura pastionis quis
quis uirtutibus pollens gregem dei renuit pasce
re pastorem summum conuincitur non amare hinc
paulus dicit si xps pro omnibus mortuus est ergo
omnes mortui sunt et pro omnibus mortuus est
et qui uiuunt iam non sibi uiuant sed ei qui
pro ipsis mortuus est et resurrexit hinc moyses
ait ut uxorem fratris sine filiis defuncti superstes
frater accipiat atque ad nomen fratris filium
gignat quam si accipere forte renuerit huic
in faciem mulier expuat unumque ei pedem discal
ciet

habitaculum domum discalciati vocetur;
Frater quippe defunctus ille est qui post resurrec
tionis apparens gloriam dixit; Ite nuntiate fra
tribus meis; Qui quasi sine filiis obiit quia adhuc elec
torum suorum numerum non implevit; Huius sci
licet uxorem superstes frater sortiri praecipitur;
quia dignum profecto est ut cura sanctae ecclesiae ei
qui hanc bene regere praevalet inponatur; Cui
nolenti in faciem mulier exspuit; quia quisquis ex
muneribus quae percepit prodesse aliis non curat;
bonis quoque eius sancta ecclesia exprobrans; et qua
si in faciem salivam iactat;;— Cui ex uno pede cal
ciamentum tollitur ut discalciati domus vocetur;
Scriptum quippe est; Calciati pedes in praeparatione
evangelii pacis; Si ergo ut nostram sic curam proxi
gerimus; utrumque pedem per calciamentum munimus.
Si vero suam cogitans utilitatem proximorum
neglegit quasi unius pedis calciamentum cum de
decore amittit; Sunt itaque nonnulli qui magnis
muneribus ditati dum solis contemplationis
studiis inardescunt parere utilitati proxi
morum praedicatione refugiunt; secretum quie
tis diligunt recessum speculationis appetunt;
De quo si districte iudicentur ex tantis procul dubi
o rei sunt quantis venientes ad publicum prodes
se potuerunt. Qua enim mente is qui proximis
profuturus enitesceret utilitati ceterorum

secretum proponit suum quando ipse summi patris
unigenitus ut multis prodesset de sinu patris egressus
est ad publicum nostrum

VI Sunt nonnulli qui ex sola humilitate
refugiunt ne eis quibus se impares aestimant
praeferantur quorum profecto humilitas si
ceteris virtutibus cingitur tunc ante dei oculos
vera est cum ad respuendum hoc quod utiliter
subire praecipitur pertinax non est neque enim vere
humilis est qui superni nutu ut debeat prae-
esse intellegit et tamen praeesse contemnit sed
divinis dispositionibus subditus atque a vitio obsti-
nationis alienus cum sibi regiminis culmen impera-
tur si iam donis praeventus est quibus et aliis pro-
sit ex corde debet fugere et invitus oboedire

VII Quamvis nonnumquam praedica-
tionis officium et nonnulli laudabiliter appe-
tunt et ad hoc nonnulli laudabiliter coacti
pertrahuntur quod liquide agnoscimus si duorum
prophetarum facta pensamus quorum unus ut
ad praedicandum mitti debuisset sponte se pro-
tulit quorum alter vero cum pavore contradi-
xit esaias quippe domino quaerenti quem mitteret
ultro se obtulit dicens ecce ego mitte me hieremias
autem mittitur et tamen ne mitti debeat
humiliter renititur dicens a a a domine deus ecce nescio lo-
qui quia puer ego sum

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

diuersa ex uno prodit. sed non ad diuersa p(ro)cedit e dilen
entie manauit. duo quippe sunt praecepta cari
tatis dei uidelicet et amor proximi. Per actuosam igi
tur uitam prodesse proximis cupiens. esaias offi
cium praedicationis appetit. per contemplatiuam
uero hieremias amori conditoris sedule inherere
desiderans ne mitti ad praedicandum debeat
contradicit. Quod ergo laudabiliter alter ap
petiit. hoc laudabiliter alter expauit. iste ne
taciate contemplationis lucra loquendo perderet. ille
Ne damna studiosi operis tacendo sentiret. sed
hoc in utrisque est subtiliter intuendum. quia et is
qui recusauit plene non restitit. et his qui mitti
uoluit ante se per altaris calculum purgatum uidit.
Ne aut non purgatus adire quisque sacra ministe
ria audeat. aut quem superna gratia elegit
sub humilitatis specie superbe contradicat. quia
igitur ualde difficile est purgatum se quemlibet
posse cognoscere. praedicationis officium tutius
declinatur. Nec tamen declinari pertinaciter
debet. cum ad suscipiendum superna
uoluntas agnoscitur. quod moyses utrumque miro
modo expleuit. qui praeesse tante multi
tudini et noluit et obedivit. superbus
enim fortasse esset si ducatum plebis innumerae
sine trepidatione susciperet. et rursum superbus
existeret si auctoris imperio obtemperare recusaret.

... ubique ergo humilis ... subiectus ...

ess ... o ... [illegible]

[illegible]

... ipse ... [illegible] ... non

[illegible] ... eret

iub ... [illegible] ... Moyses ... [illegible]

d ... [illegible] ... on

[illegible] ... r

... libenter ... [illegible]

[illegible]

le ... eru ... e ... &

Plerumque vero qui praeesse concu

[illegible] ... instrumen

[illegible] ... entia ... qua ait si

[illegible] ... erat ... bonum opus desider

[illegible] ... in pavorem ver

protinus quod laudavit cum repente sibi iungi

Oportet autem episcopum inreprehensibilem esse ...

[illegible] ... sequenter enu

[illegible] ... inreprehensibilitas ipsa manif

& facuit ... ergo desiderio et terri

[illegible] ... tedicat ... lau doquodque ...

[illegible] ... quod que ... [illegible] ... Ned

nosmet ipso ... [illegible] ... tanto foedi

[illegible] ... inreprehensibilitas pareat ... quanto

... in honoris ... [illegible]

Magnus enim regendi artifex pa u oribus impellit
terroribus retrahit cum eos describendo scri
incomprehensibilitatis culmine respringat a sup
bitc et officium laudando quod quaeritur compo
natad vitam quia tum is non tum ū qat illo in tem
pore dicitur quo quisquis plebibus praeerat pri
mus ad martyrii tormenta ducebatur tunc er
go laudabile fuit episcopatum quaerere quando per
hunc quemque dubium non erat ad supplicia gra
viora pervenire unde ipsum quoque episcopatus offi
cium boni operis expressione definitur cum dici
tur si quis episcopatum desiderat bonum opus de
siderat; Ipse ergo sibi testis est quia episcopatū
non appetit qui non per hunc boni operis ministe
rium sed honoris gloriam quaerit; sacrum quippe
officium non solum non diligit omnino sed nescit
qui ad culmen regiminis anhelans in occulta medi
tatione cogitationis ceterorum subiectione pas
citur; Laude propria laetatur ad honorē cor
elevat rerum affluentium abundantia exul
tat; mundi ergo lucrum quaeritur sub eius
honoris specie quo mundi destrui lucra debu
runt; Cumque mens humilitatis culmen arripe
re ad elationē cogitat quod foris appetit in
tus inmutat;

Sed plerumque hi qui subire ma
gisteriū pastorale cupiunt nonnulla

quoq; bona opera animo proponunt; et quamuis
hoc elationis intencione appetant. operaturos
tamen se magna ptractant; sicq; ut aliud in imis
intentio supprimat aliud tractantis animo
superficies cogitationis ostendat; Nam saepe sibi de
se mens ipsa mentitur. et fingit se de bono opere ama
re quod non amat. quae principari appetens fit

+; de mundi autem gloria non amare quod amat;

ad hoc pauida cum quaerit audax cum puenerit; ten
dens enim ne non pueniat trepidat. sed repente p
ueniens. iure sibi hoc debitum ad quod puenerit pu
tat; Cumq; p cepti principatus officio pfrui secul
ariter coeperit libenter obliuiscitur quidquid reli
giose cogitauit; Unde necesse est. ut cum cogitatio
extra usum ducitur. protinus mentis oculus ad o
pera transacta reuocetur; hac penset quisq; qui
subiectus egerit. et repente cognoscit si prela
tus bona agere quae proposuerit possit; quia ne
quaquam ualet in culmine humilitatem discere
qui in imis positus non desiit superbire; nescit laud
cum suppetit fugere. qui ad hanc didicit cu
de esset anhelare; nequaquam uincere auaritia
potest. quando ad multorum sustentationem
tenditur. cui sufficere propria nec soli potu
erunt; ex anteacta ergo uita se quisq; inueni
at ne in appetitu culminis imago cogitatio
nis inludat; quamuis plerumq; in occupati
one regiminis. ipse quoque boni operis usus dila

qui in tranquillitate tenebatur · quia & qui et in mari recte navem et imperitus dirigit · turbatis autem tempestatum fluctibus etiam peritus se nauta confundit; quidnamque est potestas culminis nisi tempestas mentis in qua [illegible]

Ille igitur ille modis omnibus debet ad exemplum vivendi pertrahi · qui cunctis carnis passionibus moriens iam spiritaliter vivit; qui prospera mundi postposuit · qui nulla adversa pertimescit · qui sola interna desiderat!

cuius intentioni bene congruens. nec omnino per inbe-
cillitatem corpus. Nec ualde per contumeliam repug-
nat spiritus. qui ad aliena cupienda non ducitur. sed propria
largitur. qui pietatis uiscera citius ad ignoscendum
flectitur. sed numquam plus quam deceat ignoscens
ab arce rectitudinis inclinatur. qui nulla inlicita
perpetrat. sed perpetrata ab aliis ut propria deplorat.
qui ex affectu cordis alienę infirmitati conpa-
titur. sicque in bonis proximi sicut in suis profectibus
laetatur. qui ita se imitabilem ceteris in cunctis que
agit insinuat. ut inter eos non habeat quod saltem
de transactis erubescat. qui sic studet uiuere. ut pro-
ximorum quoque corda arentia doctrinę ualeat
fluentis inrigare. qui orationis usu et experimento
iam didicit quod obtinere a domino que poposcerit pos-
sit. cui per effectus uocem iam quasi specialiter dicitur.
adhuc loquente te dicam. ecce adsum. si enim for-
tasse quis ueniat ut pro se ad intercedendum nos apud
potentem quempiam uirum qui sibi iratus nobis ue-
ro est incognitus ducat. protinus respondemus ad
intercedendum uenire non possumus. quia famili-
aritatis eius notitiam non habemus. si ergo ho-
mo apud hominem de quo minime presumit fi-
eri intercessor erubescit. qua mente apud deum inter-
cessionis locum pro populo arripit. qui familiarem
se eius gratiae esse per uitę meritum nescit. aut
ab eo quomodo aliis ueniam postulat. qui utrum

sibi sit placatus ignorat. quanto magis est adhuc aliud
sollicitus formidandum. Ne qui placare posse iram
creditur. hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cunc
ti enim liquido novimus quia cum is qui displicet ad in
tercedendum mittitur. Irati animus ad deteriora
provocatur; Qui ergo adhuc desideriis terrenis astrin
gitur. caveat ne districti iram iudicis gravius accen
dens. dum loco delectatur gloriae. fiat subditis auctor
ruinae; Sollerter ergo se quisque metiatur. ne locum re
giminis adsumere audeat si adhuc in se vitium damna
biliter regnat; ne is quem crimen depravat proprium.
intercessor fieri appetat pro culpis aliorum;

Hinc etenim superna voce ad moysen dicitur
Loquere ad aaron. homo de semine tuo per fa
milias qui habuerit maculam non offeret panes deo
suo. nec accedet ad ministerium eius. ubi et repente sub
iungitur. si caecus fuerit si claudus si vel parvo vel
grandi et torto naso si fracto pede si manu si gibbus
si lippus si albuginem habens in oculo si iugem scabiem
si impetiginem in corpore vel ponderosus. Caecus
quippe est qui supernae lumen contemplationis ignorat.
qui praesentis vitae tenebras pressus. dum venturam
lucem nequaquam diligendo conspicit. quo gressum
operis porrigat nescit. Hinc etenim prophetante anna
dicitur. pedes sanctorum suorum servabit et impii
in tenebris conticescent. Claudus vero est qui qui
dem quo pergere debeat aspicit sed per infirmitatem

mentis uitae uiam perfecte non ualet tenere quam
uidet. quia ad uirtutis statum dum fluxa consue-
tudo non erigitur quo desiderium innititur illuc
gressus operis efficaciter non secuntur. hinc etenim
paulus dicit. remissas manus et dissoluta genua
erigite et gressus rectos facite pedibus uestris ut non
claudicans erret. magis autem sanetur. paruo autem
naso est. qui ad tenendam mensuram discretionis idone-
us non est. Naso quippe odores fetoresque discernimus.
Recte ergo per nasum discretio exprimitur per quam uir-
tutes eligimus delicta reprobamus. unde in laude
sponsae dicitur. Nasus tuus sicut turris quae est in liba-
no. quia nimirum sancta ecclesia quae ex causis singulis
prodeant per discretionem conspicit et uen-
tura uitiorum bella ex alto deprehendit. sed sunt
nonnulli qui dum aestimari hebetes nolunt saepe
in quibusdam inquisitionibus plus quam necesse est
exercentes ex nimia subtilitate falluntur. unde
hic quoque subditur. uel grandi et torto naso. nasus
enim grandis et tortus est discretionis sub-
tilitas immoderata quae dum plus quam decet excre-
uerit actionis suae rectitudinem ipsa confundit.
Fracto autem pede uel manu est qui uiam dei per-
gere omnino non ualet atque a bonis actibus funditus
exsors uacat quatenus haec non ut claudus saltem
cum infirmitate teneat sed ab his omnimo-
do alienus existat. Gibbus uero est quem terrenae

sollicitudinis pondus deprimit ne umquam ad sup-
na respiciat · sed solis his quae in infimis calcan-
tur intendat · qui etsi quando aliquid ex bono patri-
ae caelestis audierit ad hoc nimirum perversae consue-
tudinis pondere praegravatus cordis faciem non adtol-
lit · quia cogitationis statum erigere non valet
quem terrenae usus sollicitudinis curvum tenet ·
ex horum quippe specie psalmista dicit · incurvatus
et humiliatus sum
sum usquequaque · quorum culpam quoque per semet ipsa ve-
ritas reprobans ait · semen autem quod in spinis ceci-
dit hi sunt qui audierunt et a sollicitudinibus et divi-
tiis et voluptatibus vitae euntes suffocantur et non
referunt fructum · lippus vero est cuius quidem in-
genium ad cognitionem veritatis emicat sed tamen
hoc carnalia opera obscurant · in lippis quippe ocu-
lis pupillae sanae sunt sed humore defluente infir-
mantes palpebrae grossescunt quarum quia
infusione crebro atteruntur etiam acies pupille
vitiatur · et sunt nonnulli quorum sensum carna-
lis vitae operatio sauciat · qui videre recta subtili-
ter per ingenium poterant sed usu pravae actio-
nis caligant · lippus itaque est cuius sensum natura
exacuit · sed conversationis pravitas confundit ·
Cui bene per angelum dicitur · collirio inunge oculos
tuos ut videas · Collirio quippe oculos ut videamus
inunguimus cum ad cognoscendam veri luminis cla-
ritatem intellectus nostri aciem medicamine

bonae operationis adiuuamus. albuginem uero
habet in oculo qui ueritatis lucem uidere non sinitur
quia arrogantia sapientiae seu iustitiae caecatur
pupilla namque oculi nigra uidet albuginem tolerans
nihil uidet. quia uidelicet sensus humanae cogitati
onis si se stultum peccatorem que intellegit cogni
tionem intimae claritatis adpraehendit si autem
candorem sibi iustitiae seu sapientiae tribuit a lu
ce se supernae cognitionis excludit et eo claritatem
ueri luminis nequaquam penetrat quo se apud se per ar
rogantiam exaltat. sicut de quibusdam dicitur dicentes
enim se esse sapientes stulti facti sunt. Iugem uero ha
bet scabiem cui carnis petulantia sine cessatione do
minatur. In scabie etenim feruor uiscerum ad cutem
trahitur per quam recte luxoria designatur. quia si
cordis temptatio usque ad operationem prosilit ni
mirum feruor intimus usque ad cutis scabiem prorumpit
et foras iam corpus sauciat. quia dum in cogitatione
uoluptas non reprimitur. etiam in actione domi
natur. quasi enim cutis pruriginem paulus curabat
cum diceret. temptatio uos non adpraehendat nisi
humana ac si aperte diceret humanum quidem est
in corde temptationem perpeti daemonicum uero est
in temptationis certamine etiam in operatione superari
Inpetiginem quoque habet in corpore quisquis auaritia
uastatur in mente quae si in paruis non compesci
tur nimirum sine mensura dilatatur. Inpetigo

quippe sine dolore corporis [illegible] occupat
tedio crescens membrorum decorem [illegible] quia
ex auaritia capti animum dum quasi [illegible] exu-
cerat. dum adipiscendi [illegible] cogitatione [illegible]
ad innumera [illegible] accendit et dolore in uulnere [illegible]
cit. quia aestuantem animo ex culpa abundantia in
prominente sed decorem membrorum [illegible] quia alia
quoque uirtutem [illegible] pulchritudinis depravatur et
quasi [illegible] corpus exasperat [illegible] per uniuersa
uitia animum [illegible] paulo ad [illegible]
quia [illegible] radix omnium malorum cupiditas est. pon-
derosus uero est [illegible] plenitudinem non exercet ope-
re. sed tamen ab [illegible] ne continua sine mo-
deramine [illegible] in mente [illegible] quamquam
quidem usque ad [illegible] operarium rapitur sed eius
animus uoluptate luxoriae sine ullo repugnationis
sui mole delectatur. uitium quippe est pondere [illegible]
humor uiscerum ad uires labitur. quae propter ergo
cum molestia dedecoris intumescunt ponderosus fer-
be est qui tot se cogitationibus ad lasciuiam defluens
pondus turpitudinis est tum in corde. et quamuis praua
uisione exerceat [illegible] ab his tamen non uellentur
mente [illegible] in bonis operis inaptus ualet. adiu-
[illegible] quia grauat hunc in abditis pondus turpe.
[illegible] ergo quolibet horum uitio subicitur panes
[illegible] prohibetur ne pro peccato diluere alte-
[illegible] non ualeat is ab ea adhuc propria de [illegible]
[illegible]

quia igitur paucis ad pastorale magisterium dignus
qualiter ueniat atque hoc indignus qualiter pertimis
cat ostendimus. Nunc is qui ad illud digne peruenerit
in eo qualiter uiuere debeat demonstremus.

I Tantum debet actionem populi actio
transcendere praesulis quantum distare
solet a grege uita pastoris. Oportet namque
ut metiri sollicite studeat quanta tenendae
rectitudinis necessitate constringitur. sub cu
ius aestimatione populus grex uocatur. Sit ergo
necesse est cogitatione mundus. actione prae
cipuus discretus in silentio utilis in uerbo singulis
compassione proximus prae cunctis contempla
tione suspensus. bene agentibus per humilitatem socius
contra delinquentium uicia per zelum iustitiae
erectus internorum curam in exteriorum occu
patione non minuens. exteriorum prouidentiam
in internorum sollicitudine non relinquens. sed
haec quae breuiter enumerando perstrinximus
paulo latius replicando differamus.

II Rector semper cogitatione sit mundus
quatenus nulla hunc inmunditia polluat
qui hoc suscipit officii ut in alienis quoque
cordibus pollutionis maculas tergat. quia nec
esse est ut esse munda studeat manus quae dilue
re sordes curat. ne tacta quaeque deterius inqui
net si sordida insequens lutum tenet. hinc namque

p prophetā dicitur. Mundamini qui fertis uasa dñi.
Dñi etenim uasa ferunt qui proximorū animas ad
interna sacraria pducendas in exemplo conuersationis
suę suscipiunt. Apud semet ipsos ergo quantū debeant
mundari conspiciant qui ad aeternitatis templū uasa
uiuentia in sinu propriae sponsionis portant. hinc
diuina uoce praecipitur ut in aaron pectore rationale
iudicii uittis ligantib; imprimatur. quatenus sacerdotale
cor nequaquā cogitationes fluxae possideant sed ratio
sola constringat. ne indiscretum quid uel inutile cogit&
qui ad exemplum aliis constitutus ex grauitate uitae semp
deb& ostendere quantā in pectore rationē port&. In quo
etiam rationale uigilanter adiungitur ut duodecim
patriarcharū nomina describantur. AD scriptos &
enim patres semp in pectore portare est antiquorū
uitā sine intermissione cogitare. Nam tunc sacerdos
inreprehensibiliter graditur cū exempla patrum
praecedentiū indesinenter intuetur cū scōrum
uestigia sine cessatione considerat & cogitatio
nes illicitas deprimit ne extra ordinis limitem
operis pedē tendat. Quod bene etiam rationale
iudicii uocatur quia deb& rector subtili semp examine
bona malaq; discernere. & uel quibus quae quandoqua
liter congruant studiose cogitare nihilq; propriū
quaerere sed sua commoda propinquorum bona
deputare. Unde illic scriptū est. Pones aut in rationa
le iudicii doctrinam & ueritatem quae erunt

in pectore aaron quando ingreditur coram dno & gesta
bit iudiciū filiorū israhel in pectore suo in conspectu dni
semp. Sacerdoti quippe iudiciū filiorū isrt in conspec
tu gestare est subiectorū causas pro solo intern
iudicis intentione discutere. ut nihil se ei humanitatis
admisceat in eo quod diuina positus uice dispensat.
Ne correptionis studia pmixtus dolor exaspe-
Cumq; contra aliena uitia emulator ostenditur
quae sua sunt exequatur. Ne tranquillitatē iudicii
aut latens inuidia maculet. aut praeceps ira p
turbet. Sed dū consideratur terror eius qui sup
omnia psidet. uidelicet iudicis intimi. n̄ si ne magno
regantur timore subiecti. Qui nimirū timor
dū mentē psidentis humiliat. purgat. ne hanc aut
presūptio spūs eleuet. aut carnis dilectatio inquinet
aut prauae terrenarū rerū cupidinē importunitas
puluere cogitationis obscuret. quae tamen non pulsa
re psidentis animū nequeunt. Sed festinare necesse
est ut repugnatione uincantur. ne uitiū qd p suggestio
nē temptat. mollitie dilectationis subigat. cumq;
ab animo tarde depellitur mucrone consensus
occidat

Sit rector operatione praecipuus

Sit uitae uiam subditis uiuendo denuntiet
et grex qui pastoris uocem moresq; sequitur
p exempla melius quam p uerba gradiatur
Qui enim loci sui necessitate exigitur summa

dicere hac eadem necessitate conpellitur.
summa monstrare, illa namque vox libentius
auditorum cor penetrat. quā dicentis uita
cōmendat, quia quod loquendo imperat. ostē
dendo adiuuat ut fiat, hinc etenim p̄ prophetā
dicitur. sup montem excelsum ascende tu qui euā
gelizas sion, uidelicet. ut qui caelesti praedicatione
utitur. ima iam terrenorum operu deserens. in re
rum culmine stare uideatur, tantoque facilius sub
ditos ad meliora pertrahat. quanto p uitae meri
tum de supnis clamat, hinc diuina lege armū
sacerdos in sacrificiū et dextrū accipit et se
paratū. ut non solum sit eius operatio utilis. sed et
singularis; nec inter malos tantummodo quae recta
sunt faciat. sed bene quoque operantes subditos sicut
honore ordinis superat, ita etiam morum uirtute
transcendat; Cui nimirum quoque pectusculū cū armo
tribuitur. ut quod de sacrificio praecipitur sumere,
hoc de semetipso auctori discat immolare & non
solū pectore quae recta sunt cogitet. sed spectato
res suos ad sublimia armo operis inuitet; Nulla prae
sentis uitae appetat. Nulla p timiscat. blandimenta
mundi respectu intimo terrore despiciat, Terro
res autem considerato interne dulcedinis blandimen
to contempnat. unde supnae quoque uocis imperio. in u
troque humero sacerdos uelamine superhumeralis a
stringitur. ut contra aduersa ac prospera uirtu
tis

semper ornamento muniatur. quatenus sic ex ta uoce sp
li per arma iustitiae a dextris sinistrisque gradiens. cum ad
sola quae anteriora sunt nititur. in nullo delecta
tionis infimae latere reflectatur. Non hunc prosper
a eleuent. non aduersa perturbent. non blanda usque
uoluptatem demulceant. non aspera ad desperatio
nem praemant. Ut dum nullis passionibus inten tio
mentis humiliat. quanta in utroque humero super
humeralis pulchritudine tegatur ostendat.
quod recte etiam superhumerale ex auro hyacin
purpura bis tincto cocco et torta fieri bysso
praecipitur. ut quanta sacerdos claritate uir
tutum diuersitate debeat demonstretur. In sa
cerdotis quippe habitu ante omnia aurum ful
get ut in eo intellectus sapientiae principaliter
emineat. cui hyacinthus qui aereo colore re
splendet adiungitur. ut per omne quod intelli
gendo penetrat. non ad fauores infimos sed
ad amorem caelestium surgat. ne dum suis in
laudibus capitur ipso etiam ueritatis intellec
tu uacuetur. Auro quoque ac hyacintho pur
pura permiscetur. ut uidelicet sacerdotale
cor. cum summa quae praedicat sperat. in se
metipso etiam suggestiones uitiorum repri
mat. eisque uelut ex regia potestate contra
dicat. quatenus nobilitatem semper intimae rege
nerationis aspiciat. et caelestis regni sibi habi
tum

inorib; dependat; de hac quippe nobilitate spirł
petro dicitur· uos autem genus electum regale et sacer
dotium· de hac etiam potestate qua ultra subigimur·
Iohannis uoce roboramur qui ait; quot quot au
tem receperunt eum· dedit eis potestatem filios di
fieri; hanc dignitatem fortitudinis· psalmista
considerat dicens; mihi autem nimis honorifica
ti sunt amici tui ds· nimis confortatus est prin
cipatus eorum; quia nimirum scorum mens principa
liter in summis erigitur cum exterius despe
cta abiecta cernuntur· auro autem hya
cintho ac purpura · bis tinctus coccus ad
iungitur· ut ante interni iudicis oculos om
nia uirtutum bona ex caritate decorentur·
et cuncta quae coram hominib; rutilant· haec
in conspectu occulti arbitris flamma intimi
amoris accendat; quae scilicet caritas quia
dm simul ac proximum diligit quasi ex dupli
tinctura fulgescit; qui igitur sic ad aucto
ris speciem anhelat ut proximorum curam
nec legat· uel sic proximorum curam exequi
tur· ut a diuino amore torpescat; quia quis
unum horum quodlibet neclegit· in sup hum
ralis ornamento habere coccum bis tinctum
nescit; sed cum mens ad praecepta caritatis
tenditur· restat procul dubio ut p abstinen
tiam caro maceretur· unde et bis tincto coc
co

In epistola petri prima

torta byssus adiungitur, de terra etenim byssus in nitenti specie oritur. Et quid per byssum nisi candens decore munditiae corporalis castitas designatur; quae videlicet torta pulchritudini superhumeralis innectitur, quia tunc castimonia ad perfectum munditiae candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur; cumque inter virtutes ceteras etiam afflictae carnis meritum proficit, quasi in diversa superhumeralis specie byssus torta candescit.

XV. Sit rector discretus in silentio

utilis in verbo ne aut tacenda proferat aut proferenda reticescat; nam sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium hos qui erudiri poterant in errore derelinquit; saepe namque rectores improvidi humanam amittere gratiam formidantes loqui libere recta pertimescunt, et iuxta veritatis vocem, nequaquam iam gregis custodiae pastorum studio, sed mercennariorum vice deserviunt, quia veniente lupo fugiunt, dum se sub silentio abscondunt. Hinc namque eos per prophetam dominus increpans dicens: Canes muti non valentes latrare; hinc rursum queritur dicens: non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Is-

ut starent in proelio in die domini; Ex adverso quippe
ascendere est pro defensione gregis voce li-
bera huius mundi potestatibus contraire; Et
in die domini in proelio stare est pravis decertanti-
bus ex iustitiae amore resistere; Pastori enim
recta timuisse dicere. quid est aliud: quam
tacendo terga praebuisse; qui nimirum si pro
grege obicit. murum pro domo israhel hostibus oppo-
nit; Hinc rursum delinquenti populo dicitur;
prophetae tui viderunt tibi falsa et stulta nec
aperiebant iniquitatem tuam. ut te ad paeniten-
tiam provocarent; prophetae quippe in sa-
cro eloquio nonnumquam doctores vocantur.
qui dum fugitiva esse praesentia indicant.
quae sunt ventura manifestant; quos divi-
nus sermo falsa videre redarguit. quia
dum corripere culpas metuunt. incassum de-
linquentibus promissa securitate blandiun-
tur; qui iniquitatem peccantium nequaquam
aperiunt. quia ab increpationis voce con-
ticescunt. Clavis quippe apertionis est.
sermo correptionis. quia increpando culpam
detegit. quam saepe nescit. ipse etiam qui perpetra-
vit; Hinc paulus ait; ut potens sit exhortari
in doctrina sana. et eos qui contradicunt
arguere; Hinc per malachiam dicitur. Labia
sacerdotis custodiunt scientiam. et legem re-
quirunt

ex ore eius. quia angelus domini exercituum est; hinc
esaias admonet dicens. clama ne cesses. sicut
tuba exalta uocem tuam; praeconis quippe officium
suscepit. quisquis ad sacerdotium accedit. ut ante
aduentum iudicis qui terribiliter sequitur ipse
scilicet clamando gradiatur; sacerdos ergo
si praedicationis est nescius quam clamoris uocem
daturus est praeco mutus; hinc est enim quod super
pastores primos. In linguarum specie spiritus sanctus insedit
quia nimirum quos repleuerit de se protinus loquentes
facit; hinc moysi praecipitur. ut tabernaculum
sacerdos ingrediens. tintinabulis ambiatur
ut uidelicet uoces praedicationis habeat. ne superni in-
spectatoris iudicium ex silentio offendat;
Scriptum quippe est. ut audiatur sonitus quando in-
greditur et egreditur sanctuarium in conspectu domini et
non moriatur; sacerdos namque ingrediens uel egre-
diens moritur. si de eo sonitus non audiatur. quia
iram contra se occulti iudicis exigit. si sine praedica-
tionis sonitu incedit. apte autem tintinnabula ues-
timentis illius describuntur inserta; uestimen-
ta etenim sacerdotis. quid aliud quam recta
opera debemus accipere, propheta attes-
tante qui ait. sacerdotes tui induantur iusti-
tia; uestimentis itaque illius tintinnabula in-
herent. ut uitae uiam. cum linguae sonitu ipsa
quoque opera sacerdotis clament; sed cum rector

se ad loquendum praeparat. sub quanto cautelae stu
dio loquatur adtendat. ne si inordinate ad loquendum
rapitur. erroris uulnere audientium corda feriantur.
Et cum fortasse sapiens uideri desiderat unitatis
conpagem insipienter abscidat. hinc namque
ueritas dicit. habete sal in uobis et pacem habete inter
uos. per sal quippe uerbi sapientia designatur. qui
igitur loqui sapienter nititur magnopere metuat.
ne eius eloquio audientium unitas confundatur.
Hinc paulus ait. non plus sapere quam oportet sapere.
sed sapere ad sobrietatem. hinc in sacerdotis ueste.
iuxta diuinam uocem tintinnabulis mala punica con
iunguntur. quid enim per mala punica nisi fidei uni
tas designatur. nam sicut in malo punico uno exterius
cortice multa interius grana muniuntur. sic innu
meros sanctae ecclesiae populos unitas fidei contegit. quos
intus diuersitas meritorum tenet. Ne igitur rector in
cautus ad loquendum proruat. hoc quod iam praemisi
mus per semet ipsam discipulis ueritas clamat. habete
sal in uobis et pacem habete inter uos. ac si figurate
per habitum sacerdotis dicat. mala punica tintinnabulis
iungite. ut per omne quod dicitis unitatem fidei cauta ob
seruatione teneatis. prouidendum quoque est sollici
ta intentione rectoribus. ut ab eis non solum praua
nullo modo. sed nec recta quidem nimie et inordina
te proferantur. quia saepe dictorum uirtus perditur.
cum apud corda audientium loquacitas incauta in
portunitate leuigatur.

et auctorem suum haec eadem loquacitas inquinat
quae servire auditoribus ad usum profectus ignorat
unde bene per moysen dicitur; vir qui fluxum se
:In levitico. minis patitur inmundus erit; In mente quippe au
dientium semen est secuturae cogitationis qualitas
dictae qualitas locutionis; quia dum per aurem
sermo concipitur cogitatio in mente gene
ratur; unde et ab huius mundi sapientibus prae
act. apost. dicator egregius seminiverbius est voca
tur; qui ergo fluxum seminis patitur inmund
us asseritur; quia multiloquio subditus ex
se inquinat quo si ordinate promeret pro
lem rectae cogitationis edere in audientium
corde potuisset; dumque incautus per loqua
citatem diffluit non ad usum generis sed
in inmunditiam semen effundit; unde paulus
quoque cum discipulum de instantia praedicationis
admoneret dicens; Testificor coram deo et
Christo Iesu qui iudicaturus est vivos ac mortuos
et adventum ipsius et regnum eius praedica
verbum insta oportune inportune; dicturus
inportune praemisit oportune quia scilicet
apud auditoris mentem ipsa sua vilitate
destruitur si habere inportunitas oportuni
tatem nescit; V. Sit rector singulis com[passio]
ne proximus prae cunctis contemplatio
ne suspensus; ut et per pietatis viscera in se infirmi

tatem

ceterorum transferat. et per speculationis al
titudinem semetipsum quoque inuisibilia appeten
do transcendat; ne aut alta petens proxi
morum infirma despiciat. aut infirmis pro
ximorum congruens appetere alta dere
linquat; hinc est namque quod paulus in pa
radisum ducitur, caelique tertii secreta rima
tur, et tamen illa inuisibilium contemplatione
suspensus ad cubile carnalium mentis aciem re
uocat. atque in occultis suis qualiter debeant
conuersari dispensat dicens; propter for
nicationes autem unusquisque suam uxorem
habeat. et unaqueque suum uirum habeat. uxo
ri uir debitum reddat. similiter autem et uxor
uiro; et paulo post. nolite fraudare inuicem.
nisi forte ad tempus ut uacetis orationi;
et iterum reuertimini in idipsum. ecce iam cae
lestibus secretis inseritur, et tamen per condi
censionis uiscera carnalium cubile perscruta
tur. et quem subleuatus ad inuisibilia eri
git. hunc miseratus ad secreta infirmantium
oculum cordis flectit; caelum contemplatione
transcendit. nec tamen stratum carnalium
sollicitudine deserit; quia conpage cari
tatis summis simul et infimis iunctus. et in se
ipso pro uirtute spiritus ad alta ualenter rapi
tur. et in aliis pietate aequanimiter
infirmatur.

Hinc etenim dicit: quis infirmatur et ego non
infirmor, quis scandalizatur et ego non uror.
Hinc iterum dicit: factus sum iudaeis tamquam iu-
daeus; quod tamen exhibebat non amittendo
fidem sed extendendo pietatem, ut in se personam
infidelium transfigurans ex semet ipso disce-
ret qualiter aliis misereri debuisset, quatenus
hoc illis inpenderet quod sibi, si ita esset, inpen
di recte voluisset. Hinc rursus dicit: sive mente
excedimus deo, sive sobrii sumus vobis; quia et semet
ipsum noverat contemplando transcendere et
eundem se auditoribus condescendendo tempe
rare. Hinc iacob domino desuper innitente et uncto de-
orsum lapide ascendentes ac descendentes an-
gelos vidit, quia scilicet recti praedicatores non
solum sursum sanctum caput ecclesiae videlicet
dominum contemplando appetunt sed deorsum
quoque ad membra illius miserando descendunt.
Hinc moyses crebro tabernaculum intrat et
exit, et qui intus in contemplatione rapitur
foris infirmantium negotiis urgetur. Intus
dei arcana considerat, foris onera carnalium
portat; qui de rebus quoque dubiis semper ad taber-
naculum recurrit, coram testamenti arca
dominum consulit; exemplum procul dubio rectoribus
praebens ut cum foris ambigunt quid dispo-
nant, ad mentem semper quasi ad tabernacul

redeant. et uelut coram ante testamenti arca dnm
consulant. si de his in quibus dubitant apud semetip
sos. intus sacri eloquii paginas requirant, hinc ipsa
ueritas per susceptionem nobis nostrae humanitatis
ostensa. in monte orationi inheret miracula
in urbibus exercet. imitationis uidelicet uiam bonis
rectoribus sternens. ut et si iam summa contemplando
appetant. necessitatibus tamen infirmantium com
patiendo misceantur, quia tunc ad alta caritas
mirabiliter surgit. cum ad ima proximorum se mi
sericorditer adtrahit, et quo benigne descen
dit ad infima ualenter recurrit ad summa,
Tales autem sese qui praesunt exhibeant. quibus
subiecti occulta quoque sua prodere non erubescant.
Ut cum temptationum fluctus paruuli tolerant.
ad pastoris mentem quasi ad matris sinum recur
rant. et hoc quod se inquinari pulsantis culpae
sordibus praeuident. exortationis eius solacio ac
lacrimis orationis lauent, unde et ante fores tem
pli ad abluendas ingredientium manus. mare
eneum id est luterem. duodecim boues portant. quorum qui
dem facie exterius eminent. sed ex posterioribus la
tent, quid namque duodecim boues. nisi uniuersus
pastorum ordo designatur. de quibus paulo disseren
te lex dicit, non obturabis os boui trituranti,
quorum quidem nos aperta opera cernimus, sed qui
eis districtum iudicem quae illos posterius maneant

In occultare tribulatione nescimus. qui tamen cum de extensione suae patientiae diluenda proximorum confessionibus praeparantur, velut ante fores templi luterem portant, ut quisquis intrare aeternitatis ianuam nititur. temptationes suas mentis pastoris indicet. et quasi in boum lutere cogitationis vel operis manus lavet. Et fit plerumque ut dum rectoris animus aliena temptamenta condiscendendo cognoscit, auditis temptationibus etiam ipse pulsetur. quia et haec eadem per quam populi multitudo diluitur aqua procul dubio lavacri inquinatur. nam dum sordes diluentium suscipit. quasi suae munditiae serenitatem perdit; sed haec nequaquam pastori metuenda sunt. quia deo subtiliter cuncta pensante. tanto facilius a sua eripitur. quanto misericordius ex aliena temptatione fatigatur; XVII. Sit rector bene agentibus per humilitatem socius. contra delinquentium vitia per zelum iustitiae erectus. ut et bonis in nullo se praeferat. et cum pravorum culpa exigit potestatem protinus sui prioratus agnoscat quatenus et honore suppresso aequalem se subditis bene viventibus deputet. et erga perversos iura rectitudinis exercere non formidet. nam

In libris moralibus dixisse me memini. liquet quod
omnes homines natura aequales genuit. sed
uariante meritorum ordine. alios aliis culpa
postponit. Ipsa autem diuersitas quae acces
sit ex uitio. diuino iudicio dispensatur; ut quia
omnis homo eque stare non ualet. alter
regatur ab altero; unde cuncti qui prae
sunt. non in se potestatem debent ordinis.
sed aequalitatem pensare conditionis; nec
praeesse se hominibus gaudeant. sed prodesse;
Antiqui etenim patres nostri. non reges
hominum. sed pastores pecorum fuisse memo
rantur; Et cum noe dominus filiisque eius diceret.
crescite et multiplicamini. et replete ter
ram; protinus adiunxit. et terror uester
ac tremor sit super cuncta animalia terrae
quorum uidelicet terror ac tremor. quia es
se super animalia terrae praecipitur. profec
to esse super homines prohibetur; homo quip
pe brutis animalibus non autem hominibus
ceteris natura praelatus est; et idcirco ei
dicitur ut ab animalibus et non ab homine ti
meatur; quia contra naturam superbire est.
ab aequali uelle timeri; et tamen necesse
est. ut rectores a subditis timeantur. quan
do ab eis deum minime timeri deprehendunt.
ut humana saltim formidine peccare me
tuant.

quia diuina iudicia non formidant. Nequaquam
namque praepositi ex hoc quesito timore subditam
in quo non sua gloria sed subditorum iustitia quae-
runt. In eo enim quod metui sibi a peruersis inueniunt
exigunt. quasi non hominibus sed animalibus domi-
nantur. quia uidelicet ex qua parte bestiales sunt
subditi. ex ea debent etiam formidini iacere substra-
ti. Sed plerumque rector eo ipso quo ceteris supereminet
elatione cogitationis intumescit. et dum ad
usum cuncta subiacent. dum ad uotum uelociter iussa
complentur. dum omnes subditi si qua bene ges-
sunt laudibus efferunt. male gestis autem nulla
auctoritate contradicunt. dum plerumque laudant
etiam quod reprobare debuerant. seductus ab his
quae infra suppetunt. super semetipsum animus extollitur. et dum
foras immenso fauore circumdatur. intus ueritate
uacuatur. atque oblitus sui in uoces se spargit alie-
nas. talemque se credit qualem se foris audit. non qualem
intus discernere debuit. subiectos despicit. eosque
aequales sibi naturae ordine non agnoscit. et
quos sorte potestatis excesserit. transcendisse
se etiam uitae meritis credit. cunctis se aestimat
amplius sapere. quibus se uidet amplius posse.
quodam quippe se constituit culmine. apud semet-
ipsum. et qui aequa ceteris naturae conditione
constringitur. ex aequo respicere ceteros de-
dignatur. sicque eius similitudine ducitur

de quo scriptum est: omne sublime uidet et ipse est
rex super uniuersos filios superbiae, qui singularem cul
men appetens et socialem angelorum uitam dispiciens ait
ponam sedem meam ad aquilonem et ero similis altissi
mo; miro ergo iudicio intus foueam deiectionis in
uenit. dum foris se in culmine potestatis extollit.
apostatae quippe angelo similis efficitur, dum homo
hominibus esse similis dedignatur; sic saul post hu
militatis meritum in tumorem superbiae culmine potes
tatis excreuit; per humilitatem quippe praelatus est.
per superbiam reprobatus. domino attestante qui ait,
nonne cum esses paruulus in oculis tuis. caput te constitui
in tribubus israhel; paruulum se in suis prius oculis uide
rat. sed fultus temporali potentia iam se par
uulum non uidebat; ceterorum namque conparatio
ni se praeferens. quia plus cunctis poterat, mag
num se prae omnibus aestimabat; miro autem mo
do. cum apud se paruulus apud dominum magnus. cum
uero apud se magnus apparuit. apud dominum paruulus
fuit; plerumque ergo dum ex subiectorum affluen
tia animus inflatur. in fluxum superbiae ipso potentiae
fastigio lenociante corrumpitur; quam
uidelicet potentiam bene regit. qui et tenere il
lam nouerit et inpugnare; bene hanc regit qui scit
per illam super culpas erigi. et scit cum illa ceteris aequali
tate conponi; humana etenim mens plerumque ex
tollitur etiam cum nulla potestate fulcitur; quanto
magis

In altum se erigit. cum se etiam potestati ad
iungit, quam tamen potestatem recte dispen
sat. qui sollicite noverit. et sumere ex illa
quod adiuvat. et expugnare quod temptat
et aequalem se cum illa ceteris cernere
et tamen se peccantibus zelo ultionis ante
ferre; sed hanc discretionem plenius agno
scimus. si pastoris primi exempla cernamus
petrus namque auctore deo sanctae ecclesiae prin
cipatum tenens: a bene agente cornelio
sese ei humiliter prosternente. inmo
ratius venerari recusavit, seque illi simi
lem recognovit dicens: surge ne feceris. et
ego ipse homo sum; sed cum ananiae et sap
firae culpam repperit. mox quanta poten
tia super ceteros excrevisse ostendit. ver
bo namque eorum vitam perculit. quam spiritu perscrutante
deprachendit. et summum se intra ecclesiam
contra peccata recoluit. quod honore sibi
vehementer inpenso. coram bene agentibus fra
tribus non agnovit; illic communionem aequali
tatis meruit sanctitas actionis. hic zelus ul
tionis ius aperuit potestatis. paulus be
ne agentibus fratribus praelatum se nesci
ebat cum diceret. Non quia dominamur
fidei vestrae. sed adiutores sumus gaudii
vestri; atque illico adiunxit. fide enim stetis

ac si id quod protulerat aperire dicens;
Ideo non dominamur fidei vestrae. quia
fide statis; aequales enim vobis sumus in quo
vos stare cognoscimus; quasi praelatum se fra-
tribus esse nesciebat cum diceret. facti sumus
parvuli in medio vestrum, et rursum, nos autem
servos vestros per xpm, sed cum culpam quae cor-
rigi debuit invenit. ilico magistrum se esse
recoluit dicens; quid vultis in virga veniam ad
vos; summus itaque locus bene regitur cum is
qui praeest. vitiis potius quam fratribus do-
minatur, sed cum delinquentes subditos prae-
positi corrigunt. restat necesse est ut sollicite
adtendant. quatenus per disciplinae debitum culpas
quidem iure potestatis feriant. sed per humili-
tatis custodiam aequales se ipsis fratribus qui
corriguntur agnoscant, quia plerumque etiam
dignum est. ut eos de quos corrigimus tacite
nobis cogitatione praeferamus. illorum namque per
nos vitia disciplinae vigore feriuntur. in his
vero quae ipsi committimus. ne verbi quidem
ab aliquo invectione laceramur. tanto ergo
apud dominum obligatiores sumus. quanto apud ho-
mines inulte peccamus, disciplina autem nostra
subditos divino iudicio tanto liberiores
reddit. quanto hic eorum culpas sine ultione
non deserit, servanda itaque est et in corde hu-

humilitas. et in opere disciplina; atque inter
haec sollerter intuendum est ne dum inmode
ratius custoditur uirtus humilitatis so
luantur iura regiminis; et dum prael
tus quisque plus se quam decet deicit subdi
torum uitam stringere sub disciplinae uinclo
possit. Teneant ergo rectores exteri
quod pro aliorum utilitate suscipiunt, ser
uent interius quod de sua aestimatione
timescunt; sed tamen quibusdam signis de
center erumpentibus eos apud se esse hu
les etiam subiecti deprehendant. qua
nus et in auctoritate eorum quod formi
dent uideant. et de humilitate quod imi
tur agnoscant; Studeant igitur sine inter
missione qui praesunt. ut eorum potentia
quanto magna exterius cernitur. tan
apud eos interius deprimatur. ne cogi
tionem uincat. ne in delectationem sui animum
rapiat; ne iam sub se mens eam regere
non possit. cui se libidine dominandi sup
nit; ne enim praesidentis animus ad ela
tionem potestatis suae delectatione ra
piatur; recte per quendam sapientem dici
Ducem te constituerunt. noli extolli sed es
in illis quasi unus ex illis. hinc etiam petrus
ait. non dominantes in clero. sed form

facti gregi; hinc per semetipsam ueritas ad al
tiora nos uirtutum merita prouocans dicit; sci
tis quia principes gentium dominantur
eorum, et qui maiores sunt potestatem exer
cent in eos; non ita erit inter uos, sed qui
cumque uoluerit inter uos maior fieri, sit
uester minister, et qui uoluerit inter uos
primus esse erit uester seruus; sicut fi
lius hominis non uenit ministrari, sed
ministrare; hinc est quod seruum ex sus
cepto regimine elatum quae post suppli
cia maneant indicat dicens; quod si di
xerit malus ille seruus in corde suo, mo
ram facit dominus meus uenire, et coeperit percu
tere conseruos suos, manducet autem et bi
bat cum ebriis, ueniet dominus serui illius in die qua
non sperat, et hora qua ignorat, et diui
det eum, partemque eius ponit cum hypocritis;
inter hypocritas enim iure deputatur,
qui ex simulatione disciplinae ministerium
regiminis uertit in usum dominationis. et
tamen nonnumquam grauius delinquitur, si in
ter peruersos plus aequalitas quam discipli
na custoditur; qui enim falsa pietate
superatus, ferire heli delinquentes filios
noluit, apud districtum iudicem semetipsum
cum filiis crudeli damnatione percussit; hinc naque ei

Inv... qu... lit... In ezechiel

divina voce dicitur: honoras filios tuos
magis quam me; hinc pastores increpantur
per prophetam dicens: quod fractum est non
alligastis, et quod abiectum non reduxis-
tis; abiectum enim reducitur, cum quis
in culpa lapsus ad statum iustitiae ex pasto-
ralis sollicitudinis vigore revocatur.
Fracturam vero ligamen astringit, cum
culpam disciplina deprimit, ne plaga
usque ad interitum defluat, si hanc coerciti-
onis severitas non coartat. Sed saepe
deterius frangitur, cum fractura
incaute conligatur. Ita ut gravius
scissuram sentiat, si hanc in modum
ligamenta constringant; unde ne-
cesse est ut cum peccati vulnus in sub-
ditis corrigendo restringitur, mag-
na sese sollicitudine etiam districtio ip-
sa moderetur; quatenus sic iura
disciplinae contra delinquentes ex-
erceat, ut pietatis viscera non amittat.
Curandum quippe est ut rectorem sub-
ditis et matrem pietate et patrem exhi-
beat disciplina; atque inter haec sollicita
circumspectione providendum, ne aut
districtio rigida, aut pietas sit remis-
sa. Nam sicut in libris Moralibus dixi

disciplina uel misericordia multum des
tituitur, si una sine altera teneatur;
sed erga subiectos suos inesse rectoribus
debet et iuste consulens misericordia
et pie saeuiens disciplina; hinc namque
est quod docente ueritate per samari
tani studium semiuiuus in stabulum du
citur et uinum atque oleum uulneribus eius   sec luca
adhibetur, ut per uinum scilicet morde
antur uulnera per oleum foueantur; ne
cesse quippe est ut quisquis sanandis uul
neribus praeest in uino morsum doloris ad
hibeat in oleo mollitiem pietatis quate
nus per uinum mundentur putrida per oleum
sananda foueantur. miscenda ergo est leni
tas cum seueritate faciendum quod
dam ex utroque temperamentum ut ne
que multa asperitate exulcerentur
subditi neque nimia benignitate soluantur;
quod iuxta pauli uocem bene illa taber
naculi arca significat in qua cum
tabulis uirga simul et manna est; quia
cum scripturae sacrae scientia in boni
rectoris pectore si est uirga districtio
nis sit et manna dulcedinis. hinc dauid
ait: uirga tua et baculus tuus ipsa me con
solata sunt; uirga enim percutimur ba
culo

sustentamur. Sit ergo et districtio uirga quae
feriat. sit consolatio baculi qua sustentet.
Sit itaque amor sed non emolliens. sit uigor sed non
exasperans. sit zelus sed non inmoderate saeuiens.
sit pietas sed non plus quam expediat parcens. ut
dum se in arte regiminis iustitia clementiaque
permiscet. is qui praeest corda subditorum et ter
rendo demulceat. et tamen ad terroris reue
rentiam demulcendo constringat.

alibi maiore

XVIII. Sit rector internorum curam in ex
teriorum occupatione non minuens. exte
riorum prouidentiam in interiorum sollicitudine
non relinquens. ne aut exterioribus deditus ab
intimis corruat. aut solis interioribus occupa
tus. quae foris debet proximis non inpendat.
Saepe namque nonnulli uelut obliti quod fra
tribus animarum causa praelati sunt. toto cor
dis adnisu saecularibus curis inseruiunt. has cum
adsunt se agere exultant. ad has etiam cum desunt
diebus ac noctibus cogitationis turbidae aestibus
anhelant. cumque ab his cessante forsitan inop
portunitate quieti sunt. ipsa deterius sua qui
ete fatigantur. uoluptatem namque censent
si actionibus deprimuntur. laborem deputant
si in terrenis negotiis non laborant. sicque fit
ut dum se urgueri mundanis tumultibus gau
dent. interna quae docere alios debuerant ignorant

unde subiectorū quoq; procul dubio uita
torpescit; quia cum proficere spiritua
liter appetit. in exemplo eius qui sibi prae
latus erat. quasi in obstaculū lapidis of
fendit; languente enim capite. membra
in cassum uigent; et in exploratione
hostiū. frustra exercitus uelociter
sequitur. si ab ipso duce iter nescia
tur; nulla subditorū mentes exorta
tio subleuat. et eorū culpas increpatio
nulla castigat; quia dum per animarū
praesulem terrenē exercetur offi
cium iudicis. a gregis custodia uacat
cura pastoris; et subiecti ueritatis
lumen adpraehendere nequeunt.
quia dum pastoris sensum terrena stu
dia occupant. uento temptationis
inpulsus ecclesiae oculos puluis cecat;
quibus contra recte humani generis re
demptor. cum nos a uentris uoracita
te conpesceret dicens. adtendite
uobis ut non grauentur corda uestra
in crapula et ebrietate; ilico adiunxit.
aut in curis huius uitae; ubi pauorem
quoq; protinus inentens adiciens ne
forte superueniat repentina dies illa;
cuius aduentus etiā qualitatē denunti
at dicens.

et quã laqueis irreti venient sapientes qui
sedent sup faciẽ orbis terrae; hinc ueri
dicit. nemo potest duob: dnis servire; hinc
paulus religiosorũ mentes a mundi con
sortio contestando. ac potius convenien
endo suspendit dicens. Nemo militans do
implicat se negotiis secularib: ut ei placeat cui se pro
babit; hinc ecclesiae rectoribus et vacan
di studia praecipit et consulendi reme
dia ostendit dicens. saecularia igitur iu
dicia si habueritis contemptibiles qui sunt
in ecclesia. illos constituite ad iudicand
ut ipsi videlicet dispensationib: terren
inserviant, quos dona spiritalia non ex
ornant; ac si apertius dicat. qui a penetra
re intima nequeunt. saltim necessaria
foris operentur; hinc moyses qui cũ dō
loquitur. iethro alienigenae reprehensione
iudicatur. quod terrenis populorũ nego
tiis stulto labore deserviat. cui et con
lium mox praebetur. ut pro se alios ad iur
gia dirimenda constituat. et ipse liber
tius ad erudiendos populos spiritaliũ ar
chana cognoscat; a subiectis ergo in
feriora gerenda sunt. a rectoribus sum
ma cogitanda; ut scilicet oculus qui pro
videndis gressibus praeeminet. cura

uertisse non obscuraret; Caput namque subiecto
rum sunt. cuncti qui praesunt. et ut recte
pede ualeant itinera carpere.
haec procul dubio capita debent ex alto
prouidere. ne a profectus sui itinere
pedes torpeant; cum curuata rectitu
dine corporis caput sese ad terram de
clinat. Qua autem mente animarum
praesul honore pastorali inter ceteros
utitur. si in terrenis negotiis quae re
praehendere in aliis debuit: et ipse uer
satur: Quod uidelicet ex ira iustae re
tributionis per prophetam dominus minatur
dicens: Et erit sicut populus sic sacerdos:
sacerdos quippe est. ut populus. quando
ea quae agunt is qui spiritali officio fun
gitur. quae illi nimirum faciunt. qui ad
huc de studiis carnalibus iudicantur; quod
cum magno scilicet dolore caritatis.
Hieremias propheta conspiciens. qua
si sub destructione templi deplorat di
cens: Quomodo obscuratum est aurum mu
tatus est color optimus. dispersi sunt la
pides sanctuarii in capite omnium platearum;
Quid namque auro quod metallis ceteris
praeeminet: nisi excellentia sanctitatis? Quid
colore optimo: nisi cunctis amabilis reue
rentia.

religionis exprimitur, quid sanctuarii lapidibus
nisi sacrorum ordinum personae signantur, quid pla
tearum nomine: nisi praesentis uitae latitudo fi
guratur, quia enim greco eloquio platos latitu
do dicitur. profecto a latitudine plateae sunt
uocatae, per semetipsam uero ueritas dicit. la
ta et spatiosa est uia quae ducit ad perditionem.
Aurum itaque obscuratur: cum terrenis actibus sanc
titatis uita polluitur, color optimus commuta
tur. cum quorundam qui degere religiose cre
bantur, aestimatio ante acta minuitur,
cum quilibet post sanctitatis habitum terrenis
actibus inserit. quasi colore permutato ante hu
manos oculos eius reuerentia despecta pallescit, sanctuarii quoque lapides in plateas dispersi sunt
cum causarum secularium foras latas uias ex
petunt. hi qui ad ornamenta ecclesiae inter
ius mysteriis quasi in secretis sanctuarii uacare de
buerunt, ad hoc quippe sanctuarii lapides fieba
nt ut in sancta sanctorum in uestimento summi sacer
dotis apparerent, cum uero ministri religionis a
subditis honorem redemptoris sui ex merito ui
tae non exigunt. sanctuarii lapides in ornamento pon
tificis non sunt, qui nimirum sanctuarii lapides di
per plateas iacent. cum personae sacrorum ordinum
... uiarum latitudine deditae terrenis nego
tiis inherent, et notandum quod non hoc dic...

sed in capite platearum dicit, quia et cum terrena agunt,
summi videri appetunt. Et lata tenere ac tantum ex vo
luptate delectationis. et tamen in platearum sint ca
pite ex honore sanctitatis; nihil quoque obstat si scuarium la
pides eosdem ipsos quibus constructum scuarium existebat
accipimus. quos dispersos in capite platearum iacere. quan
do sacri ordinis viri terrenis actibus ex desiderio in
serviunt. ex quorum prius officio sanctitatis gloria
stare videbatur; saecularia itaque negotia aliquan
do ex compassione toleranda sunt. numquam vero
ex amore requirenda, ne cum mentem diligentis
adgravant. hanc suo victam pondere ad ima de
caelestibus mergant, at contra nonnulli gregis
quidem curam suscipiunt. sed sic sibi met vacare
ad spiritalia appetunt. ut rebus exterioribus nulla
tenus occupentur, qui cum curare corporalia fun
ditus neglegunt. subditorum necessitatibus minime
concurrunt; quorum nimirum praedicatio plerumque
despicitur. quia dum delinquentium facta corripiunt
sed tamen eis necessaria praesentis vitae non
tribuunt. nequaquam libenter audiuntur; egentis
namque cor doctrinae sermo non penetrat. si hunc
apud eius animum manus misericordiae non commen
dat. Tunc autem verbi semen facile germinat. qua
do hoc in audientis pectore pietas praedicantis rigat.
Inde rectorem necesse est ut infundere possit interius
cogitatione innoxia etiam exteriora provideat, sed...

pastores erga interiora studia sub dit
suorum seruiant. quatenus in eis exter
quoque uitae prouidentiam non relinquant
nam quasi iure ut diximus. a percipienda p
dicatione grex cuius animus frangitur. si
exterioris subsidii a pastore neglegat.
Unde et primus pastor sollicite ammone
dicens. Seniores qui in uobis sunt obsecr
consenior et testis xpi passionum. qui et e
quae in futuro reuelanda est gloriae
communicator. pascite qui in uobis est gr
di. qui hoc in loco pastionem cordis ac cor
ris suaderet. aperuit cum protinus adiu
prouidentes non coacto sed spontanee
secundum dm. neque turpis lucri gratia sed uol
tariae. quib; profecto uerbis pastoribus p
praecauetur. ne dum subiectorum inopiam
tiant. se mucrone ambitionis occidant.
ne cum per eos carnis subsidiis reficiuntur pr
mi. ipsi remaneant a iustitiae pane ieiuni
Hanc pastorum sollicitudinem paulus excit
dicens. si quis suorum et maxime domesticorum cu
ram non habet. fidem negauit. et est infidel
terior. Inter haec itaque metuendum semp
atque uigilanter intuendum. ne dum cura ab ei
rior agitur. ab interna intentione merg
tur. plerumque enim ut praediximus corda rect

dum temporali sollicitudini incaute deseruiunt . ab
intimo amore frigescunt . et foris fusi obliuis
ci non metuunt . quia animarum regimina susce
perunt ; Sollicitudo ergo quae subditis exte
rius inpenditur . sub certa necesse est mensura
teneatur ; unde bene ad ezechielem dicitur ; In ezechiele
sacerdotes caput suum non radent . neque comam nu
trient . sed tundentes adtundant capita sua ;
sacerdotes namque iure uocati sunt . qui ut sacri
ducatum praebeant . fidelibus praesunt ; capil
li uero in capite . exteriores sunt . cogitatio
nes in mente ; qui dum super cerebrum insensibili
ter oriuntur . curas uitae praesentis desig
nant . quae ex sensu neglegenti quia inpor
tune aliquando prodeunt . quasi nobis non sen
tientibus procedunt ; quia igitur cuncti qui prae
sunt habere quidem sollicitudines exteriores
debent ; nec tamen eis uehementer incum
bere ; sacerdotes recte et caput prohiben
tur radere . et comam nutrire ; ut cogita
tiones carnis de uita subditorum nec a [...]
tus amputent . nec rursus ad cre[...]
nimis relaxent ; ubi et bene dicitur [...]
tundant capita sua ; ut uidelicet [...]
poralis sollicitudinis et quantum [...]
prodeant . et tamen recidantur [...]
inmoderatius excrescant ; dum igitur et

p ministrationē exteriorē prouidentia corpo-
raliū protegitur. et rursus p moderationē cu-
ris intentio non inpeditur. capilli in capite sa-
cerdotis seruantur ut cutē cooperiant. et
resecantur ne oculos claudant.

XVIIII Inter quae haec necesse est. ut rector solli-
citer inuigilet. ne hunc cupido placendi hominib; pul-
set. ne cū studiose interiora penetrat. cū
prouide exteriora subministrat. se magis
subditis diligi quā ueritatē quaerat. ne cū bo-
nis actib; fultus a mundo uidetur alienus. h[unc]
auctori reddat extraneū amor suus. hos[tis]
namq; redemptoris est. qui p recta opera quae
facit. eius uice ab ecclesia amari concupisc[it].
quia adulterinae cogitationis reus est. si pla-
cere puer sponsae oculis appetit. p quē spon-
sus dona transmisit. qui nimirū amor pro-
prius. cū rectoris mentē ceperit. aliquan[do]
hunc inordinate ad mollitiē. aliquando
[illegible] asperitatē rapit. ex amore etenim
suo m[illegible] rectoris in mollitie uertitur
[illegible] peccantes subditos respicit. ne
[illegible] eorū dilectio torpescat. cor-
[illegible] praesumit. nonnūquā uero
[illegible] subditorū quae increpare debu-
[illegible] adulationib; demulcet. unde bene p pro-
pheta dicitur. uae his qui consuunt pul-

+

sub omni cubitu. et faciant cervicalia sub ca
pite universae aetatis. ad capiendas animas.
pulvillos quippe sub omni cubitu manus est
ponere. cadentes a sua rectitudine animas.
atque in huius mundi se delectatione reclinan
tes. blanda adolatione refovere. quasi enim
pulvillo cubitus vel cervicalib; caput iacen
tis excipitur. cum correptionis duritia pecca
ti subtrahitur, eique mollities favoris adhi
betur. ut in errore molliter iaceat. quam
nulla asperitas contradictionis pulsat, sed
haec rectores qui semetipsos diligunt. his pro
cul dubio exhibent. a quib; se nocere posse
in studio gloriae temporalis timent, nam
quos nil contra se valere conspiciunt. hos ni
mirum asperitate semper rigide invectionis
praemunt, nunquam clementer ammonent.
sed pastoralis mansuetudinis obliti. iure
dominationis terrent, quos recte per prophetam
divina vox increpat dicens, vos autem cum
austeritate imperabatis eis et cum poten
tia, plus enim se quam auctorem diligentes elat
tanter erga subiectos erigunt, nec quid
agere debeant, sed quid valeant atten
dunt, nil de subsequenti iudicio metuunt
improbe de temporali potestate glorian
tur, libenter illicita faciunt.

subditorum nemo contradicat; qui ergo u[ult]
priuata agere. et tamen ad haec ceteros [illegible]
[illegible] quia plus ueri-
tatem se appetit diligi. quam contra se non uult
defendi. nemo quippe est. qui ita uiuat.
aliquatenus non delinquat; ille ergo
amplius ueritatem desiderat amari
sibi a nullo uult contra ueritatem parci
hinc est enim petrus increpationem pauli li[ben]-
ter accepit; hinc dauid correptionem sub-
diti humiliter audiuit; quia rectores bo-
ni dum priuata diligere amore se nesciunt
liberae puritatis uerbum subditis obsequium
humilitatis credunt; sed inter haec necesse
est. cura regiminis tantum moderaminis
arte temperetur. quatenus subditorum
mens cum quaedam recte sentire potuerit. sic in u[ocis]
libertatem prodeat. ut tamen libertas in
superbiam non erumpat; ne dum fortasse lin[gua]
[lar]gius linguae libertas conceditur
uitae ab his humilitas amittatur; sciendum
quoque quod oportet. ut rectores boni pla-
cere hominibus appetant; sed ut suae aesti-
mationis dulcedine proximos in affectu
ueritatis trahant; non ut se amari de-
siderent; sed ut dilectionem suam quasi quam-
dam uiam faciant per quam corda audientium ad co[nditoris]

conditoris introducant; difficile quippe est
ut quamlibet recta denuntians praedicator
qui non diligitur libenter audiatur. debet ergo
qui praeest studere se diligi. quatenus possit au-
diri. et tamen amorem suum pro semetipso non quae-
rere. ne inveniatur ei cui servire per officium cer-
nitur. occultae cogitationis tyrannide resul-
tare; quod bene paulus insinuat. cum nobis sui stu-
dii occulta manifestat dicens; sicut et ego per om-
nia omnibus placeo; qui tamen rursus dicit. si
adhuc hominibus placerem christi servus non essem. pla-
cet ergo paulus et non placet. quia in eo quod pla-
cere appetit. non se sed per se hominibus placere
veritatem quaerit;

X. Scire etiam rector debet quod plerumque
vitia virtutes se esse mentiuntur. nam saepe
sub parsimoniae nomine se tenacia palliat
contraque se effusio sub appellatione largitatis
occultat; saepe inordinata remissio pietas cre-
ditur. et effrenata ira spiritalis zeli virtus aesti-
matur; saepe praecipitata actio velocitas effi-
caciae agitur. atque agendi tarditas gravitatis
consilium putatur. unde necesse est ut rec-
tor animarum virtutes ac vitia vigilanti cu-
ra discernat. ne aut cor tenacia occupet

et parcum se viderit in dispensationib; exultet
aut cum effusus est quid prodigus dicitur. largum se quasi mi-
serando glorietur. aut remittendo quod
ferire debuit. ad aeterna supplicia subditos
pertrahat. aut inmaniter feriendo quod
delinquitur ipse gravius delinquat. aut
quod agi recte ac graviter potuit. inmature
praeveniens levigat. aut bonae actionis
meritum differendo ad deteriora permutet.

XXI Sciendum quoque est quod aliquando subiecto-
rum vitia prudenter dissimulanda sunt. sed
quia dissimulantur indicanda. aliquando et
aperte cognita tamen toleranda. aliquando
vero subtiliter et occulta perscrutanda. ali-
quando leniter arguenda. aliquando autem
vehementer increpanda. Nonnulla quippe
ut diximus prudenter dissimulanda sunt. sed
quia dissimulantur indicanda. ut cum delin-
quens et deprehendi recognoscit et perpeti
has quas in se tacite tolerari considerat
augere se culpas erubescat. seque se iudi-
ce puniat. quem sibi apud se rectoris pa-
tientia clementer excusat. qua scilicet
dissimulatione bene iudaeam dominus corripit
cum per prophetam dicit. mentita es et mei non es
recordata.

neq; cogitasti in corde tuo quia ego tacens
et quasi non uidens, et dissimulaui ergo
culpas sed innotuit: qui et contra peccantē
tacuit. et hoc ipsum tamen quia tacuerit di
xit; nonnulla autem uel aperte cognita ma
ture toleranda sunt. cum uidelicet rerum
minime opportunitas congruit. ut aperte
corrigantur, nam secta inmature uul
nera deterius inferuescunt. et nisi cum tēpore
medicamenta conueniant. constat pro
cul dubio quod medendi officium amittant,
sed cum tempus subditis ad correptionē
queritur. sub ipso culpae pondere patiē
tia praelati exercetur, unde bene per psal
mistam dicitur. Supra dorsum meum fabrica
uerunt peccatores; In dorso quippe honera
sustenemus; supra dorsum ergo suum fabri
casse peccatores queritur. ac si aperte dicat.
quos corrigere nequeo. quasi superpositum
onus porto; nonnulla autem sunt subtiliter
occulta perscrutanda ut quibusdam signis erumpē
tibus rector in subditorum mente omne quod
clausum latet inueniat. et interueniente
correptionis articulo. ex minimis maiora
cognoscat, unde recte ad ezechielem dicitur.

fili hominis fode parie tem. Ubi mox his de pro
phetis subiungit; et cum perfodissem parietem apparuit
ostium unum et dixit ad me. Ingredere et uide abomi
nationes pessimas quas isti faciunt hic; et ingres
sus uidi. et ecce omnis similitudo reptilium et ani
malium. abominatio et uniuersa idola domus isr
depicta erant in pariete; per ezechielem quippe
praepositorum persona signatur. per parietem du
ritia subditorum; et quid est parietem fodere;
nisi acutis inquisitionibus duritiam cordis ape
re; quem cum perfodisset. apparuit ostium. quia cum
cordis duritia uel studiosis percunctationibus
uel maturis correptionibus scinditur. quasi
quaedam ianua ostenditur. ex qua omnia in eo qu
ripitur. cogitationum interiora uideantur
unde et bene illic sequitur. Ingredere et uide
abominationes pessimas quas isti faciunt
quasi ingreditur ut abominationes aspiciat
qui discussis quibusdam signis exterius apparen
tibus; ita corda subditorum penetrat. ut cuncta
ei quae in illicite cogitantur innotescant; unde
et subdedit. et ingressus uidi. et ecce omnis
similitudo reptilium et animalium abomina
tio; in reptilibus cogitationes omnino ter
renae signantur. in animalibus uero iam quidem

aliquanto uolũt a terra suspensę. sed adhuc ter
renę mercedis pręmia requirentes; nam
reptilia toto ex corpore terrae inherent.
animalia autem mole corporis a terra sus
pensa sunt; appetitu tamen gulae ad terrã
semp inclinantur; reptilia itaq; sunt intra
parietẽ. quando cogitationes uoluuntur in
mente. quae a terrenis desideriis numquam
leuantur; Animalia quoq; sunt intra parietẽ.
quando etsi qua iam iusta si qua honesta cogi
tantur. appetendis tamen lucris temporali
b; honorib; q; deseruiunt. et ipsa semetipsa quidẽ
iam. quasi a terra suspensa sunt. sed adhuc
p ambitũ quasi p gulae desideriũ se se ad imã sub
mittunt; unde et bene subditur. et uniuersa
idola domus isrt depicta erant in pariete; scrip
tũ quippe est. et auaritia quae est idolorũ ser
uitus; recte ergo post animalia idola descri
buntur. quia etsi honesta actione nonnulli
quasi a terra se erigunt. ambitione tamen
inhonesta semetipsos ad terrã deponunt;
bene autẽ dicitur. depicta erant; quia dũ
exteriorũ rerũ intrinsecus species attra
huntur. quasi in corde depingitur. quidquid
fictis imaginib; deliberando cogitatur;

notandum itaque est quia prius foramen in pari
ete ac deinde ostium cernitur et tunc demum oc
culta abominatio demonstratur; quia nim
rum uniuscuiusque peccati prius signa foris secun
deinde ianua aperte iniquitatis ostenditur et
tunc demum omne malum quod latet aperitur
Nonnulla autem sunt leniter arguenda
cum non malitia sed sola ignorantia uel infir
mitate delinquitur. profecto necesse est
magno moderamine haec ipsa delicti correptio
temperetur. cuncti quippe quousque hac mor
tali carne subsistimus corruptionis nostrae
infirmitatibus subiacemus. ex se ergo debet
quisque colligere. qualiter aliena debeat huic
ac inbecillitati misereri. ne contra infir
mitatem proximi. si ad increpationis uoc
feruentius rapitur. oblitus sui esse uidea
tur. unde bene paulus admonet dicens. si prae
occupatus fuerit homo in aliquo delicto
uos qui spiritales estis instruite huiusmodi in
spiritu mansuetudinis. considerans te ipsum ne et tu
tempteris. ac si aperte dicat. cum displicet
ex aliena infirmitate quod conspicis. pen
sa quod es. ut in increpationis zelo se spiritus tem
peret. dum sibi quoque quod increpat timet. non

nulla autem sunt vehementer increpanda ut
cum culpa ab auctore non cognoscitur · quanti
ponderis sit ab increpantis ore sentiatur · et
cum sibi quis malum quod perpetravit levigat · hoc
contra se graviter ex corripientis asperita
te pertimescat; debitum quippe rectori est
supernae patriae gloriam per vocem praedicatio
nis ostendere quanta in huius vitae itinere
temptamenta antiqui hostis lateant ape
rire · et subditorum mala quae tolerari le
niter non debent · cum magna zeli asperi
tate corrigere · ne si minus contra culpas
accenditur · culparum omnium reus ipse tene
atur; unde bene ad ezechielem dicitur · sume
tibi laterem et pone eum coram te · et descri
bes in eo civitatem hierusalem; statimque sub
iungitur · et ordinabis adversus eam obsidi
onem · et aedificabis munitiones · et con
portabis aggerem et dabis contra eam castra
et pones arietes in giro · atque ad munitio
nem suam protinus subinfertur · et tu sume tibi
sartaginem ferream · et pones eam murum ferre
um inter te et inter civitatem; cuius enim eze
chiel propheta · nisi magistrorum speciem te
net · cui dicitur · sume tibi laterem et pones
eum coram te ·

et describes in eo ciuitatem hierusalem. Sci quippe doc
res sibi laterem sumunt quando terrenum auditorum
cor ut doceant adpraehendunt. quem scilicet
laterem coram se ponunt. quia toto illud mentis
intentione custodiunt. In quo et ciuitatem hieru
salem iubentur describere. quia praedicando te
renis cordibus curant summopere quae sit sup
pacis uisio demonstrare. Sed quia in cassum glo
patriae caelestis agnoscitur. nisi et quanta
huic inruant hostis callidi temptamenta
cantur. apte subiungitur. et ordinabis ad
eam obsidionem. et aedificabis munitiones. Sci qui
pe praedicatores obsidionem circa laterem
in quo hierusalem ciuitas descripta est ordi
nant. quando terrenae menti sed iam sup
patriam requirenti. quanta ei in huius ui
tempore uitiorum inpugnet aduersitas demon
trant. nam cum unumquodque peccatum quomodo pro
ficientibus insidietur ostenditur. quasi obsid
circa ciuitatem hierusalem uoce praedicatori
ordinatur. Sed quia non solum debent innot
re qualiter uitia inpugnent. uerum etiam quo
do custoditae nos in uirtute roborent. nec
subiungitur. et aedificabis munitionem. Mu
nitionem quippe sacri praedicatores aedificant

quando quae ei uirtutes quib; resistant tuitur de
monstrat. et quia crescente uirtute plerumq;
bella tēptationis augentur. recte adhuc addi
tur et adportabis aggerē et dabis contra eā
castra et pones arietes in gyro; aggerē namq;
comportat. quando praedicator quisq; mo
lē crescentis temptationis enuntiat; et
contra hierusalē castra erigit. quando
rectę intentioni audientiū hostis callidi
circūspectas et quasi incomprehensibiles in
sidias praedicit; atq; in gyro arietes ponit.
cum tēptationū aculeos in hac uita nos
undiq; circūdantes. et uirtutū murū perfo
rantes innotescit. sed cuncta haec licet
subtiliter rector insinuet. nisi contra de
licta singulorū aemulationis spū ferueat.
nulla sibi in perpetuū absolutionē parat.
unde illic adhuc recte subiungitur; et tu
sume tibi sartaginē ferreā et pone eā mu
rū ferreū inter te et ciuitatē; p sartaginē
quippe frixura mentis. p ferrū uero increpa
tionis fortitudo signatur. quid uero
acrius doctoris mentē quā zelus di frigit &
excruciat; unde paulus huius sartaginis
urebatur frixura cū diceret. quis infirma
tur

et ego non infirmor? quis scandalizatur et
ego non uror? Et quia quisquis zelo decenter accen-
ditur ne damnari ex neclecentia debeat
fortiter perpetuum custodiamini tu re-
te dicitur pone eam murum ferreum inter te
et inter civitatem. Sartago enim ferrea
murus ferreus inter prophetam et civi-
tatem ponitur. quia cum nunc fortem zelum recto-
res exhibent. eundem zelum postmodum inter
se et auditores suos fortem munitionem te-
nent. ne tunc ad iudicium destituti sin-
t si nunc fuerint in correptione dissoluti.
Sed inter hec sciendum est. quia dum ab in-
crepatione semper mens doctoris exasperari
facile valde est. ut non aliquando etiam
quid quod dicere non debet erumpat. et
plerumque contingit. ut dum culpa subditorum cum
magna invectione corripitur. magistri lin-
gua usque ad excessus verba pertrahatur. cumque
increpatio inmoderatae accenditur. corda
delinquentium in desperatione deprimuntur.
unde necesse est ut exasperatur rector
cum subditorum mentem plus quam debet percu-
lisse se considerat. aput te semper ad penitentiam re-
currat. ut per lamenta veniam in conspectu ve-
ritatis optineat.

ex eo enim quod per zeli eius stu[…]dum peccat. quod
figurate dominus per moysen praecepit dicens. si quis
abierit cum amico suo simpliciter in silvam ad
ligna caedenda et lignum securis fugerit ma
num. ferrumque lapsum de manubrio amicum
eius percusserit et occiderit. hic ad unam
supradictarum urbium fugiet et vivet. ne
forte proximus eius cuius effusus est san
guis doloris stimulo persequatur et adpre
hendat eum. et percutiat animam eius. ad silvam
quippe cum amico imus quotiens ad videnda sub
ditorum delicta convertimur. et simpliciter
ligna succidimus cum delinquentium vitia pia in
tentione resecamus. sed securis manum fugit.
cum sese increpatio plus quam necesse est. in asperi
tatem pertrahit. ferrumque de manubrio prosi
lit. cum de correptione sermo durior excedit.
et amicum percutit et occidit. quia auditorem
suum prolata contumelia a spiritu dilectionis in
terficit. correpti namque mens repente
ad odium prorumpit. si hanc inmoderata incre
patio plus quam debuit addicit. sed is qui in
caute ligna percutit. et proximum extin
guit ad tres necesse est urbes fugiat
ut in una earum defensus vivat. qui si ad pe
nitentiae

lamenta con[...] uersus in utilitate sacramen
ti sub spe fide et caritate absconditur. reus pp
trati homicidii non tenetur. eūq; ext in cti
proximus et cum inuenerit non occidit; q
cum districtus iudex uenerit qui se nobis
p naturae nostrae consortiū iunxit. ab eo p
cul dubio culpae reatū non expetit quē sub ea
uenia spe fide et caritate abscondit. nae

XII. Sed omne hoc rite a rectore agitur si stu
S formidine et dilectionis spū afflatur. stud
sa cotidie sacri eloqui praecepta meditet
ut in eo uim sollicitudinis et erga caelestem
uitā prouidae circumspectionis; quā humanę
conuersationis usus indesinenter distruit
diuinae ammonitionis uerba restaurent. et
qui ad uetustatē uitae p societatē saecularis
ducitur. ad amorē semper spiritalis patriae
conpunctionis aspiratione renouetur. ual
de nam q; inter humana uerba cor defluit.
cūq; indubitanter constet quod externis
occupationū tumultib; impulsū a semetipso
corruat. studere incessabiliter debet ut p
eruditionis studiū resurgat. hinc est enim
quod p̄ gregi discipuli paulus ammonet
dicens; Dum uenio adtende lectioni; hinc dauid
ait

quomodo dilexi legem tuam dne tota die meditatio mea — in ps. cxv
est; hinc moysi dns de portanda arca praecepit dicens; — in exo
facies quattuor circulos aureos quos pones p quat
tuor archae angulos. faciesque uectes de lignis se
thim. et operies auro. Induces q. p circulos qui sunt
in arcae lateribus ut portetur in eis qui semp e
runt in circulis. nec umquam extrahentur ab
eis; quid p arcam nisi sca ecclesia figuratur; cui
quattuor circuli aurei p quattuor angulos iu
bentur adiungi. quia in eo quod p quattuor mun
di partes dilatata tenditur, procul dubio quat
tuor sci euangelii libris accincta praedicatur. uec
tesq. de lignis setthim fiunt. qui eisdem ad portan
du circulis inseruntur; quia fortes pseuerantes
q. doctores uelut inputribilia ligna querendi
sunt. qui instructioni sacrorum uoluminum semp
inherentes sce ecclesiae unitatem denuntient.
et quasi intromissis circulis arcam portent;
Uectib; quippe arcam portare est. bonis doctori
b; scam ecclesiam ad rudes infidelium mentes prae
dicando deducere; qui auro quoque iubentur
operiri ut cum sermone aliis insonant. ipsi etiam
uitae splendore fulgescant; de quib; apte
subditur. qui semper erunt in circulis. nec umquam
extrahentur ab eis; quia nimirum necesse est.

& quia de officio praedicationis excubant. a sa-
cre lectionis studio non recedant, ad hoc nimirum
uectes esse in circulis semper iubentur. ut cum por-
tari arcam oportunitas exigit. de intromitten-
dis uectibus portandi tarditas nulla genere-
tur, quia uidelicet cum spiritale aliquid a sub-
ditis pastor inquiritur. ignominiosum ualde est
si tunc querat discere cum questionem debet e-
notare, sed circulis uectes inhereant. ut doc-
tores semper in suis cordibus eloquia sacra medi-
tantes. testamenti arcam sine mora leuent
si quidquid necesse est protinus docent, un-
de bene primus pastor ecclesiae pastores ce-
teros ammonet dicens. parati semper ad satisfac-
tionem omni poscenti uos rationem de ea quae
in uobis est spe, ac si aperte dicat, ut portantem
arcam mora nulla praepediat. uectes a circu-
lis numquam recedant,

XVIII Quia igitur qualis esse debet pastor

ostendimus. nunc qualiter doceat demonstre-
mus, ut enim longe ante nos reuerendae me-
moriae gregorius nazanzenus edocuit. non
una eademque cunctis exortatio congruit. quia
nec cunctos par morum qualitas astringit.
saepe namque aliis officiunt. quae aliis pro-
sunt.

quia et plerumque herbae quae haec animalia
nutriunt alia occidunt, et lenis sibilus equos miti-
cat, catulos instigat, et medicamentum quod hunc
morbum minuit, alteri uires iungit, et panis
qui uitam fortium roborat, paruolorum necat, pro
qualitate igitur audientium formari debet ser-
mo doctorum, ut et ad sua singulis congruat, et
tamen a communis aedificationis arte numquam re-
cedat, quid enim sunt intentae mentes auditorum,
nisi ut ita dixerim quaedam in cithara tensiones stratae
cordarum quas tangendi artifex ut non sibimet
ipsi dissimile canticum faciat dissimiliter pulsat,
et idcirco cordae consonam modulationem reddunt quia
uno quidem plectro sed non uno inpulso feriuntur,
Unde et doctor quisque ut in una cunctos uirtute caritatis
aedificet ex una doctrina non una eademque exhorta-
tione tangere corda audientium debet, aliter
namque uiri aliter admonendae sunt feminae, ali-
ter iuuenes aliter senes, aliter inopes aliter locuple-
tes aliter laeti aliter tristes aliter subditi aliter
praelati aliter serui aliter domini aliter sapientes huius
mundi aliter hebetes aliter inpudentes aliter uere-
cundi aliter proterui aliter pusillanimes aliter inpa-
tientes aliter patientes, aliter beneuoli aliter inuidi ali-
ter simplices aliter inpuri, aliter incolumes aliter

aliter qui flagella metuunt et propter
ea innocenter uiuunt. aliter qui sic in ini-
quitate duruerunt. ut nec per flagella
corrigantur. aliter nimis taciti. aliter
multiloquio uacantes. aliter pigri. aliter
praecipites. aliter mansueti. aliter ira-
cundi. aliter humiles. aliter elati. aliter
pertinaces. aliter inconstantes. aliter
gulae dediti. aliter abstinentes. aliter qui
sua misericorditer tribuunt. aliter qui
aliena rapere contendunt. aliter qui
nec aliena rapiunt nec sua largiuntur.
aliter qui et ea quae habent sua tribu-
unt et aliena rapere non desistunt.
aliter discordes aliter pacati. aliter se-
minantes iurgia aliter pacifici; aliter
admonendi sunt qui sacrae legis uerba
non recte intellegunt. aliter qui recte
quidem intellegunt. sed humiliter non lo-
quuntur; aliter qui cum praedicare digne
ualeant prae humilitate formidant.
aliter quos a praedicatione inperfectio
uel aetas prohibet. et tamen praecipi-
tatio impellit. aliter qui in hoc quod tem-
poraliter appetunt prosperantur. aliter

qui quidem quae mundi sunt concupiscunt.
sed tamen aduersitatis labore fatigan
tur. aliter coniugiis obligati. aliter a
coniugii nexibus liberi. aliter commixtio
ne carnis experti. aliter ignorantes. ali
ter qui peccata deplorant operum. aliter
qui cogitationum. aliter qui commissa plan
gunt. nec tamen deserunt. aliter qui de
serunt nec tamen plangunt. Aliter qui
inlicita quae faciunt etiam laudant. aliter
qui accusant praua nec tamen deuitant.
aliter qui repentina concupiscentia supe
rantur. adque aliter qui in culpa ex consilio li
gantur. aliter qui licet minima crebro tamen
inlicita faciunt. adque aliter qui se a paruis cus
todiunt. sed aliquando in grauibus demergun
tur. aliter qui bona nec inchoant. aliter qui
inchoata minime consummant. aliter qui mala
occulte agunt et bona publice. aliter qui
bona quae faciunt abscondunt. et tamen in qui
busdam factis publice mala de se opinari per
mittunt. sed quid utilitatis est quod cuncta haec
collecta numeratione transcurrimus.
si non etiam admonitionis modos per singula
quanta possumus breuitate pandamus.

IIII. Aliter igitur admonendi sunt uiri
adque aliter feminae quia illis grauia istis
sunt

Iniungenda leviora; ut illos magna exer[ceant]
istos autem lenia demulcendo convertant.

XXV Aliter iuvenes atque aliter senes. quia illos ple-
rumque severitas ammonitionis ad profectum di-
rigit. istos vero ad meliora opera depreca-
tio blanda componit. scriptum quippe est. se-
niorem ne increpaveris. sed obsecra ut pa-
trem. XXVI Aliter inopes atque aliter locuple-
tes. illis namque offerre consolationis solacium
contra tribulationem. istis vero inferre me-
tum contra elationem debemus; Inopi quippe
a domino per prophetam dicitur. noli timere quia
non confunderis. cui non longe post dicit. blan-
diens. paupercula tempestate convulsa. et
rursumque hanc consolatur dicens. elegi te in ca-
mino paupertatis. at contra paulus discipu-
de divitibus dicit. divitibus huius saeculi praecipe
non superbe sapere neque sperare in incerto divi-
tiarum; ubi notandum valde est. quod humili-
tatis doctor memoriam divitum faciens non ait ro-
ga sed praecipe; quia etsi impendenda est pie-
tas infirmitati. honor tamen non debetur
elationi. talibus ergo rectum quod dicitur. tan-
to rectius iubetur. quanto et in rebus tran-
sitoriis altitudine cogitationis intumescunt.
de his in evangelio dominus dicit. vae vobis divitibus
qui habetis consolationem vestram; quia

quae sunt uitae aeternae gaudia nesciunt · ex praesen
tis uitae habundantia consolantur; offe
renda est eis consolatio quos caminus pau
pertatis excoquit. atque illis inferendus est ti
mor. quos consolatio gloriae temporalis
extollit; ut et illi discant quia diuitias
quas non conspiciunt possident. et isti cog
noscant. quia eas quas conspiciunt tenere
nequaquam possint. plerumque tamen personarum
ordinem permutat qualitas morum. ut sit diues
humilis sit pauper elatus. unde mox praedi
cantis lingua cum audientis debet uita
conponi. ut tanto districtius in paupere
elationem feriat. quanto eam nec inlata pau
pertas inclinat; et tanto lenius humilita
tem diuitum mulceat. quanto eos nec abun
dantia quae subleuat exaltat; nonnumquam
tamen etiam superbi diuites exortationis
blandimento placandi sunt. quia et plerumque
dura uulnera per lenia fomenta mollescunt.
et furor insanorum saepe ad salutem medico
blandiente reducitur. cumque eis in dulcedi
ne condiscenditur languor insaniae mi
tigatur; neque enim neclegenter intuendum
est. quod cum saulem spiritus aduersus inuaderet.
adpraehensa dauid cithara eius uesaniam
sedabat; quid enim per saulem nisi elatio

potentiū; et quid p dauid innuitur: nisi hum
ilitas rectorū; cū ergo saul ab inmundo spū arr
ipitur. dauid canente eius uesania temper
atur. quia cū sensus potentiū p elationē in furo
rē uertitur: dignū est ut ad salutē mentis quasi
dulcidine citharae locutionis nostrae tran
quillitate reuocetur. aliquando autem
cum huius saeculi potentes arguuntur;
p quasdā similitudines uelut de alieno nego
tio requirendi sunt. et cū rectā senten
quasi in alterū protulerint. tunc modis con
gruentib; de proprio reatu feriendi sunt
mens tēporali potentia tumida contra
corripientē nequaquā se erigat, quae
suo sibi iudicio sup biae ceruicē calcat
ut nulla sui defensione se exerceat. quā
sententia proprii oris ligat; hinc est enim
quod nathan propheta arguere reg
uenerat, et quasi de causa pauperis con
diuitē iudiciū quaerebat. ut prius rex sen
tiā diceret. et reatū suū postmodū audi
ret. quatenus nequaquā iustitiae con
diceret quā in se ipse protulisset; uir
q; sc̄s et peccatorē considerans et reg
miro ordine audacē reū. prius p confes
sionē ligare studuit; et postmodū p inuec
nē secare. celauit paululū quē quae

sed percussit repente quem tenuit; percu
ssenis fortasse incideret. si ab ipso sermo
nis exordio aperte culpam ferire uoluis
set; sed praemissa similitudine eam quam
occultabat exacuit increpationem.
ad aegrum medicus uenerat. secandum
uulnus uidebat. sed de patientia aegri
dubitabat; abscondit igitur ferramentum me
dicinale sub ueste. quod eductum subito
fixit in uulnere. ut secantem gladium senti
ret aeger antequam cerneret. ne si ante
cerneret sentire recusaret;

XXVII. Aliter ammonendi sunt laeti atque
aliter tristes. laetis uidelicet inferenda
sunt tristia quae sequuntur ex supplicio.
tristibus uero inferenda sunt laeta quae
promittuntur ex regno; discant laeti
ex minarum asperitate quod timeant.
audiant tristes praemiorum gaudia de qui
bus praesumant. illis quippe dicitur. uae
uobis qui ridetis nunc quoniam flebitis. isti
uero eodem magistro dicente audiant
iterum uidebo uos et gaudebit cor ues
trum. et gaudium uestrum nemo tollit a
uobis; Nonnulli autem laeti uel tristes
non rebus fiunt. sed conspersionibus exis
tunt; quibus profecto insinuandum est

quod quaedam uitia quib; de conpassionib; iun-
cta sunt. habent enim laeti. ex propinquo lu-
xum. tristes iram. unde necesse est. ut non so-
lum quisq; consideret quod ex [con]passione susti-
net. sed etiam quod ex uicino deterius urge-
ne dum nequaquam pugnat contra hoc quod
tolerat. ei quoq; a quo se liberum aestimat
uitio succumbat.

XXVIIII Aliter ammonendi sunt subditi atq;

aliter praelati; illos ne subiectio conte-
rat. istos ne locus superior extollat. illi ne mi-
nus quae iubentur impleant. isti ne plus
iusto iubeant quae compleantur. illi ut
humiliter subiaceant. isti ut tempera-
ter praesint; nam quod intellegi etiam figu-
raliter potest. illis dicitur: filii obedite pa-
rentib; in dno. istis uero praecipitur: et pa-
tres nolite ad iracundiam prouocare fili-
os uestros; illi discant quomodo ante oc-
culti arbitri oculos sua interiora com-
ponant. isti quomodo etiam commissis sibi ex-
empla bene uiuendi exterius praebeant.
scire etenim praelati debent. quia si
[per]uersa umquam perpetrant. tot mortib;
digni sunt. quot ad subditos suos [p]ditionis
exempla transmittunt. unde necesse
est ut tanto se cautius in culpa custodi-
ant.

quanto p(er) praevident quae secuntur, non molli-
piuntur. Admonendi sunt illi ne dum nimis oc-
pumantur si absolutum re p(ro)p(ri)e p(ro)ximis nequive-
runt, saltim de semetipsis ne de subditorum neglegen-
tib(us) iudicentur. Et tamen si etiam de semetipsis cauti
inveniantur, illi ut tanto citius curare aliena in-
cipiant. quanto eos alienae curae non implica-
stituerit utilior [illegible] curae explevit qua-
tenus et [illegible] facere non desistant. Et ne
in propria sollicitudine perveniant, ita a com-
missoribus commodo minime torpescant. Illi
enim sibimet vacare tantum dicitur: Vade ad
formicam o piger, et considera vias eius, et
disce sapientiam. Hi autem terribiliter
ammonentur cum dicitur: Fili mi, si sponde-
ris pro amico tuo, defixisti apud extra-
neum manum tuam, et laqueatus es verbis oris
tui, et captus propriis sermonibus. Sponde-
re namque pro amico est alienam animam in
periculo suae conversationis accipere.
Unde et apud extraneum manus defigi-
tur, quia apud curam sollicitudinis quae
ante deerat mens ligatur. Verbis sui
oris inlaqueatus est, ac propriis ser-
monib(us) captus, quia dum commissis sibi
cogitur bona dicere, ipsum prius necesse
est quae dixerit custodire. In laqueum

[...]tur uerbis oris sui. dum ratione exigen
constringitur. ne eius uita ad aliud quam
ammonet relaxetur; unde apud distric
tum iudicem cogitur tantum opere exsol
uere quantum eum constat aliis uoce prae
cipisse. ubi et bene mox exortatio sub
ditur ut dicatur; fac ergo quod dico fili mi
et temetipsum libera. qui incedisti in
manum proximi tui. discurre festina
suscita amicum tuum. ne dederis somnum
oculis tuis nec dormitent palpebrae
tuae. quisquis enim ad uiuendum aliis in
exemplo praeponitur non solum ut ipse
uigilet. sed etiam ut amicum suscitet
ammonetur; ei namque uigilare ben[e]
uiuendo non sufficit. si non et illum cui
praeest a peccati torpore disiungit.
bene autem dicitur ne dederis somnum
oculis tuis nec dormitent palpebrae
tuae; somnum quippe oculis dare est in
tentione cessante subditorum curam om
nino neglegere; palpebrae uero dor
mitant. cum cogitationes nostrae
ea quae in subditis arguenda cognos
cunt. pigritudine deprimente dissimu
lant; plene enim dormire est commis
sorum acta nec scire nec corrigere;

non autem dormire sed dormitare est.
quae quidem reprachendenda sunt cognos
cere, sed tamen propter mentis taedii
dignis ea increpationib; non emendare;
dormitando uero oculus ad plenissimu
somnu ducitur; quia du plerumq; qui prae
est malu quod cognoscit non resecat
ad hoc quandoq; neclegentiae suae
meritis peruenit ut quod a subiectis de
linquitur nec cognoscat; Admonendi
sunt itaq; qui praesunt ut per circumspecti
onis studium oculos uigiles intus et
in circuitu habeant; ostensa quippe caeli
animalia in circuitu et intus oculis ple
na describuntur; dignumq; est ut cuncti
qui praesunt intus atq; in circuitu ocu
los habeant quatenus et interno iu
dici in semetipsis placere studeant. et
exempla uitae exterius praebentes.
etiam quae in aliis sunt corrigenda
deprachendant; Ammonendi sunt sub
diti ne praepositorum suorum uitam temere
iudicent si quid eos forte agere re
prachensibiliter uident; ne unde
recte mala redarguunt inde per elatio
nis impulsu in profundiora mergantur;
ammonendi sunt ne cu culpas praepositoru

considerant, contra eos audaciores fi-
ant, si qua uel de sinistro eorum praua agere
sentiunt, ipsos dura dicent, ut tamen diuino
timore constricti, ferre sub eis iugum re-
uerentiae non recusent, quod melius os-
tendimus si dauid factum ad medium de-
camus. Saul quippe persecutor cum ad purgan-
dum uentrem speluncam fuisset ingressus,
illic cum uiris suis dauid inerat, qui iam tam
longo tempore persecutionis eius mala tole-
rabat, cumque eum uiri sui ad feriendum acce-
derent, fregit eos responsionibus, quia
manum mittere in christum domini non deberet.
qui tamen occulte surrexit, et oram cla-
midis eius abscidit. quid enim per saul ni-
mali rectores, quid per dauid nisi boni subdi-
diti designantur? Sauli igitur uentrem
purgare est, prauos praepositos con-
ceptam in corde malitiam usque ad ope-
ra miseri odoris extendere, et cogitata
apud se noxia factis exterioribus exhi-
bendo monstrare; quem tamen dauid feri-
re metuit, quia piae subditorum mentes ab
omni se peste obtrectationis abstinen-
tes, praepositorum uitam nullo linguae gla-
dio percutiunt, etiam cum de imperfectione
reprehendunt, qui et si quando prae infirmi-

imitatione sere abstinere uix possunt. ut non
extrema quaedam atque exteriora praepo
sitorum mala. sed tamen humiliter loquan
tur; quasi oram clamidis silenter incidunt.
quia cum delibet dum praelatae dignitati
sultum innoxie et latenter derogant.
quasi regis sup positi uestem fedant. sed ta
men ad semet ipsos redeunt. seque uehemen
tissime uel de tenuissima uerbi laceratio
one reprehendunt; unde bene illic scriptum
est; post haec david pcussit cor suum. eo quod
abscidisset oram clamidis saul; facta quippe
prepositorum oris gladio ferienda non sunt.
etiam cum recte reprehendenda iudicantur; si
quando uero contra eos uel in minimis lin
gua labitur. necesse est. ut p afflictionem
penitentiae cor praematur. quatenus
ad semet ipsum redeat. et cum praeposite po
testati deliquerit. eius contra se iudicium
a quo sibi praelata est perhorrescat. nam cum p
positis delinquimus. eius ordinationi qui
eos nobis praetulit obuiamus; unde moy
ses quoque cum contra se et aaron conqueri po
pulum cognouisset ait; nos enim quid sumus. nec
contra nos est murmur uestrum. sed contra dnm

XVIIII. Aliter ammonendi sunt serui. aliter
dni. serui scilicet. ut in se semp humilitate

& dn̄i offendent :

conditionis aspiciant. dn̄i uero ut naturae
suae qua aequaliter sunt cum seruis conditi me-
moriam non amittunt. Serui ammonendi
sunt ne dm̄ despiciant. si ordinationi
illius superbiendo contradicunt. domini quoque
ammonendi sunt. quia contra dm̄ de mune-
re eius superbiunt. si eos quos per conditionem te-
nent subditos aequales sibi per naturae
consortium non agnoscunt. Isti ammonendi
sunt ut sciant se seruos esse dominorum; illi am-
monendi sunt. ut cognoscant se conser-
uos esse seruorum. Istis namque dicitur. Serui obe-
dite dominis carnalibus. Et rursum. Quicum-
que sunt sub iugo serui dominos suos omni hono-
re dignos arbitrentur. Illis autem dicitur.
Et uos domini eadem facite illis. remitten-
tes minas. scientes quod et illorum et ues-
ter dn̄s est in caelis.

VI. ALITER AMMONENDI SUNT SAPIENTES HUIUS
saeculi. atque aliter hebites. Sapientes quip-
pe ammonendi sunt ut amittant scire
quae sciunt. hebites quoque ammonendi
sunt. ut appetant scire quae nesciunt.
In illis hoc primum destruendum est quod
sapientes se arbitrantur. In istis iam aedi-
ficandum est. quicquid de sapientia
superna cognoscitur. quia enim minime

superbiunt. quasi ad suscipiendum aedificium
corda parauerunt; cum illis laborandum
est. ut sapientius stulti fiant. stultā sapi
entiā deserant. et sapienciā dī stultitiā
discant. istis uero praedicandū est. ut ab
ea quae putatur stultitia ad uerā sapi
entiā uicinius transeant. illis nāq; dicitur.
Siquis uidetur inter uos sapiens esse in hoc
saeculo stultus fiat ut sit sapiens. istis ue
ro dicitur. non multi sapientes secundum
carnē; et rursū. quae stulta sunt mundi
elegit ds. ut confundat sapientes. illos
plerūq; rationationis argumenta. istos
nonnumquā melius exempla conuertunt;
illis nimirū prodest. ut in suis allegationib;
uicti iaceant. istis uero aliquando sufficit.
ut laudabilia aliorū facta cognoscant;
Unde magister egregius sapientib; et insi
pientib; debitor cum hebreorū quosdā
sapientes quosdam uero tardiores
ammoneret. illis de completione testamenti
ueteris loquens. eorū sapientiā argumen
to superauit dicens. quod enim antiquatur
et senescit prope interitū est. cū uero solis
exemplis quosdam trahendos cerneret. in ea
dē epistula adiunxit. sci ludibria et uerbera
experti. insup et uincula. et carceres lapidati sunt

secti sunt. temptati sunt. In occisione gladii mor-
tui sunt. et rursum, mementote praepositorum
uestrorum qui uobis locuti sunt uerbum dei. quo-
rum intuentes exitum conuersationis imitamini fi-
dem. quatenus se illorum uictrix ratio pro-
et istos ad maiora conscendere et minima
da suaderet. XXXI. ALITER AMMONENDI
SUNT INPUDENTES. atque aliter uerecundi. Illos
namque ab inpudentiae uitio nonnisi increpatio
dura conpescit. istos autem plerumque ad melius
exortatio modesta conponit. illi se delin-
quere nesciunt, nisi etiam a pluribus increpen-
tur. istis plerumque ad conuersionem sufficit quod
eis doctor mala sua saltim leniter ad me-
moriam reducit. illos melius corrigit qui inuehen-
do reprachendit. istis autem maior profectus
adducitur. si hoc quod in eis reprehenditur
quasi ex latere tangantur. Inpudentem quippe
iudaeorum plebem dominus increpans ait. Frons mulie-
ris meretricis facta est tibi. noluisti erubesce-
re. et rursum uerecundantem fouet dicens. con-
fusionis adulescentiae tuae obliuisceris et ob-
probrii uiduitatis tuae non recordaberis. quia do-
minabitur tui qui fecit te. Inpudenter quoque de-
linquentes galatas aperte paulus increpans di-
cens. O insensati galatae quis uos fascinauit. et
rursum. sic stulti estis ut cum spiritu coeperitis nunc
carne consummamini. culpas uero uerecun-
dium

quasi co(m)patientes reprehendit dicens; Ga[illegible] — *ad philippenses*
In d(omi)no vehementer quoniam tandem aliquando reflo
ruistis pro me sentire sicut et sentiebatis; oc
cupati enim eratis; ut et illorum culpas increpa
tio detegeret et hanc nec decentius sermo
mollior velaret;

XXXII. ALITER AMMONENDI SUNT PROTERVI

Aliter pusillanimes; Illi enim dum valde
de se praesumunt exprobrando ceteros dedig
nantur; isti autem dum nimis infirmitatis suae
sunt conscii plerumque in disperationem cadunt.
Illi singularia esse summa aestimant cuncta quae
agunt; isti despecta vehementer putant esse
quae faciunt et idcirco in disperationem fran
guntur. Subtiliter itaque ab arguente discuti
enda sunt opera proteruorum ut in quibus sibi pla
cent ostendantur quia d(e)o displicent; Tunc enim
proteruos melius corrigimus cum ea quae bene
se gessisse credunt male acta monstramus;
ut unde adepta gloria creditur inde utilis con
fusio subsequatur; Nonnumquam vero cum se vi
tium proteruiae minime perpetrare cogno
scunt conpendiosius ad correctionem veniunt
si alterius culpae manifestioris et ex lon
ge requisitae inproperio confunduntur; ut
ex eo quod defendere nequeunt cognoscant
se tenere inprobe quod defendunt; unde
proterue paulus corinthios ad invicem se

uicem inderet inplator. ut alius apollo alius
pauli. alius cephae. alius xpi esse se diceret
In corinthios culpam in medium deduxit. quae apud
eos perpetrata fuerat. et incorrecta re-
manebat dicens. auditur inter uos fornica-
tio et talis fornicatio qualis nec inter gen-
tes. ita ut uxorem patris quis habeat. et uos in-
flati estis et non magis luctum habuistis ut tol-
leretur de medio uestrum qui hoc opus fe-
cit. ac si aperte dicat. quid uos proteruientes hunc
uel illius dicitis. qui per dissolutionem negle-
gentiae nullius uos esse monstratis. at con-
tra pusillanimes aptius aditer bene agen-
re ducimus. si quaedam illorum bona ex la-
tere requiramus. ut dum in eis alia repre-
hendendo corripimus. alia amplecten-
do laudamus. quatenus eorum teneritudi-
nem laus audita nutriat. quam culpa increpata
castigat. plerumque autem utilius apud
illos proficimus. si etiam eorum bene gesta me-
moramus. et si qua ab eis inordinate ges-
ta sunt non iam quasi perpetrata corripi-
mus sed quasi adhuc ne perpetrari debeant pro-
hibemus. ut et illa quae adprobamus
fauor auctus augeat. et contra ea quae
reprehendimus magis apud pusill-
animes exortatio uerecunda conualescat.
unde idem paulus. cum thessalonicen-

in accepta praedicatione perdurantes. quasi
de uicino mundi termino quadam cognosce-
ret pusillanimitate turbari. prius in eis
quae fortia prospicit laudat. et caute ad mo-
nendo postmodum quae infirma sunt ro-
borat. Ait enim. Gratias agere debemus deo
semper pro uobis fratres. ita ut dignum est. quoniam
supercrescit fides uestra. et abundat caritas
uniuscuiusque uestrum in inuicem. Ita ut et nos
ipsi in uobis gloriemur in ecclesiis dei. pro pa-
tientia uestra et fide. qui cum blanda haec
uitae eorum praeconia praemisisset. pau-
lo post subdedit dicens. Rogamus autem uos
fratres per aduentum domini nostri ihesu christi et nostrae
congregationis in ipsum. ut non cito moueaa-
mini a uestro sensu. neque terreamini. neque
per spiritum. neque per sermonem. neque per epistolam tamquam
per nos missam. quasi instet dies domini; Egit enim
uerus doctor. ut prius audirent laudati
quod recognoscerent. et postmodum quod
exortati sequerentur. quatenus eorum men-
tem ne admonitio subiuncta concuteret. laus
praemissa solidaret. et qui commotos eos
finis suspicione cognouerat. non iam incre-
pabat motos. sed transacta quasi nescientes
etiam moueri prohibebat; ut dum de ipsa le-

mo... tionis praedicatoris suos et incognitos crede
rent, tanto irreprehensibiles fieri quanto
et cognosci ab illo formidarent.

XXVIII. Aliter ammonendi sunt inpatien[tes]
atque aliter patientes. Dicendum namque est inpati[en]
tibus, quia dum frenare spiritum neglegunt, per mul
ta etiam quae non appetunt iniquitatum abru[p]
ta rapiuntur, quia videlicet mentem impe[llit]
furor quo non trahit desiderium, et agit com
mota velut nesciens, unde postmodum doleat [sci]
ens. Dicendum quoque inpatientibus, quia dum com
motionis inpulsu praecipites quaedam velut
alienati peragunt, vix mala sua postquam fe[ce]
rint perpetrata cognoscunt. Qui dum pertur
bationi suae minime obsistunt, etiam si qua
a se tranquilla mente fuerant bene ge[s]
ta confundunt, et inproviso inpulsu destr[u]
unt quidquid forsitan diu labore provi[do]
construxerunt. Ipsa namque quae mater o[mni]
um custosque virtutum per inpatientiae vitium
virtus caritatis amittitur. Scriptum quippe est: Ca
ritas patiens est, benigna est. Igitur cum in
est patiens, caritas non est. Per hoc quoque vi[ti]
um ipsa virtutum nutrix doctrina dissi
patur. Scriptum namque est: Doctrina viri per patien
tiam noscitur. Tanto ergo quisque minus osten
ditur

doctus. quanto minus conuincitur patiens;
neque enim potest ueraciter bona docendo
inpendere. si uiuendo nescit aequanimiter
aliena mala tolerare; per hoc quoque inpati
entiae uitium plerumque mentem arrogantiae
culpa transfigit. quia dum despici in mun
do hoc quisque non patitur. bona si qua sibi
occulta sunt. ostentare conatur. atque
sic per inpatientiam usque ad arrogantiam duci
tur. dumque quia ferre despectionem non po
test. detegendo semet ipsum in ostentati
one gloriatur; unde scriptum est. melior
est patiens arrogante; quia uidelicet eli
git patiens quaelibet mala perpeti. quam per
ostentationis uitium bona sua occulta cog
nosci; et e contra eligit arrogans bona de
se uel falsa iactari. ne mala possit uel
minima perpeti; quia igitur cum patien
tia relinquitur. etiam bona reliqua iam
gesta destruuntur. recte in e
zechiele fossa in altare dei fieri praecipitur.
ut in ea uidelicet superposita holocausta ser
uentur; si enim in altari fossa non esset. om
ne quod in eo sacrificium repperiret superue
niens aura dispergeret. quid uero accipimus
altare dei. nisi animam iusti. quae ei quot

egerit totum ipse ante divinos oculos sacrificii
ponit; Quid autem est altaris fossa, nisi bono
rum patientia, quae dum mentem ad adversa to
leranda humiliat, quasi more foveae hanc
in imo positam demonstrat. Fossa ergo in al
tari fiat, ne superpositum sacrificium aura
dispergat; id est electorum mens patientiam
custodiat, ne commota vento impatientiae
et hoc quod bene operata est amittat. Be
ne autem haec eadem fossa unius cubiti esse
monstratur, quia nimirum si patientia non
deseritur, unitatis mensura servatur; unde et
Paulus ait, Invicem honera vestra portate
et sic adimplebitis legem Christi; lex quippe ca
ritas unitatis est, quam soli perficiunt qui nec cum gra
vantur excedunt; Audiant impatientes quod
scriptum est, Melior est patiens viro forti et
qui dominatur animo suo expugnatore urbium.
Minor est enim victoria urbium, quia extra sunt quae vin
cuntur. Valde autem maius est quod per patien
tiam vincitur, quia ipse a se animus superatur
et semetipsum sibimet ipsi subicit, quando eum p
dentia intra se frenare compellit. Audiant impa
tientes quod electis suis Veritas dicit, In patientia
vestra possidebitis animas vestras; Sic enim cond
iti mirabiliter sumus ut ratio animam et anima p

sedeat corpus. Si vero anima a corporis pos
sessione expellitur. si non prius anima a carne
non posse detineri, custode igitur conditionis
nostrae patientia adhuc esse monstratur.
qui in ipsa nos possidere. nosmetipsos docuit.
Quanta ergo sit impatientiae culpa cognosci
mus. per quam et hoc ipsum amittimus possidere quod
sumus, audiant impatientes. quod per salomonem rur
sum dicitur, totum spiritum suum profert stultus. sapi
ens autem differt et reservat in posterum, impa
tientia quippe impellente agitur. ut totus spiritus
proferatur. quem idcirco citius perturbatio
eicit. quia nulla interius disciplina sapien
tiae circumcludit, sapiens differt et reservat
in posterum, laesus enim in praesenti se ulcisci
non desiderat. quia etiam tolerans parci optat,
sed tamen ne lusit eum vindicari omnia extremo iudi
cio non ignorat, at contra admonendi sunt pa
tientes. ne in eo quod exterius portant. interius do
leant. ne tanti virtutem sacrificii quod in ex
terius integrum immolant. interius malitiae peste corrum
pant, et cum ab hominibus non agnoscitur. sed ta
men sub divina examinatione peccatum est. tanto de
terior culpa dolo fiat. quanto sibi ante homines
virtutis speciem vindicat, dicendum itaque est patien
tibus. ut studeant diligere quod sibi necesse est

tolerare nescit patientia dilectio non sequitur ·
In deteriorem culpam odium uertitur si ostentatione uerti-
tur; unde paulus recte cum dixisset · caritas patiens
est ilico adiunxit · benigna est · uidelicet osten-
dens · quia quos ex patientia tolerat amare
etiam ex benignitate non cessat · unde idem
doctor egregius · cum patientiam discipulis
suaderet dicens · omnis amaritudo · et ira
et indignatio · et clamor et blasphemia
tollatur a uobis · quae et si cuncta se exterius sic
bene conposita ad interiora conuerti-
dum ubi uincit · cum omni malitia · quia cum im-
frustra ira indignatio clamor et blasphe-
ab exterioribus tollitur · si in interioribus ui-
rum mater malitia dominatur · et in cas-
sum foras nequitia ex ramis inciditur · si sur-
rectura multiplicius in radice ser-
uatur; unde et per semet ipsam ueritas
Diligite inimicos uestros · benefacite his
qui uos oderunt · orate pro persequentibus
et calumniantibus uobis; uirtus itaque est
coram hominibus aduersarios tolerare · uir-
tus coram deo diligere · quia hoc deus solum
sacrificium accipit · quod ante eius oculos in al-
tari boni operis flamma caritatis incen-
dit · et quod rursum quibusdam patientibus

[illegible] uides festucam
in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non
uides? Perturbatio quippe impatientiae festu-
ca est; malitia uero in corde trabs in ocu-
lo. Illam namque aura temptationis agitat; hanc
autem consummata nequitia paene immobi-
liter portat. Recte uero illic subditur: Hy-
pocrita, eice primum trabem de oculo tuo,
et tunc uidebis eicere festucam de oculo fra-
tris tui. Ac si dicatur menti iniquae interius
dolenti et sanctam se exterius per patientiam
demonstranti: Prius a te molem malitiae
excute, et tunc alios de impatientiae leui-
tate reprehende; ne dum non studes
simulationem uincere, peius tibi sit alien-
a patienter tolerare. Euenire etenim plerumque
patientibus solet, ut eo quidem tempore quo
uel aduersa patiuntur, uel contumelias
audiunt, nullo dolore pulsentur, et ita pa-
tientiam exhibeant, ut custodire etiam
cordis innocentiam non omittant; sed
cum post paululum haec ipsa quae pertulerint
ad memoriam reuocant, igne se doloris
inflammant, argumenta ultionis inqui-
runt, et mansuetudinem quam tolerantes
habuerunt retractantes in malitiam

uertunt; quib: citius ac praedicanter succu
ritur. si quae sint huius permutationis causa
pandatur; callidus nam[que] aduersarius bell[um]
contra duos mouet. unum uidelicet in placi[dum]
ut contumeliam lesus reddat; sed plerum[que]
dum hunus iam uictor est qui iniuriam p[er]pessa
rursus inrogat. ab illo uincitur qui illatam
sibi aequanimiter portat; uictus ergo quem
torquere commouendo subiugauit. totum con
tra alterum uirtutes se erigit. eumq[ue] obsis
tentem fortiter et uincentem dolet. quem quia
commouere ipsa contumeliarum iacula
tione non potuit. ab aperto certamine
tem quiescens et secreta succession[is]
cogitatione lacessiens aptius occ[asionis]
omis tempus inquirit. quia enim in pub[li]
co bello perdidit ad exercendas occul[tas]
insidias exardescit. quietis namq[ue] tem
pore ad uictoris animum redit. et uel
rerum damna uel iniuriarum iacula ad
memoriam reducit cunctaq[ue] quae sibi illata sunt
uehementer exaggerans intolerabilia o
stendit tantoq[ue] mentem merore con[turbat]
ut plerumq[ue] uir patiens illa se aequanim[iter]
tolerasse post uictoriam [illegible]
cat. seq[ue] non reddidisse contumeliam [illegible]

R

et deteriora rependere si occasio praebe-
atur quaererat; quib: ergo constituti similes nisi
his qui per fortitudinem in campo uictores sunt;
sed neglegentia postmodum intra urbis claus-
tra capiuntur; quib; sunt similes nisi his quos
inuenit grauis languor, aut tamen non subtrahit,
sed leniter ueniens rediuiua febris occidit;
ammonendi sunt igitur patientes ut cor post
uictoriam muniant, ut hostem publico bello supe-
ratum insidiari moenibus mentis intendant, ut lan-
guorem plus serpentem timeant, ne hostis cal-
lidus eo in deceptione postmodum maiori exul-
tatione gaudeat, quo illa dudum contra se eri-
gida colla uictoris calcat;

XXI. Aliter ammonendi sunt

benivoli atque aliter invidi. ammonendi
namque sunt benivoli, ut sic alienis bonis
congaudeant, quatenus habere et propria
concupiscant, sic proximorum facta dili-
gendo laudent, ut ea etiam imitando
multiplicent, ne in hoc praesentis uitae
stadio a certamen alienum deuoti fau-
tores sed pigri spectatores assistant,
eo post certamen sine brauio remane-
ant, quo nunc in certamine non laborasse;
et tunc eorum palmas afflicti respiciant.

hi quorum nunc laboribus nostri durant
de quippe peccamus si ut bene habentes
non diligimus sed nihil mercedis agi
mus ea quae diligimus in quantum possu
mus non imitamur. Dicendum itaque est
eis · quia si imitari bona minime per
nant · quae velut laudantes probant · sic
cum uirtutes aestimant · sic ut stultis spectatori
bus ludicrarum artium vanitates placent. Illi
namque aurigarum et histrionum gesta favoribus
efferunt · nec tamen tales esse deside
rant · quales illos conspiciunt esse quos
laudant. Mirantur eos placita egisse
sed tamen similiter devitant placere.
Dicendum his est ut cum proximo[rum]
facta conspiciunt · ad semet corda
redeant · et de alienis actibus non
praesumant · ne bona laudantes et fa
cere recusantes. Graviter quippe extri
mati non essent emendi sunt · quibus pla
cuit quod imitari noluerunt. Admonendi
sunt invidi ut perpendant quantae cae
citatis sunt · qui alieno profectu deficiunt
aliena exultatione contabescunt.
Quantae infelicitatis sunt · qui melior
ione proximi deteriores fiunt d

augmenta alienae prosperitatis aspici-
unt apud semetipsos anxie adflicti cor-
dis sui peste moriuntur; quid istis infeli-
cius. quos dum conspecta felicitas ad-
fligit. poena nequiores reddit. alio-
rum vero. bona quae habere non possunt
si diligerent. sua fecissent. sic quippe
sunt universi constituti in fide sicut
multa membra in uno continentur in
corpore quae per officium quidem diversa sunt.
sed quo sibi invicem concordant unum fiunt.
unde fit ut pes per oculum videat et per pedes
oculi gradiantur. ut auditus aurium
serviat et ad utilitatem auribus; oris lingua
concurrat; suffragetur manibus venter
ventri operentur manus; in ipsa igitur
corporis positione accipimus quod in ac-
tione servemus. nimis itaque turpe est
non imitari quod sumus. nostra nimirum
sunt quae etsi imitari non possumus a-
mamus in aliis et tamen nostra fiunt quae aman-
tur in nobis; hinc ergo pensent invidi quan-
ta quantae virtutis est quae alieni labo-
ris opera nostra sine labore facit. dicen-
dum itaque est invidis quia dum se a livore
minime custodiunt. in antiquam versuti

hostis nequitiam demerguntur. de illo namque
scriptum est: Invidia diaboli mors introivit
in orbem terrarum. Quia enim perfecta caelum perdidit
conditio hoc homini invidit. et damnationem
suam perditus adhuc alios perdendo cumulavit. Ad
monendi sunt invidi ut cognoscant quan
tis lapsibus succrescentis ruinae subiaceant. quia
dum livorem a corde non proiciunt. ad apertas ope
rum nequitias devolvuntur. Nisi enim Cain
invidisset acceptam fratris hostiam minime
pervenisset ad extinguendam vitam. Unde scrip
tum est: Et respexit dominus ad abel et ad munera
eius. ad cain vero et ad munera illius non res
pexit. iratusque est cain vehementer. et
concidit vultus eius. Livor itaque sacri
ficii fratricidii seminarium fuit. Nam quem
meliorem se esse doluit. ne utcumque esset am
putavit. Dicendum est invidis. quia dum se
intrinsecus peste consumunt. etiam quicquid
in se aliud boni habere videntur interimunt.
Unde scriptum est: Vita carnium sanitas cordis
putredo ossium invidia. Quid enim per carnes nisi infir
ma quaedam ac tenera. et quid per ossa nisi fortia
acta signantur. et plerumque contingit ut qui
dam cum cordis innocentia in nonnullis suis actibus infir
mi videantur. quidam vero iam quaedam ante huma
nos

oculos robusta exerceant. sed tamen erga
aliorum bona livoris invidiae pestilentia tabes
cant; bene ergo dicitur: vita carnium sanitas
cordis; quia si mentis innocentia custoditur
etiam quae foris infirma sunt quandoque ro
borantur. et recte illic subditur putredo
ossium invidia. quia per livoris vitium ante dei ocu
los pereunt etiam quae humanis oculis fortia
videntur. ossa quippe per invidiam putrescere
est. quaedam etiam robusta deperire;

ALITER ADMONENDI SUNT SIMPLICES

atque aliter impuri. Laudandi sunt namque simplices
quod studeant numquam falsa dicere. sed ammo
nendi sunt ut noverint nonnumquam verum reti
cere. sicut enim semper dicentem falsitas laedit.
Ita nonnumquam quibusdam audita veritas nocuit.
Unde coram discipulis dominus locutionem suam silentio
temperans ait; multa habeo vobis dicere sed
nunc non potestis illa portare; Ammonen
di sunt igitur simplices. ut sicut fallaciam semper
utiliter vitant. Ita veritatem semper utiliter
proferant; ammonendi sunt ut simplicita
tis bono prudentiam adiungant. quatenus sic
securitatem de simplicitate possideant. ut
circumspectionem prudentiae non amittant.
Hinc enim per doctorem gentium dicitur. volo vos

sapientes esse in bono. simplices autem in ma-
lo. hinc electos suos per semet ipsa ueritas
ammonet dicens. estote prudentes sicut
serpentes et simplices sicut columbae. quia ui-
delicet in electorum cordibus debet et simplicitatem
columbae astutia serpentis acuere et ser-
pentis astutiam columbae simplicitas tempera-
re quatenus nec seducti per prudentiam calleant
nec ab intellectus studio ex simplicitate tor-
pescant. XI. Contra ammonendi sunt impu-
ri ut quam grauis sit culpa sua duplici-
tatis labor agnoscant. dum enim depre-
hendi metuunt. semper improbas defen-
siones quaerunt. semper pauidis suspicionibus agi-
tantur. nihil autem est ad defendendum sinceri-
tate tutius. nihil ad dicendum ueritate facilius
nam dum fallaciam suam tueri cogitur duro
labore fatigatur. hinc namque scriptum est
labor labiorum ipsorum operiet eos. quia enim
nunc implet tunc operit. quia cuius nunc animum
blanda inquietudine exercet tunc aspera re-
tributione supprimit. hinc per hieremiam dicitur
docuerunt linguam suam loqui mendacium ut inique
agerent laborauerunt. ac si aperte diceretur
qui amici ueritatis esse sine labore poterant
ut peccent laborant. cumque uiuere simplici-
ter renuunt

laborib; exiguntur ut moriantur. nam plerumq;
in culpa deprachensi. dum quales sint cognosci
refugiunt, sese sub fallaciae uelamine abscon
dunt. et hoc quod peccant quod iam aper
te cernitur. excusare moliuntur. ita ut saepe
is qui eorum culpas corripere studet, asper
sae falsitatis nebulis reductus, pene amisis
se se uideat, quod de eis iam certum tenebat.
unde recte sub iudaeae specie per prophetam con
tra peccantem animam excusantemque se dici
tur, ibi habuit foueam ericius. ericii quippe
nomine impurae mentis seseque callide defen
dentis duplicitas designatur. quia uidelicet
ericius cum adpraehenditur. eius et caput
cernitur. et pedes uidentur, et corpus om
ne conspicitur. sed mox ut adpraehensus
fuerit, semetipsum in speram colligit. pedes
introrsus subtrahit. caput abscondit. et in
tra tenentes manus totum simul a
mittitur. quod totum simul ante uidebatur;
sic nimirum sic impurae mentes sunt, cum in suis
excessib; conpraehenduntur. caput ericii
cernitur. quia a quo initio ad culpam peccator
accesserit uidetur. pedes ericii conspiciun
tur. quia quibus uestigiis nequitia perpetra
ta cognoscitur. et tamen adductis repente

excusationib; inpura mens. Introrsus pe
des colligit. quia cuncta iniquitatis suae
uestigia abscondit. caput subtrahit. q
miris defensionib; nec in quo ad esse mal
aliquid ostendit. et quasi spera in manu
tenentis remanet. quia is qui corripit
cuncta quae etiam cognouerat. subito amit
tens. inuolutum intra conscientiam pecca
torem tenet. et qui totum iam de praehen
dendo uiderat. tergiuersatione praue
defensionis inlusus totum pariter ignorat
Ponitur ergo ericius habet in reprobis
malitiosae mentis duplicitas. se se in me
te colligens. abscondit in tenebris defen
sionis; audiant inpuri quod scriptum est. am
bulat simpliciter. ambulat confidenter.
Fiducia quippe magnae est securitatis
simplicitas actionis; audiant quod sapi
entis ore dicitur. sanctus spiritus disciplinae effu
giet fictum; audiant quod scriptura ueri
tate perhibetur. cum simplicib; sermo
cinatio eius; deum namque sermocinari est per inlus
trationem praesentiae. humanis menti
bus arcana reuelare; cum simplicib; igitur ser
mocinari dicitur. quia de superni mysteriis illos
radio suae uisitationis inluminat

quos nulla umbra duplicitatis obscurat. est
autem speciale duplicium malum quod dum per
fiae et duplicatione (ci) ceteros fallunt quasi
si praestantius ceteris prudentes se esse
gloriantur et quia districtionem retri
butionis non considerant. de damnis suis
miseri exultant; Audiant autem quam sup
illos propheta sophonias vim divinae
animadversionis intentat dicens; ecce
dies domini venit magnus et horribilis dies
irae dies illa dies tenebrarum et caligi
nis. dies nebulae et turbinis. dies tubae
et clangoris. super omnes civitates muni
tas. et super omnes angulos excelsos; quid enim
per civitates munitas exprimitur nisi
suspectae mentes. et fallaci semper de
fensione circumdatae; quae quotiens ex
rum culpa corripitur; veritatis ad se ia
cula non admittunt; et quid per excelsos
angulos; duplex quippe semper est in an
gulis paries. nisi impura corda signantur.
quae (est) dum veritatis simplicitatem fugi
unt ad semetipsa quodammodo duplici
tatis perversitate replicantur. et quod
est deterius. apud cogitationes suas in

fastu prudentiae. ex ipsa re culpa impuritatis
extolluntur; Dies igitur dni in ultione plena adque ani-
uersionis plena super ciuitates munitas. et su-
per excelsos angulos uenit. quia ira extre-
mi iudicii humana corda. et defensionibus con-
tra ueritatem clausa destruit. et du-
plicitatibus inuoluta dissoluit; Tunc enim mu-
nitae ciuitates cadunt. quia mentes deo
inpenetrabiles damnabuntur; Tunc ex-
celsi anguli corruunt. quia corda quae se
in puritatis prudentia erigunt. districti
sententia prosternuntur;

XXXVI. ALITER AMMONENDI SUNT INCOLOMES

adque aliter aegri; Ammonendi sunt incolu-
mes. ut salute corporis exerceantur ad sa-
lutem mentis. ne si acceptae incolumitatis
gratiam ad usum nequitiae inclinant
deteriores fiant. et eo postmodum supp-
licia grauiora mereantur. quo nunc largiori-
bus bonis dei male uti non metuunt; Ammonen-
di sunt incolomes ne oportunitatem salutis
in perpetuum promerendae despiciant.
scriptum namque est; Ecce nunc tempus accep-
tabile. ecce nunc dies salutis; ammonen-
di sunt. ne placere deo si cum possunt nolue-

cũ uoluerint ferro non possint. hinc est enim
quod post sapientia deserit. quos prius diuti
us renuentes uocauit dicens; Uocaui et In prou.
renuistis. extendi manũ meã. et non fuit
qui aspiceret. dispexistis omne consilium meũ
et increpationes meas neglexistis. ego quoq;
in interitu uestro ridebo. et subsannabo cũ
uobis quod timebatis aduenerit; et rursũ;
Tunc inuocabunt me et non exaudiam. ma
ne consurgent et non inuenient me; Salus
itaq; corporis quando ad bene operandum
accepta dispicitur; quanti sit muneris
amissa sentitur; et infructuose ad ultimũ
quaeritur; quae congruo concessa tẽpore
utiliter non habetur; unde bene per salomo
nẽ rursũ dicitur; ne des alienis honorem
tuũ. et annos tuos crudeli. ne forte imple In prou.
antur extranei uiribus tuis. et labores tui sint
in domo aliena. et gemas in nouissimis quan
do consumpseris carnes et corpus tuũ; Qui
nãq; a nobis alieni sunt nisi maligni sps. qui
a caelestis sunt patriae sorte separati;
Quis uero honor noster est nisi quod etiam
in luteis corporibus conditi ad conditoris
tamen nostri sumus imaginẽ et similitu
dinẽ creati;

vel quia alius crudelis est nisi ille apostata ange-
lus. qui et semetipsum pena mortis superbiendo
lit. et inferre mortem humano generi etiam
perditus non pepercit. honorem itaque suum alie-
dat. qui ad dei imaginem ac similitudinem con-
itur. vitae suae tempora malignorum spi-
voluptatibus administrat. annos etiam
crudeli tradit qui ad voluntatem male do-
nantis adversarii acceptum vivendi s…
expendit. ubi bene subditur. ne forte im-
antur extranei viribus tuis. et labores tui
in domo aliena. quisquis enim per acceptam valitu-
dinem corporis. per tributam sibi sapientiam
non exercendis virtutibus. sed perpetrandis
vitiis elaborat. nequaquam suis viribus domum
sed extraneorum habitacula. id est immun-
spirituum facta multiplicat. nimirum vel luxu-
riando vel superbiendo agens. ut etiam se ad
perditorum numerum crescat. bene autem subdi-
et gemas in novissimis. quando consump-
carnes et corpus tuum. plerumque enim accepta
salus carnis per vitia expenditur. sed cum re-
te subtrahitur. cum molestiis caro adte-
cum iam egredi anima urguetur. diu ma-
bita quasi ad bene vivendum salus amissa

quaeritur. et tunc gemunt homines quod deo servire
noluerunt, quando damna suae neglegentiae
recuperare serviendo nequaquam possunt.
unde et alias dicitur, cum occideret eos. tunc inqui
rebant eum. Et contra ammonendi sunt aegri
ut eo se filios dei sentiant. quo illos discipli
nae flagella castigant. nisi enim correctis
hereditatem dare disponeret. erudire eos
per molestias non curaret. hinc namque ad Iohan
nem dominus per angelum dicit. ego quos amo arguo
et castigo. hinc rursus scriptum est. fili mi noli
neglegere disciplinam domini. neque fatigeris cum
ab eo argueris. quem enim diligit dominus castigat.
flagellat omnem filium quem recipit. hinc psal
mista ait. multae tribulationes iustorum.
hinc beatus quoque iob in dolore exclamans ait.
si iustus fuero non levabo caput. saturatus
afflictione et miseria. dicendum est aegris.
ut si caelestem patriam suam credunt. necessario.
in hac labores velut in aliena patiantur. hinc
est enim quod lapides extra constituti. ut in con
structione templi domini absque mallei sonitu po
nerentur. quia videlicet. nunc foris per flagella
tundimur. ut intus in templum dei postmodum sine
disciplinae percussione disponamur. quatenus

quidquid in nobis erat supplicium modo percussione
fecet. et tunc sola nos in aedificio concor
dia caritatis liget; Admonendi sunt aeg[ri]
ut considerent. pro percipiendis terre[nis]
hereditatibus quam dura carnales filios [dis]
ciplinae flagella castigent. quae ergo no
bis divinae correptionis poena gravis e[st]
per quam et numquam amittenda hereditas
percipitur. et semper mansura supplicia [vi]
tantur; hinc etenim paulus ait. patres
quidem carnis nostrae habuimus erudito
res et reverebamur eos. non multo magis
obtemperabimus patri spirituum et
vivemus. et illi quidem in tempore pauco
rum dierum secundum voluntatem suam erudiebant
nos. hic autem ad id quod utile est in recipien
do sanctificationem eius; Admonendi sunt aegri
ut considerent quanta salus cordis sit mo
lestia corporalis. quae ad cognitionem
sui mentem revocat et quam plerumque salus
abicit infirmitatis memoria reformat
ut animus qui extra se in elationem ducitur
cuius sit conditionis subditur ex percussa quam
sustinet carne memoretur; quod recte
per balaam. si tamen vocem dei subire obed[iendo]

uoluisset. In ipsa eius itineris retardatio
ne signatur; balaam namque peruenire ad pro
positum tendit. sed eius uotum animal cui prae
sidet praepedit; prohibitione quippe
immorata asina angelum uidet. quem hu
mana mens non uidet; quia plerumque ca
ro per molestias tarda flagellis suis men
ti indicat. quem mens ipsa carni prae
sidens non uidebat: ita ut anxietatem
spiritus proficere in hoc mundo cupientis
uelut iter tendentis impediat. donec
ei inuisibilem qui sibi obuiat innotescat;
unde et per petrum dicitur. correptionem
habuit suae uesaniae subiugale mutum
quod in hominis uoce loquens prohibuit
prophetae insipientiam. Insanus quippe
homo a subiugali muto corripitur.
quando elata mens humilitatis bo
num quod tenere debeat ab afflicta
carne memoratur. sed huius cor
reptionis donum idcirco balaam non
optinuit quia ad maledicendum
pergens uocem non mentem mutauit.
Ammonendi sunt aegri ut consi
derent quantum sit muneris moles
tia

corporalis. quae et ad mensura peccata diluit
quae poterant admittere conpescit. quae sump
ab exterioribus plagis conuertae mentem penite
et uulnera in plagis unde scriptum est li
uor uulneris abstergit mala et plagas in secre
tioribus uentris. mala enim liuor uulneris ab
stergit quia flagelli dolor uel cogitata
uel perpetrata nequitias diluit. solet uero
uentris appellatione mens accipi. quia
uenter consumit escas ita mens pertrac
do quas cogitat curas. quia enim uenter mens
dicitur ea sententia docetur. qua scrip
est. lucerna domini spiraculum hominis. quae
uestigat omnia secreta uentris. ac si dicat
diuinae adflatus illuminatio. cum in men
tem uenerit. et sibimetipsam illuminan
tendit. quae ante aduentum spiritus cogitationes
prauas. et portare poterat. et pensare ne
sciebat. liuor ergo uulneris abstergit mala
et plagae in secretioribus uentris. quia
exterius percutimur. ad peccatorum nostrorum me
moriam tacita afflictione reuocamur. atque ante
oculos nostros cuncta quae a nobis sunt male
gesta reducimus. et per hoc quod foras patimur
magis intus quod fecimus dolemus. unde

ut inter [illegible] corporis [illegible] amplius noc
abluit. plagas secrete [illegible] quia [illegible] ne qui
[illegible] spiramo pertinoccultum [illegible] doloris [illegible]
nen dissimulare [illegible] quatenus [illegible]
reserverunt, un incessanter quanto [illegible]
ctor noster ab his quae secrete [illegible] pertulit. ma
la considerent quod deo [illegible] abiectum conuicia [illegible]
probrantis [illegible] quod idem [illegible]
captiuerit [illegible]
num [illegible] accepit; quod [illegible] salu tis
diluenti [illegible] sputorum spurcitiam non declin
dit; quod ad uocationem [illegible] aeternis
suppliciis liberum [illegible] flagella tole
rauit; quod inter angelorum choros. paren
tes nobis honorem tribuenti colaphos pertulit.
quod apex [illegible] spinae [illegible]
spinis caput subponere non recusauit; quod
aeternae [illegible] dulcedine inebrians [illegible]
fellis amaritudinem accepit; quod qui pro no
bis patrem quamuis diuinitate esset aequa
lis adorauit sublimitione [illegible]
cauit; quod uitam mortuis praeparans, ut
q(uod) ad mortem ipse [illegible] quinque [illegible] in
aspernationem [illegible] centi
flagella pro [illegible] tam [illegible] consci
minibus

pertulit mala pro nobis: aut quis sana intelle
gentia de percussione suam gratus exiit si ip
se hinc sine flagello non exiit. qui hic sine pe
ccato vixit

XXVII ALITER AMMONENDI SUNT QUI

flagella metuunt. et propterea inno
center vivunt. atque aliter ammonendi sunt
sic in iniquitate duruerunt. ut neque per fla
gella corrigantur. dicendum namque est fla
gella timentibus; ut et bona temporalia
nequaquam pro magno desiderent. quae
adesse etiam pravis vident. et mala prae
sentia nequaquam velut intolerabilia
vitent. quibus hic plerumque etiam bonos affici
non ignorant. Ammonendi sunt. ut si mala
veraciter carere desiderant. aeter
na supplicia perhorrescant; neque in
suppliciorum timore. remaneant
ad amoris gratiam nutrimento cari
tatis excrescant. Scriptum quippe est per
fecta caritas foras mittit timorem; et
rursum scriptum est. non enim accepistis spiritum servi
tutis iterum in timore. sed spiritum adoptio
nis filiorum. in quo clamamus abba pater
unde idem doctor iterum dicit. ubi
spiritus domini ibi libertas. si ergo adhuc

actione formidata poena prohibet, profecto
formidantis animum in nulla spiritus libertas te-
net. nam si poenam non metueret, culpam pro-
cul dubio perpetraret. ignorant itaque mentes
gratiam libertatis quae ligatae servitutis timo-
ris. bona enim pro semetipsis amanda sunt,
et non poenis compellentibus exsequenda.
nam qui propterea bona agit, quia tor-
mentorum mala metuit, vult non esse quod
metuat, ut audenter inlicita committat.
unde luce clarius constat, quod coram deo in-
nocentia amittitur, ante cuius oculos de-
siderio peccatur. at contra hi quos ab ini-
quitatibus nec flagella compescunt, tanto
acriori invectione feriendi sunt, quanto
maiori insensibilitate duruerunt. plerumque
enim sine dedignatione dedignandi sunt,
sine disperatione disperandi, ita dumtaxat,
ut et ostensa disperatio formidinem incu-
tiat, et subiuncta ammonitio ad spem re-
ducat. districte itaque contra illos divi-
nae sententiae proferendae sunt, ut ad
cognitionem sui consideratione aeterna anim-
adversione revocentur. audiant namque in
se impletum esse quod scriptum est: si contu-
deris

In pro(uer)biis — stultum in pila quasi ptisanas feriente desu[per]
non auferetur ab eo stultitia eius. Contra
propheta d(omi)no queritur dicens: Attriuisti
In hieremia — et renuerunt accipere disciplinam. Hinc
quod d(omi)n(u)s dicit: Interfeci et p(er)didi populum
et tamen a uiis suis non sunt uersi. Hinc
In esaia — rursum: populus non est reuersus ad per[cuti]
entem se. Hinc uoce flagellantium prop[heta]
conqueritur dicens: Curauimus Babylonem
In hieremia — et non est sanata. Babyllon quippe curatur n[ec]
men ad sanitatem reducitur quando mens [in]
praua actione confusa uerba corre[ptio]
nis audit, flagella correctionis aud[it]
et tamen ad rectam salutis iter redire
contemnit. Hinc captiuo Israhelitico popu
lo nec tamen ab iniquitate conuerso [d(omi)n(u)s ex]
probrat dicens: Uersa est mihi domus Isr[ahel in]
scoriam. omnes isti aes et stagnum et fe[rrum]
et plumbum in medio fornacis. Ac si ap[erte]
dicat: purgare eos per ignem tribulationis uo
lui et argentum illos uel aurum fieri quaesiui
sed in fornace mihi in aes stagnum ferrum
plumbum uersi sunt quia non ad uirtutem sed
etiam in tribulatione proruperunt
pedum percutitur amplius metalli sce

sonitū reddit, qui igitur in percussione positus erūpit
ad sonitū murmurationis m a [aes] euersus est in medio
fornacis; stagnū uero cū ex arte conponitur.
argenti speciē mentitur; qui ergo simulationis
uitio non caret in tribulatione. stagnū factus
est in fornace; ferro autē utitur; qui uitae
proximi insidiatur; ferrū itaq; in fornace est.
qui nocendi malitiā non amittit in tribula
tione; plumbum quoq; ceteris metallis est gra
uius; in fornace ergo plumbum inuenitur. qui
sic peccati sui pondere praemitur: ut etiam
in tribulatione positus a terrenis desideriis
non leuetur; hinc rursū scriptū est. multo labo
re sudatū est. et non exiuit de ea nimia rubigo
eius. neq; p ignē; ignem quippe nobis tribulatio
nis admouet. ut nos a rubigine uitiorū purget.
sed nec p ignē rubiginē amittimus quando et
inter flagella uitio non caremus; hinc prope
ta iterū dicit; frustra conflauit conflator.
malitiae eorū non sunt consumptae; sciendū
uero est quia nonnumquā cum inter flagello
duritia remanent incorrecti dulci sunt
ammonitione mulcendi; quos enim crucia
menta non corrigunt. nonnu[n]quā ab ini
quis actib; lenia blandimenta con[pes]cunt.

et plerumq; aegros quos partis pigmentorum
tio curare non ualuerint, ad salutem pristinam
pentra quare reuocauit; et nonnulla uulne
quae curari incisione nequeunt, fomen
olei sanantur; et durus adamans incisione
minime recipit, sed leni hirci sanguine
mollis

XXXVIII ALITER ADMONENDI SUNT NIMIS TA

atq; aliter multiloquio uacantes. Insinuan
nimis taciti debent quia dum quaedam uitia
te fiunt, occulte deterioribus implicantur
saepe linguam quia inmoderatius frenant
de grauius multiloquium tolerant in
cogitatione si mente ferueant quo
uiolenta custodia indiscreti silenti
tat; quae plerumq; tanto latius defluu
tos esse se securiores aestimant quia conp
praehensoribus non uidentur; unde non
mentis in superbiam tollitur; quos et loquen
dit, quasi infirmos despicit, cumq; os corp
claudit, quantum se uitiis superbiendo ap
non agnoscit; linguam etenim praem
eleuat, et cum sua nequitiam menime conti
tanto apud se cunctos liberius quanto
cretius accusat. Admonendi sunt igitur
nimis taciti ut scire sollicite studeant

soli qualiter foras ostendere, sed etiam qualiter se de-
beant intus exhibere. et plus ex cogitationibus oc-
cultum iudicium, quam ex sermonibus reprehensio-
nem metuant proximorum. Scriptum namque est: fili
mi adtende sapientiam meam et prudentiae meae
inclina aurem tuam, ut custodias cogitationes. nil
quippe in nobis est corde fugacius, quod a nobis to-
tiens recedit, quotiens per pravas cogitationes
defluit. hinc etenim psalmista ait: cor meum
dereliquit me. hinc ad semet ipsum rediens dicit.
Invenit servus tuus cor suum ut oraret te. cum ergo
cogitatio per custodiam restringitur, cor quod fu-
gire consueverat invenitur. plerumque autem nimis
taciti, cum nonnulla iniusta perpetiuntur, eo in a-
criorem dolorem prodeunt, quo ea quae sustinent
non loquuntur. nam si illatas molestias tranquil-
le lingua diceret, conscientiae dolor emanaret.
vulnera enim clausa plus cruciant. nam cum
putredo quae interius fervet eicitur, ad salu-
tem dolor aperitur. scire igitur debent qui plus
quam expedit tacent, ne inter molesta quae
tolerant, dum linguam tenent, vim doloris exag-
gerent. Admonendi enim sunt ut si proximos
sicut se diligunt, minime illis taceant unde eos
iuste reprehendunt. vocis enim medicamine.

utrorumque salute concurritur, dum et ab ill[o]
qui infert prava actio compescitur et ab hoc q[ui sus]-
tinet doloris fervor vulnere aperto tem-
ratur; qui enim proximorum mala respici[unt]
et tamen in silentio linguam premunt, qu[asi]
conspectis vulneribus usum medicaminis sub[tra]-
hunt, et eo mortis auctores fiunt, quo vi[rus]
quod poterant curare noluerunt. Ling[ua]
q(ue) discrete frenanda est, non insolubili[ter ob]-
ligandum. Scriptum namque est: Sapiens ta[ce]-
bit usque ad tempus, ut nimirum cum oportu[num con]-
siderat, postposita censura silentii, loquen-
do quae congruunt, in usum se utilita[tis im]-
pendat. Et rursum scriptum est: Tempo[?]-
li. discrete quippe vicissitudinum pensa[nda]
sunt tempora, ne aut cum restringi lingua de-
bet, per verba inutiliter defluat, aut cum
loqui utiliter potest, semetipsam pigre re-
stringat. Quod bene psalmista considerans
ait: Pone domine custodiam ori meo et ostium circum-
stantiae labiis meis. Non enim poni ori suo pa-
rietem sed ostium petiit, quod videlicet aperi-
tur et clauditur. Unde et nobis caute discen-
dum est, quatenus os discretio et congruo
tempore vox aperiat, et rursum congr[uo]

taciturnitatis claudat. Ad contra admonen-
di sunt multiloquio vacantes, ut vigilan-
ter aspiciant a quanto rectitudinis statu
depereunt, dum per multiplicia verba dilabun-
tur. Humana etenim mens aquae more
et circumclusa ad superiora colligitur, quia
illud repetit unde descendit; et relaxata
deperit, quia se per infima inutiliter spar-
git. Quot enim superfluis verbis a silentii
sui censura dissipatur, quasi tot rivis extra se
seducitur. Unde et redire interius ad sui co-
gnitionem non sufficit, quia per multiloquium
sparsa a secreto se intimae considerationis
excludit. Totam vero se insidiantis hostis
vulneribus detegit, quia nulla munitione custo-
diae circumcludit. Unde scriptum est: Sicut urbs
patens et absque murorum ambitu, ita vir qui
non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Quia enim
murum silentii non habet, patet inimici iaculis ci-
vitas mentis; et cum se per verba extra semet-
ipsam eicit, apertam se adversario osten-
dit. Quam tanto ille sine labore superat, quan-
to et ipsa quae vincitur contra semetipsam
per multiloquium pugnat. Plerumque autem quia per
quosdam gradus desidiosa mens in lapsum

casus impellitur. dum ora cauere uerba negle
mus. ad noxia peruenimus. ut prius loqui ali
libeat, postmodum detractionibus eorum uitam
quibus loquitur mordeat; ad extremum uero
quousque ad apertas lingua contumelias erumpat, hinc
minantur stimuli oriuntur rixae accendun
faces odiorum pax extinguitur cordium. un
bene per salomonem dicitur, qui dimittit aq
caput est iurgiorum; aquam quippe dimitte
linguam in fluxum eloquii relaxare, quo co
in bona etiam parte rursum dicitur, aqua pro
uerba ex ore uiri; qui ergo dimittit aquam c
est iurgiorum, quia qui linguam non frenat con
diam dissipat; unde e diuerso scriptum est, q
imponit stulto silentium iras mitigat; quia au
multiloquio quisque seruiens rectitudinem iu
tenere nequaquam possit, testatur prop
qui ait, uir linguosus non dirigitur super ter
hinc salomon iterum dicit, in multiloquio
catum non deerit. hinc esaias ait, cultus iust
silentium; uidelicet indicans quia mentis iust
desolatur quando ab inmoderata locution
parcitur. hinc iacobus dicit, si quis putat se re
giosum esse non refrenans linguam suam sed se
cor suum. huius uana est religio. hinc rursum

sit omnis homo uelox ad audiendum · tardus autem
ad loquendum; hinc iterum linguae uim definiens
adiungit · Inquietum malum plena ueneno mortife-
ro; hinc per semet ipsam nos ueritas ammonet dicens,
omne uerbum otiosum quod locuti fuerint homines
rationem reddent de eo in die iudicii · otiosum quippe
uerbum est · quod aut ratione iustae necessitatis
aut intentione piae utilitatis caret · si ergo ra-
tio de otioso sermone exigitur, pensemus quae pe-
na multiloquio maneat, in quo etiam per noxia uerba
peccatur.

XXXVIIII. ALITER AMMONENDI SUNT PIGRI ATQUE

aliter praecipites; illi namque suadendi sunt ne
agenda bona dum differunt amittant; isti uero
ammonendi sunt ne dum bonorum tempus incau-
te festinando praeueniunt · eorum meritum inmu-
tent; pigris itaque intimandum est · quod saepe dum
oportune agere quae possumus nolumus · pau-
lo post cum uolumus non ualemus; ipsa quip-
pe mentis desidia · dum congruo feruore non
accenditur a bonorum desiderio funditus con-
ualescente furtim torpore mactatur, unde
apte per salomonem dicitur; pigredo inmittit
soporem · piger enim recte sentiendo quasi
uigilat; quamuis nil operando torpescit;
sed pigredo soporem immittere dicitur · quia

paulisper etiam a recto tenore sentiendi uigilantia amitti-
tur, dum a bene operandi studio cessatur; ubi re-
subiungitur, et anima dissoluta esuriet; na-
quia se dum ad superiora stringendo non dirigit,
lecta se inferius per desideria expandit, et
studiorum sublimium uigore non constringit,
cupiditatis infimae acumine fame sauciatur,
quo se per disciplinam ligare dissimulat, eo se
mens per uoluptatum desideria spargat. Hinc
eodem rursus salomone scribitur: In desi-
riis est omnis otiosus. Hinc ipsa ueritate prae-
dicante, uno quidem exeunte spiritu mundata domus
dicitur, sed multiplicius redeunte damna-
occupatur. Plerumque piger dum necessaria
agere neglegit, quaedam sibi difficilia
mit, quaedam uero incaute formidat;
dum quasi inuenit quod uelut iuste timea-
at, ostendit quod non otio quasi non iniu-
torpescat, cui recte per salomonem dicitur:
Propter frigus piger arare noluit, men-
cabit ergo aestate, et non dabitur ei.
Propter frigus quippe piger non arat, dum
dia et torpore constrictus agere quae de-
bet bona dissimulat. Propter frigus
non arat, dum parua ex aduerso mala

metuat. et opera maxima praetermit
tit; bene autē dicitur. mendicabit ęstate
et non dabitur ei. qui enim nunc in bonis ope
rib; non exsudat. cum sol [iustitiae] iudicii ferventior
apparuerit. quia frustra regni aditū pos
tolat. nil accipiens aestate mendicat. bene
hinc per eundem rursū. salomonē dicitur. qui
observat ventū non seminat. et qui conside
rat nubes nūquā metit; quid enim per ventū
nisi malignorū spirituū temptatio expri
mitur. et quid per nubes quae moventur a ven
to. nisi adversitates pravorū hominū de
signantur; a ventis videlicet impellantur
nubes. quia inmundorū spirituum afflatu. pra
vi excitantur homines. qui ergo observat
ventū non seminat. et qui considerat nubes
nūquā metit. quia quisquis temptationē
malignorū spirituū. quisquis persecutionē
pravorū hominū metuit. neq; nunc grana
boni operis seminat. neq; tunc manipulos
scę retributionis secat. at contra prae
cipites. dum bonorū actuū tempus prae
veniunt. meritū pervertunt; et saepe in ma
lis corruunt. dum bona minime discernunt.
qui nequāquā quae quando agant inspiciunt

sed plerumque quando agunt inspiciunt, sed plerumque acta quia alta non debuerint agere cognoscunt; quibus sub auditoris specie recte aput salomonem dicitur: Fili sine consilio nil facias, et post factum non paeniteberis; Et rursum; palpebrae tuae praecedant gressus tuos. palpebrae quippe gressus praecedunt, cum opera nostra consilia recta praeveniunt. qui enim neglegit considerando praevidere quod facit, gressus tendit, oculos claudit, pergendo iter conficit, sed praevidendo sibimetipsi non antecedit; atque idcirco citius corruit, quia quo pedem ponere debeat per palpebram consilii non adtendit.

XL. ALITER AMMONENDI SUNT MANsueti atque aliter iracundi. Nonnumquam namque mansueti cum praesunt in culmine, et quasi iuxta positam torpore desidiae patiuntur; et plerumque nimiae solutionis lenitate ultra quam necesse est rigore districtionis remolliunt. at contra iracundi cum regiminis loca percipiunt, quo in praecepte ira in mentis ruinam devoluuntur, etiam subditorum vitam dissipant, a quietis tranquillitate confundunt; quorum cum furor agit in praeceps ignorant, quidquid irati faciunt, et quidquid a semetipsis irati patiuntur

nunquam uero quod deest grauatur. irae autem ae
mulatio iustitiae zelus putatur, et cum uitium uir
tus creditur. sine metu culpa cumulatur.
saepe ergo mansueti dissolutionis torpescunt
taedio. saepe iracundi rectitudinis falluntur
zelo. illorum itaque uirtuti uitium latenter adiun
gitur; his autem suum uitium quasi feruens uirtus
uidetur. Ammonendi sunt igitur illi. ut fugi
ant quod iuxta ipsos est. isti quod in ipsis est. atten
dant illi quod non habent. discernant isti
quod habent amplectantur. mansueti per
sollicitudinem torporem damnent. iracundi
perturbationem. Ammonendi sunt mansueti. ut
habere etiam aemulationem iustitiae studeant;
ammonendi sunt iracundi. ut aemulationi quam
se habere existimant. mansuetudinem subiungant.
Ad hoc namque spiritus sanctus in columba nobis est et in
igne monstratur. quia uidelicet omnes quos
implet. et columbae simplicitate mansuetos
et igne zeli ardenter exhibet. nequaquam
ergo spiritu plenus est. qui aut in tranquillita
te mansuetudinis feruorem aemulationis de
serit. aut rursum in aemulationis ardore
uirtutem mansuetudinis amittit.
Quod fortasse melius ostendimus. si in medi(um)

pauli magisterium proferamus. qui duob; disci
pulis et non diuersa caritate praeditis. diuersa
tamen adiutoria praedicationis impendit. ti
motheum namq; ammonens ait. argue obsecra
increpa in omni patientia et doctrina. titum
quoq; ammonet dicens. haec loquere et exhor
tare et argue cum omni imperio; quid est
quod doctrinam suam tanta arte dispensat
ut exhibenda hac alteri imperium. atq;
alteri patientiam proponat. nisi quod man
suetioris spiritus titum. et paulo feruentio
uidit esse timotheum; illum per aemulationis
studium inflammat. hunc per lenitatem pa
tiae temperat. illi quod deest iungit. h
quod superest subtrahit; illum stimulo impel
lere nititur. hunc freno moderatur. mag
quippe susceptae ecclesiae colonus alios
palmites ut crescere debeant irrigat
alios cum plus iusto crescere conspicit re
cat. ne aut non crescendo fructus non
ferant. aut inmoderate crescendo qu
protulerint amittunt. sed longe alia
ira quae sub aemulationis specie subrep
alia quae perturbatum cor. et sine iu
tiae praetextu confundit; illa enim

In hoc quod debet inordinatae extenditur;
haec autem semper in his quae non debet inflam
matur; sciendum quippe est quia hoc ab im
patientibus iracundi differunt quod illi ab
aliis inlata non tolerant; isti autem etiam
quae tolerentur inportant. nam iracun
di saepe etiam se declinantes insecuntur;
rixae occasionem commovent labore con
tentionis gaudent; quos tamen melius cor
rigimus si in ipsa irae suae commotione de
clinamus; perturbati quippe quid audiant
ignorant. sed ad se reducti tanto liben
tius exhortationis verba recipiunt quan
to se tranquillius toleratos erubescunt;
menti autem furore ebriae omne rectum
quod dicitur perversum videtur; unde et na
bal ebrio culpam suam abigahel tam lauda
biliter tacuit quam digesto vino laudabili
ter dixit; Idcirco enim malum quod fecerat
cognoscere potuit quia hoc ebrius non au
divit; cum vero ita iracundi alios impetunt
ut declinari omnimodo non possint non aper
ta exprobratione sed sub quadam sunt cau
tela reverentiae parcendo feriendi;
quod melius ostendimus si abner factum

ad medium deducamus. hunc quippe cum asahel
ui incautae praecipitationis impeteret
scriptum est. locutus est abner ad asahel di-
cens. recede noli me sequi. ne compellar
confodere te in terram. qui audire contem-
psit. et noluit declinare; percussit ergo eum
abner auersa hasta in inguine. et transfo-
dit eum et mortuus est. cuius enim asahel
typum tenuit: nisi eorum quos uehementer
abripiens furor in praeceps ducit. qui in
eodem furoris impetu tanto caute decli-
nandi sunt. quanto et insane rapiuntur. unde
et abner. qui sermone nostro patris lucer-
na dicitur fugit. quia doctorum lingua
supernum dei lumen indicat. cum per abrupta fu-
roris mentem cuiuspiam ferri conspicit
contra irascentem dissimulat uerbo-
rum iacula reddere. quasi persequentem non uult
ferire; sed cum iracundi nulla considera-
tione se mitigant. quasi asahel persequi
insanire non cessant. necesse est ut hi
furentes reprimere conantur nequaquam
se in furore erigant. sed quidquid
tranquillitatis ostendant; quaedam ue-
ro subtiliter proferant. in quibus ex ob-

furentis animum pungant; unde et abner
cum contra persequentem se subsisteret. non eum
recta. sed adversa asta transforavit; ex
mucrone quippe percutere est. impetu
aperte increpationis obviare; aversa
vero asta persequentem ferire est. furen-
tem tranquille ex quibusdam tangere.
et quasi parcendo superare; asahel au-
tem protinus occumbit. quia commotae men-
tes dum et parci sibi sentiunt. et tamen res-
ponsorum ratione in intimis sub tranquilli-
tate tanguntur. ab eo quo se erexerant
statim cadunt; qui ergo a fervoris sui im-
petu sub lenitatis percussione resiliunt.
quasi sine ferro moriuntur.

XLI. ALITER AMMONENDI SUNT HUMILIS

adque aliter elati. illis insinuandum est. quam
sit vera excellentia quam sperando tenent;
istis vero intimandum est. quam sit nulla tem-
poralis gloria quam et amplectentes non te-
nent; audiant humiles. quam sint aeterna
quae appetunt. quam transitoria quae con-
temnunt; audiant elati. quam sint transi-
toria quae ambiunt. quam aeterna quae per-
dunt; audiant humiles ex magistra voce ve-
ritatis.

Omnis qui se humiliat exaltabitur; Audiant
elati · omnis qui se exaltat humiliabitur; Au-
diant humiles gloriam praecedit humilitas
Audiant elati · ante ruinam exaltatur sps;
diant humiles · ad quem respiciam · nisi ad humilem
quietum · et trementem sermones meos; Au-
elati · quid superbit terra et cinis · audiant hu-
Ds humilia respicit · audiant elati · et alta
longe cognoscit · Audiant humiles quia f-
hominis ministrari non uenit sed ministra-
Audiant elati · quia initium omnis peccati
Audiant humiles · quia redemptor noster hu-
liauit semet ipsum · factus obediens usque ad m-
Audiant elati · quod de eorum capite scriptum
est rex super universos filios superbiae; occasio
perditionis nostrae facta est superbia diaboli · do-
cumentum redemptionis nostrae inuenta est
humilitas di; hostis enim noster inter omnia
tus · uideri supra omnia uoluit elatus; rede-
autem noster · magnus manens · supra omnia
Inter omnia dignatus est paruus; dicatur
humilibus: quia dum se deiciunt · ad di similitu-
ascendunt; dicatur elatis · quia dum se erigunt
in apostatae angeli imitatione cadunt
ita per elationem deiectus · quae dum supra illud

ab altitudine uero excelsitudinis elongatur; et
qui de humilitate sublimius. quae dum se in ima de
primit auctori suo manente supra summa coniun
git; Est tamen aliud quod in eis debeat caute
pensari. quia saepe quidam humilitatis deci
piuntur specie. quidam uero elationis suae
ignoratione falluntur; nam plerumque non
nullis qui sibi humiles uidentur, is qui non ho
minib; deferri non debet. coniunctus est ti
mor; plerumque uero elatos comitari solet
liberae uocis arreptio. ut cum quaedam in
crepanda sunt isti illi reticent ex timore.
et tamen tacere se aestimant ex humilita
te. isti loquuntur per inpatientiam elationis.
et tamen loqui se credunt per libertatem
rectitudinis; illos ut peruersa non increpent.
sub specie humilitatis praemittit culpa for
midinis. istos ad increpanda quae non debent.
aut magis increpanda quam debent. sub ima
gine libertatis effrenatio inpellit tumoris;
Unde et elati ammonendi sunt. ne plus quam
decet sint liberi. et humiles ammonendi sunt.
ne plus quam expedit sint subiecti; ne aut illi de
fensionem iustitiae uertant in exercitationem
superbiae. aut isti cum student plus quam ne
cesse est.

hominibus subici compellantur et eorum uitam ue-
nerari; considerandum uero est · quod plerumque
elatos utilius corripimus · si eorum correptio-
nibus quaedam laudum fomenta misceamus. In-
ferenda namque illis sunt · aut alia bona quae
in ipsis sunt · aut dicendum certe quae potu-
erunt esse si non sunt; et tunc demum resecanda
mala quae nobis displicent · cum prius ad audi-
endum placabilem eorum mentem fecerint prae-
missa bona quae placent; nam et equos indo-
mitos blanda prius manu tangimus ut eos no-
bis plenius postmodum etiam per flagella subda-
mus, et amaro pigmentorum poculo mellis
dulcido adiungitur · ne ea quae saluti profu-
tura est · in ipso gustu aspera amaritudo
sentiatur; dum uero gustus per dulcedinem fal-
litur · humor mortiferus per amaritudinem
euacuatur. ipsa ergo in elatis inuectionum
exordia permixta sunt laude temperanda
ut dum admittunt fauores quos diligunt
etiam correptiones recipiant quas oderunt.
plerumque autem persuadere elatis utili-
us possumus · si profectum eorum nobis pro-
desse magis quam illis profuturum dicamus · si eorum em-
orationem nobis magis quam sibi impendi postulem-

facile enim ad bonũ uel alio flectitur. sicut in
flexio prodesse et talis credatur, unde mo
yses qui recentes e ęgypto desertũ iter duce caelesti
columna pergebat, cum obab cognatũ suũ
a gentilitatis conuersatione uellet educe
re. et omnipotentis dĩ dominio subiugare
ait; proficiscimur ad locum. quẽ dñs datu
rus est nobis. ueni nobiscum. et bene facia
mus tibi. quia dñs bona promisit israheli;
cui cum respondisset ille. non uadã tecum.
sed reuertar in terrã meã in qua natus
sum. illico adiunxit. noli nos relinquere
tu enim nosti in quib; per desertũ castra po
nere debeamus. et eris ductor noster;
neq; enim moysi mentẽ ignorantiae tene
ris angustabat. quã et ad prophetiae sci
entiã cognitio diuinitatis expanderat.
quã columna exterius praeibat. quã de
cunctis interius p conuersationẽ dĩ sedula
locutio familiaris instruebat. sed uidelicet.
uir prouidus elato auditori conloquens
solaciũ petiit ut daret. ducẽ requirebat
in uia. ut dux ei fieri potuisset ad uitam;
egit itaq; ut superbus auditor uocẽ ad meli
ora suadentẽ eo magis fieret deuotus. quo

p̄s turetur nec erraretur. et unde se se exhor-
tatorem suum praecellere crederet inde se eius
verbis exhortantis inclinaret.

xlii ALITER AMMONENDI SUNT PERTINA[CES]

adq. aliter inconstantes. illis dicendum est
quod plus de se quam sunt sentiunt. et idcirco
alienis consiliis non adquiescunt. istis vero
intimandum est quod valde se despici-
ter neglegunt. et ideo levitate cogitati-
onis suae in diversa per temporum momenta
flectuntur. illis dicendum est quia nisi me-
liores se ceteris estimarent. nequaquam cunc-
torum consilia suae deliberationi postpo-
nerent. istis dicendum est. quia si hoc quod sunt ali-
qu[atenus] attenderent. nequaquam eos per tot
latera mutabilitatis aura versa-
ret. illis per paulum dicitur. nolite pruden-
tes esse apud vosmetipsos. at contra isti
audiant. non circumferamur omni vento
doctrinae. de illis per salomonem dicitur. come-
dent fructus viae suae suisque consiliis satura-
buntur. de istis autem ab eo rursus scribitur.
cor stultorum dissimile erit. cor quippe sapi-
entis sibimetipsi semper est simile. quia
dum rectis persuasionibus adquiescit constan-

se in bono opere dirigit; Contra vero stultorum
dissimile est. quia dum mutabilitatem semper
exhibet. numquam id quod fuerat manet;
Et cum quaedam vitia sicut ex semetipsis
gignuntur. alia ita ex aliis oriuntur. scien
dum summopere est. quia tunc ea corripi
endo melius tergimus. cum ab ipso amari
tudinis suae fonte siccamus; Pertinacia
quippe ex superbia. Inconstantia autem ex le
vitate generatur; Ammonendi sunt igi
tur pertinaces. ut elationem suae cogitatio
nis agnoscant. et se metipsos vincere
studeant. ne dum recta aliorum suasionibus
foris superari despiciunt. Intus a superbia
captivi teneantur; Ammonendi sunt
ut sollerter aspiciant. quia filius homi
nis. cuius una semper cum patre voluntas est.
ut exemplum nobis frangendae nostrae vo
luntatis praebeat dicit. Non quaero vo
luntatem meam. sed voluntatem eius qui mi
sit me patris; Qui ut huius adhuc virtutis
gratiam commendaret. servaturum se hoc
in extremo iudicio praemisit dicens; Non
possum ego a me ipso facere quicquam. sed
sicut audio ita iudico; Qua itaque conscientia

dedignatur homo alienae uoluntati adquies-
cere. quando di atq; hominis filius. cum ue-
nit suae gloriā uenit ostendere testatur n
a se ipso iudicare. at contra ammonen-
di inconstantes. ut mentem grauitate rob
Tunc enim in germina in se mutabilitatis se-
cant. cum a corde prius radicem leuitatis ab-
sciunt. quia et tunc fabrica robusta con-
tur. cum prius locus solidus. In quo poni fun-
mentum debeat prouidetur. nisi ergo ante-
tis leuitas caueatur. cogitationum incon-
minime uincitur. a quib; alienum paulus
esse perhibuit cum dicit. numquid leuitate u-
sum. aut quae cogito secundum carnem co-
sit apud me est et non; ac si aperte dicat.
mutabilitatis aura non moueor. qui-
a uitio non succumbo.

XLIII. **ALITER AMMONENDI SUNT GULAE DEDITI**
atq; aliter abstinentes. illos enim suppl-
cutionis. leuitas operis atq; luxuria is-
tos saepe impatientiae. saepe uero superbiae cul-
pa comitatur. nisi enim gulae deditos im-
moderata loquacitas raperet. diues ille
qui epulatus cotidie splendide dicitur. in lingua
atrocius non arderet. dicens pater abraham mi-
serere m

et mitte lazarum ut intingat extremum digiti
sui in aquam ut refrigeret linguam meam. quia cru-
cior in hac flamma; Quibus profecto uerbis os-
tenditur quia epulando cotidie crebrius in
lingua peccauerat. qui totus ardens refrige-
rari se praecipue in lingua requirebat;
Rursum quia gulae deditos leuitas protinus
operis sequitur; auctoritas sacra testa-
tur dicens; sedit populus manducare et bibe-
re. et surrexerunt ludere? quos plerumque e-
dacitas usque ad luxuriam pertrahit. quia dum
satietate uenter extenditur aculei libidi-
nis excitantur; unde et hosti callido. qui pri-
mi hominis sensum in concupiscentia pomi ape-
ruit. sed in peccati laqueo strinxit. diuina
uoce dicitur; pectore et uentre repes; ac
si aperte diceretur. cogitatione et inglu-
uie super humana corda dominaris; quia gulae
deditos luxuria sequitur; propheta tes-
tatur. qui dum aperta narrat. occulta de-
nuntiat dicens; princeps coquorum destruxit
muros hierusalem; princeps namque coquorum uen-
ter est. cui magna cura obsequium a coquis im-
penditur. ut ipse delectabiliter cibis imple-
atur; muri autem hierusalem uirtutes sunt.

animae ad desideriũ praeparet levig
quorũ igitur princeps muros hierusalẽ destr
quia dum venter ingluvie tenditur. virtu
animae per luxuriã destruuntur. quo con
nisi mentes abstinentiũ plerũq; impatie
a sinu tranquillitatis excuteret. nequa
petrus dicerer. ministrate autẽ in
vestra virtutẽ. In virtute autẽ scientiã
scientia autẽ abstinentiã. protinus sollicite
ter adiungeret dicens. In abstinentia
patientiã. deesse quippe abstinen
tientiã praevidit. quae eis ut adesse
nuit. rursum nisi cogitationes abstine
nonnũquã superbiae culpa transfige
lus minime dixisset. qui non manduc
ducantẽ non iudicet. qui rursus ad
quens. dum de abstinentiae virtute
tiũ praecepta praestringeret adiu
quae sunt rationẽ quidẽ habentia sa
in superstitione et humilitate. et ad
cendũ corpori. non in honore corpori
In honore aliquo ad saturitatẽ carni
Ubi notandũ est. quod in dispositione
praedicator egregius superstitioni
tatẽ in specie iungit. quia dũ plus

p abstinentiã caro atteritur, humilitas
foris ostenditur, sed de hac ipsa humilita
te grauiter interius superbitur; et nisi ali
quando mens ex abstinentiae uirtute tu
mesceret. nequaquã hanc uelut inter mag
na merita farriseus arrogans studiose
numeraret dicens, Ieiuno bis in sabbato
Ammonendi ergo sunt, gulae dediti ne in
eo quod escarũ delectationi incubant. lu
xuriae se mucrone transfigant; quanta
sibi per esum loquacitas. quanta mentis leui
tas insidietur aspiciant. ne dum uentri
molliter seruiunt uitiorũ laqueis crude
liter astringantur; tanto enim longius
a secundo parente recedimus. quanto p
inmoderatũ usũ. dum manus ad cibũ ten
ditur parentis primi lapsum iteramus;
Et contra ammonendi sunt. abstinentes,
ut sollicite semp aspiciant. ne cũ gulae
uitiũ fugiunt. deteriora sibi uitia quasi ex
uirtute generentur; ne cũ carnem ma
cerant. ad inpatientiã spũs erumpant; et
nulla iam uirtus sit quod caro uincitur.
si spũs ab ira superatur; Aliquando autẽ
dum mens abstinentiũ [illegible] se deprimit.

gula

hanc quasi peregrina veniens laetitia corru
et eo abstinentiae bonum deperit quo sese a
(margin: ita li / x) rib; uitiis minime custodit. unde recte per pro
pheta dicitur: In dieb; ieiuniorum uestrorum
inueniuntur uoluptates uestrae. et paulo
In iudicia et rixas ieiunatis. et pu(gno impie)
nis. uoluptas quippe ad laetitiam perti
net pugnus ad iram. In cassum ergo per abstinentiam
corpus atteritur, si inordinatis dimissus
mentis motibus dissipatur. rursumque admonendi
sunt ut abstinentiam suam et semper sine im
minutione custodiant. et numquam hanc
occultum iudicem eximiae virtutis cre
ne si fortasse magni esse meriti cre
cor in elationem sublevetur. hinc enim
prophetam dicitur: numquid tale e
(margin: nota [illegible]) num quod elegi: sed frange esurienti
tuum. et egenos uagosque induc in domum
qua in re pensandum est uirtus abstinentiae
quam parua respicitur quae non ex aliis
uirtutibus commendatur. hinc Iohel
sanctificate ieiunium. ieiunium quippe sanctifica
re est adiunctis bonis aliis dignam Deo absti
nentiam carnis ostendere. admonen
sunt abstinentes quatenus ...

placentem deo abstinentiam offerunt, cum ea
quae sibi de alimentis subtrahunt. Indigen
tibus largiuntur; sollerter namque audien
dum est, quod per prophetam dominus redarguit di
cens, cum ieiunaretis et plangeretis in quin
to et in septimo mense per hos LXX annos num
quid ieiunium ieiunastis mihi: et cum comedistis
et bibistis, numquid non vobis comedistis
et vobis metipsis bibistis: non enim deo sed sibi
quisque ieiunat, si ea quae ventri ad tempus
subtrahit non inopibus tribuit, sed ventri
postmodum offerenda custodit; Itaque ne
aut illos appetitus gulae a mentis statu
deiciat, aut istos afflicta caro exelatione
supplantet; Audiant illi ex ore veritatis.
attendite autem vobis ne forte graven
tur corda vestra in crapula et ebrietate.
et curis huius mundi. ubi utilis quoque pa
vor adiungitur et superveniat in vos repen
tina dies illa tamquam laqueus enim veniet in om
nes qui sedent super faciem omnis terrae.
audiant isti. non quod intrat in os coinqui
nat hominem sed quod procedit ex ore
hoc coinquinat hominem; Audiant illi. es
ca ventri et venter escis, deus autem et hunc

et haec distruit. et rursum. non in comisationib(us)
et ebrietatib(us); et rursum. esca nos non commen
dat deo; audiant isti. quia omnia munda mundis. co
inquinatis autem et infidelib(us) nihil est mundum
audiant illi quorum d(eu)s venter est et gloria in con
fusione ipsorum. audiant isti. discedent quidam
a fide. et paulo post. prohibentium nubere absti
nere a cibis quos d(eu)s creavit ad percipiendum cum gra
tiarum actione. fidelib(us) et his qui cognoverunt
veritatem; audiant illi. bonum est non mandu
care carnem neque bibere vinum. neque in quo frater
tuus scandalizatur. audiant isti. modico vino
utere propter sthomachum et frequentes
tuas infirmitates. quatenus et illi discant
carnis inordinate non appetere. et isti escas cre
aturae d(e)i quas non appetunt non au(deant)
condemnare

XXIIII. ALITER AMMONENDI SUNT QUI IAM
misericorditer tribuunt. atque aliter qui ad
huc et aliena rapere contendunt. Ammonen
di sunt. qui iam misericorditer tribu
ne cogitatione tumida super eos se quibus terre
na largiuntur extollant. ne idcirco se me
liores aestiment. quia contineri per se ce(teros)
vident. nam terrenae domus dominus distri
butis famulorum ordines ministeria quos

horum regant. illos vero statuit. ut ab aliis re
gantur. isti iubentur necessaria ceteris prae
beant. illi iubentur accepta ab aliis sumant. et ta
men plerumque offendunt qui regunt. et in pa
tris familias gratia permanent qui reguntur;
Iram incurrunt. quia dispensatores sunt. isti sine of
fensione perdurant qui ex aliena dispensatio
ne subsistunt. Ammonendi sunt igitur. qui haec
quae possident misericorditer tribuunt. ut
a caelesti domino dispensatores se positos. subsi
diorum temporalium agnoscant. et tanto hu
militer praebeant quanto et aliena esse
intellegunt quae dispensant. cumque in illorum
ministerio quibus accepta largiuntur. con
stitutos se esse considerant. nequaquam
eorum mentes tumor sublevet. sed timor
praemat. unde et necesse est. ut sollicite per
pendant. ne commissa indigne distribuant.
ne quaedam quibus nulla. ne nulla quibus quaedam.
ne multa quibus pauca. ne pauca praebeant
quibus inpendere multa debuerunt. ne prae
cipitatione hoc quod tribuunt. inutiliter
spargant. ne tarditate petentes noxie
crucient. ne recipiendae hic gratiae inten
tio subrepat. ne elationis lumen laudis tran
sitoriae.

appetitio extinguat; ne oblatum munus com…
ta tristitia obsideat. ne in bene oblato munere
animus plus quam decet hilarescat; ne sibi qui…
quam cum totum recte impleuerint. tribuant
et simul omnia postquam fecerint in t(em)p(o)r(e) dant…
sibi uirtute sua e liberalitatis de potent…
diant quod scriptum est; Si quis administrat
quam ex uirtute quam administrat d(eu)s; ne in…
factis inmoderatius gaudeant; audiant
scriptum est; cum feceritis omnia quae prae
cepta sunt uobis dicite; serui inutiles sumus
debuimus facere fecimus; ne largitatis
ntiam corrumpat. Audiant quod scriptum
hilarem datorem diligit d(eu)s; ne ex pa…
transitoriam laudem quaerant; Aud…
scriptum est; Nesciat sinistra tua quid
dextera tua. id est pie dispensationis
quam saeculi ornamentum uitae praesentis…
sed opus rectitudinis appetitio…
uoris; ne in expensae gloriae uicissitudin…
quirant; Audiant quod scriptum est…
eis prandium aut cenam, noli uocare…
tuos neque fratres tuos neque cognatos
uicinos diuites; ne forte et ipsi te re…
tent. et fiat tibi retributio; sed cum…

secundum lucam
ad corinthios II
secundum matheum
secundum lucam

conuiuiu̅. uoca pauperes. debiles. claudos.
caecos. et beatus eris. quia non habent unde
retribuere tibi. neq; quae praebenda sunt
citius sero praebeantur. audiant quod
scriptu̅ est. ne dicas amico tuo uade et reuer
tere. et cras dabo tibi. cum statim possis da
re. ne sub optentu largitatis. ea quae pos
sident inutiliter spargant. Audiant quod
scriptu̅ est. qui parce seminat. parce et me
tet. ne cum pauca oportet plurima tri
beant. et ipsi postmodum menime inopiam
tolerantes ad impatientiam erumpant.
Audiant quod scriptu̅ est. non ut aliis sit re
missio. uobis autem tribulatio. sed ex ae
qualitate uestra abundantia illoru̅ inopi
am suppleat. ut et illoru̅ abundantia ues
trae inopiae sit supplementu̅. cum enim dan
tis mens ferre inopia̅ nescit. si multa sibi sub
trahit. occasione̅ contra se impatientiae ex
quirit. prius namq; praeparandus est pati
entiae animus. et tunc aut multa sunt aut
cuncta largienda. ne dum minus aequanimi
ter inopia inruens fertur. et praemissae
largitatis merces pereat. et adhuc mente̅
deterius murmuratio subsequens perdat.

Sudet elemosina in manu tua. ne cum multa necesse sint
pauca largiuntur.

ne omnino non nihil eis praebeant. quib; confer-
re aliquid parum debent; Audiant quod scrip-
tum est. omni petenti te tribue; ne saltem
aliquid praebeant. quib; omnino conferre ni-
hil debent. Audiant quod scriptum est. da bo-
no et non receperis peccatorem. benefac hu-
mili et non dederis impio; et rursum. panem
et uinum tuum super sepulturam iusti constitue. et noli
ex eo manducare et bibere cum peccatorib;
panem enim et uinum suum peccatorib; praebet
qui iniquis subsidia pro eo quod iniqui sunt impen-
dit. unde et nonnulli huius mundi diui-
tes cum fame crucientur xpi pauperes effusis lar-
gitatib; nutriunt histriones. qui uero
indigenti peccatori panem suum. non quia pecca-
tor. sed quia homo est tribuit. nimirum non
peccatorem sed pauperem iustum nutrit. quia
in illo non culpam. sed naturam diligit. Admone-
ndi sunt etiam qui iam sua misericordi-
ter largiuntur. ut sollicite custodire studeant
ne cum commissa peccata elemosinis redim-
unt adhuc redimenda committant. ne uenalem
iustitiam aestiment. si cum curant pro pec-
catis nummos tribuere. arbitrantur se
inulte peccare. plus est enim anima quam
esca

et corpus plus quam uestimentum; qui ergo escam
aut uestimentum pauperibus largitur. sed ta
men animae uel corporis iniquitate polluitur.
quod minus est iustitiae optulit. et quod ma
ius est culpae. sua enim deo dedit. et se diabolo.
At contra ammonendi sunt. qui adhuc etiam alie
na rapere intendunt. ut sollicite audiant.
quid ueniens in iudicio dominus dicat, ait namque.
Esuriui et non dedistis mihi manducare. siti
ui et non dedistis mihi potum. hospes eram et
non collegistis me. nudus et non operuistis
me; infirmus et in carcere et non uisitastis
me; quibus etiam praemittit dicens; discedite
a me maledicti in ignem aeternum, qui para
tus est diabolo et angelis eius; ecce nequa
quam audiunt. quia rapinas uel quaelibet a
lia uiolenta conmiserunt. et tamen aeter
nis gehennae ignibus mancipantur. hinc ergo
colligendum est. quanta damnatione plec
tendi sunt qui aliena rapiunt. si tanta an
imaduersione feriuntur qui sua indiscrete
tenuerant. perpendant quo eos obliget rea
tus res rapta. si tali subicit poenae non tra
dita. perpendant quid mereretur iniustitia
inlata. si tanta percussione digna est pietas non
inpensa;

cum aliena rapere intendunt; audiant quod
scriptum est; uae ei qui multiplicat non sua; us
quo et adgrabat contra se densum lutum; au
ro quippe densum lutum contra se adgraua
est. terrena lucra cum pondere pecca
mulare; cum multiplicare largae hab
onis spatia cupiunt, audiant quod scrip
Uae qui coniungitis domum ad domum. et agr
agro copulatis. usque ad terminum loci; nu
habitabitis soli uos in medio terrae; ac
te diceret. quousque uos extenditis. qui
bere in communi mundo consortes n
potestis. coniunctos quidem praemi
contra quos uos ualeatis extender
inuenitis; cum augendis pecuniis in
quod scriptum est. auarus non imple
cunia. et qui amat pecunias fructu
capiet ex eis; fructus quippe ex illi
ret. si eas bene spargere non amar
luisset; qui uero eas dilegendo re
hic utique sine fructu derelinquet. c
pleri cunctis simul opibus inardescun
diant quod scriptum est. qui festina
ri non erit innocens; pro certo enim
augere opes ambit. uitare peccatu

et more auiū captus. cū escā terrenarum
rerū auidus conspicit. quo stranguletur
peccati laqueo non agnoscit. cumqlibet
praesentis mundi lucra desiderant. et quae
de futuro damna patiuntur ignorant; au
diant quod scriptū est. hereditas ad quā
festinatur in principio. in nouissimo benedic
tione carebit; ex hac quippe uita initium
ducimus. ut ad benedictionis sortē in nouis
simū ueniamus; qui itaq; in principio heredita
ris festinant. sortē sibi in nouissimo benedic
tionis amputant. quia dum per auaritiae
nequitiā hic multiplicari appetunt. illic
ab aeterno patrimonio exheredes fiant;
cum uel plura ambiunt. uel optinere cunc
ta quae ambierint possunt.; Audiant quod
scriptū est; quid prodest homini si totū mun
dū lucretur. animae uero suae detrimen
tū faciat; ac si aperte ueritas dicat. quid
prodest homini si totū quod extra se est
congregat. sed hoc solum quod ipse est dā
nat; plerūq; autem citius raptorū aua
ritia corrigitur. si in uerbis ammonentis
quā fugitiua sit praesens uita monstre
tur. si eorū ad medium memoria deducatur

qui et ditari in hoc mundo diu conantur
et tamen adeptis divitiis diu manere ne
quiverunt, quibus festina mors re
pente simul abstulit quidquid de crimine d
iu simul nec repente congregaverunt
hic rapta reliquerunt sed secum ad iudi
cium causas rapinae detulerunt.
Ipsi itaque exempla audiant quos in verbis
procul dubio ipsi condemnant ut cum ipsi post
ba ad cor redeunt imitari eos vel saltim quo
dam erubescant.

XLV. ALITER ADMONENDI SUNT QUI NEC

aliena appetunt, nec sua largiun
tur aliter qui et quae habent tribu
unt et aliena rapere non desistunt. Admo
nendi namque sunt qui nec aliena appetunt nec sua
largiuntur ut sollicite sciant quod
quia ea de qua sumpti sunt cunctis hominibus ter
ra communis est, et idcirco alimenta quoque
communiter profert. Incassum ergo se inno
centes putant, qui commune dei munus sibi
privatum vindicant, qui cum accepta non tri
buunt in proximorum nece grassantur
quia tot pene cotidie perimunt, quot morien
tium pauperum apud se subsidia abscondunt,

q. x.

nri quaelibet necessaria indigentibus mi
nistramus sua illis reddimus non nostra largi
mur iustitiae potius debitum soluimus quam
misericordiae opera implemus. unde et
ipsa ueritas cum de misericordia caute exhi
benda loqueretur ait: Adtendite ne iusti
tiam uestram faciatis coram hominib. cui sen
tentiae etiam psalmista concinens dicit
dispersit dedit pauperibus iustitia eius manet
in saeculum saeculi. cum enim largitatem inpen
sam pauperib. praemisisset non hanc uoca
re misericordiam sed iustitiam maluit quia
quod a communi dño tribuitur iustum pro
fecto est ut quicumque accipiunt eo commu
niter utantur. hinc etiam salomon ait
qui iustus est tribuet et non cessabit. admo
nendi sunt etiam ut sollicite attendant
quod ficulneae quae fructum non habuit se
uerus agricola queritur quod etiam ter
ram occupauit. terram quippe ficul
nea sine fructu occupat quando mens tena
cium hoc quod prodesse multis poterat inu
tiliter seruat. terram ficulnea sine fructu oc
cupat quando locum quem exercere alius p so
lem boni operis ualuit [illegible] in desidiae umbra

praemitti hi autem dicere nonnumquam solent con
cessis utimur. aliena non quaerimus, et si dig(na)
misericordiae retributione non agimus, nul(la)
tamen perversa perpetramus, quod idcirco
unt. quia videlicet aurem cordis a verbis cae(les)
tibus claudunt. neque enim dives in evangelio
Induebatur purpura et bysso. qui epulaba(tur)
cotidie splendide aliena rapuisse, sed impr(ovid)
ose propriis usus fuisse perhibetur, eumque
hanc ultrix gehenna suscepit. non
aliquid inlicitum gessit. sed quia inmodera(te)
usu totum se licitis tradedit. Ammonendi
tenaces. ut noverint. quod hanc primam
riam faciunt. quia danti sibi omnia nulla (miseri)
cordiae hostiam reddunt. hinc etenim ps(almista)
ait. non dabit deo propitiationem suam nec
praetium redemptionis animae suae, prae(tium)
namque redemptionis dare est. opus bonum (prae)
venienti nos gratiae reddere. hinc iohannes
exclamat dicens, Iam securis ad radicem
posita est. omnis arbor quae non facit fruc(tum)
tum bonum excidetur et in ignem mittetur; qui
se innoxios quia aliena non rapiunt aestim(ant)
ictum securis vicinae praevideant. et torpo(rem)
improvidae securitatis amittant. ne

ferre fructu boni operis neclegunt. et praesen
tiu rta q; funditur quasi auiditate radicis exse
centur; et contra ammonendi sunt. qui et ea
quae habent.: tribuunt et aliena rapere non
desistunt. ne ualde munifici uideri appetant. et
de bonis specie deteriores fiant; hi etenim propria
Indiscrete tribuentes. non solu ut supra iam diximus.
ad penitentiae murmurationē prorumpunt; sed
cogente se inopia usq; ad auaritiā deuoluuntur;
quid uero eorū mente infelicius. quib; de largita
te auaritia nascitur. et peccatorū seges quasi
ex uirtute seminatur; prius itaq; ammonendi sunt.
ut tenere sua rationabiliter sciant; et tunc de
mum aliena non ambiant; si enim radix culpae In
ipsa effusione non exuritur. numquā p ramos exu
berans auaritiae spina siccatur; occasio ergo
rapiendi subtrahitur; si bene prius ius possed&
di disponatur; tunc uero ammoniti audiant.
quomodo quae habent. misericorditer tribuant.
quando nimirū didicerent ut bona misericor
diae p Interiectā rapinae nequitiā non confun
dant; uiolenter enim exquirunt. quae misericor
diter largiantur. sed aliud est pro peccatis mi
sericordiā facere. aliud pro misericordia faci
enda peccare; quae etiam nec misericordia nunc
pari potest.

[illegible] in mercedem non proficit, quaecumque
per auferentem radicem amarescit. Hinc est enim
quod ipsa eorum sacrificia per prophetam dominus re-
Isaia probat dicens: Ego dominus diligens iudicium, et odio
habens rapinam in holocausto. Hinc rursus dicit:
Hostiae impiorum abominabiles, quia offeruntur
ex scelere. Qui saepe quoque ea indigentibus
subtrahunt quae deo largiuntur. Sed quanta ho-
c animadversione reprimat, per quendam sapi-
entem dominus demonstrat dicens: Qui offert sa-
crificium ex substantia pauperis, quasi qui victimat
filium in conspectu patris sui. Quid enim intolera-
bilius potest quam mors filii ante oculos patris?
Hoc itaque sacrificium quanta ira aspici-
tur ostenditur, quod orbati patris dolori compara-
tur. Et tamen plerumque quanta tribuunt
pensant, quanta autem rapiunt consider-
are dissimulant; quasi mercedem numerant,
et perpendere culpas recusant. Audiant itaque quod scrip-
tum est: Qui mercedes congregavit, misit eas in
sacculum pertusum. In sacculo quippe pertuso
videtur pecunia cum mittitur, sed quando amit-
titur non videtur. Qui ergo quanta largiuntur
aspiciunt, sed quanta rapiunt non perpendunt,
in pertuso sacculo mercedes mittunt

[illegible] hec imp[illegible] pluuiae in terram te[illegible]
[illegible] ad non [illegible] perdant.

XLVI. Aliter admonendi sunt discordes atque aliter concordes.

Discordes namque ammonendi sunt ut
certissime sciant quia quantislibet uirtutibus pol-
leant, spiritales fieri nullatenus possunt, si uniri
per concordiam proximis neglegunt. Scriptum quippe
est: Fructus autem spiritus est caritas, gaudium, pax. Qui ergo
seruare pacem non curat, ferre fructum spiritus recu-
sat. Hinc Paulus ait: Cum sit inter uos zelus et con-
tentio, nonne carnales estis? Hinc iterum dicit: Pa-
cem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo
uidebit Deum. Hinc iterum ammonens ait: Solliciti
seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. Unum corpus
et unus spiritus, sicut uocati estis in una spe uocationis
uestrae. Ad unam ergo spem uocationis nequaquam
pertingitur, si non ad eam unita cum proximis mente
curratur. Sed saepe nonnulli quo quaedam specia-
liter dona percipiunt, superbiendo donum concordiae
quod maius est amittunt; ut si fortasse quis
plus ceteris gulae refrenationem edomans
concordare eis quos superat abstinendo contem-
nat. Sed qui abstinentiam a concordia separat,
quid ammoneat psalmista perpendat: Laudate eum
laudate eum in tympano et choro. In tympano namque

sicca et percussa pellis resonat. In choro autem uoces
societate concordant. Quisquis itaque corpus af
git. sed concordiam deserit. dominum quidem laudat in ty
pano. sed non laudat in choro. Saepe uero dum q
dam maior scientia erigit. a ceterorum socie
disiungit. et quasi quo plus sapiunt. eo a conc
uirtute desipiunt. Hii itaque audiant. quod p
ipsa ueritas dicat. habete sal in uobis. et pace
habete inter uos. sal quippe sine pace non u
tis est donum. sed damnationis argumentum
enim quisque melius sapit. eo deterius delin
et idcirco inexcusabiliter merebitur su
um. quia prudenter si uoluisset potuit ui
peccatum. quibus recte quoque per iacobum
quod si zelum amarum habetis inter uos et contentio
sint in cordibus uestris. nolite gloriari et m
ces esse aduersus ueritatem. non est ista sap
tia desursum descendens. sed terrena animal
bolica. quae autem desursum est sapientia p
quidem pudica est. deinde pacifica. pudica ui
licet. quia caste intellegit. pacifica autem qu
elationem se minime a proximorum societate
iungit. Admonendi sunt discordes ut no
rint quod tam diu nulli boni operis deo sacri
immolant. quamdiu a proximorum caritate

cordant. scriptum namque est. si offers munus tuum
ad altare. et ibi recordatus fueris quia frater
tuus habet aliquid aduersum te. relinque ibi mu
nus tuum ante altare. et uade prius reconcili
are fratri tuo. et tunc ueniens offeres munus tuum;
ex qua scilicet praeceptione pensandum est. quo
rum hostia repellitur. quam intolerabilis culpa
monstratur; nam cum mala cuncta bonis
sequentibus diluantur. pensemus quanta sint
mala discordiae. quae nisi extincta funditus;
bonum subsequi non permittunt; Ammonendi sunt
discordes. ut si aures a mandatis caelestibus de
clinant. mentis oculos ad consideranda ea quae
in infimis uersantur aperiant; quod saepe a
ues unius eiusdemque generis se socialiter
uolando non deserunt. quod gregatim anima
lia bruta pascuntur; quae si sollerter aspici
mus. concordando sibi inrationalis natura in
dicat. quantum mali per discordiam rationalis
natura committat. quando haec rationis
intentione perdidit. quod illa motu natura
li custodit; at contra ammonendi sunt pacati.
ne dum plus quam necesse est pacem quam possident
amant. ad perpetuam peruenire non appetant.
plerumque enim grauius intentionem mentium

[illegible] non quod illi [illegible]
[illegible] eo minus [illegible]
[illegible] quod dilecta [illegible]
eo nomine qui [illegible] in deo
[illegible] ipsi [illegible] loquentes [illegible]
[illegible] quaerere adque [illegible]
[illegible] illo ex praesenti [illegible] pro[illegible]
pacem meam relinquo vobis. pacem meam d[illegible]
[illegible] in quo [illegible] transitoria [illegible]
ergo in eo [illegible] cor quae relicta [illegible]
quia ad illam quae danda est per[illegible]
igitur praesentis vitae tenendae [illegible]
cui debeat et con[illegible] in[illegible]
diligitur diligentius [illegible] inculcatur
[illegible] [illegible] monet [illegible]
dum nimis humanam pacem desiderium
[illegible] amore [illegible] quia [illegible]
[illegible] consentiendo [illegible] ab [illegible]
[illegible] ne dum humani [illegible]
[illegible] in ter[illegible]
[illegible] quidem enim pax [illegible]
[illegible] aeterna
[illegible] potest quam [illegible]
[illegible] diligentius
[illegible] non amare [illegible]

dum temporalis ad foedera pacis internae con
fringere testatur quod carnalis concor
dia non tenuit in illis dicens: nonne qui te oderant
d[omi]ne oderam illos, et sup[er] inimicos tuos tabescebam
perfecto odio oderam illos: inimici facti sunt
mihi. Inimicos etenim d[e]i perfecto odio odis
se est, et quod facti sunt diligere, et quod
faciunt increpare, mores pravorum pre
mere, vitae prodesse. Pensandum est igi
tur quando ab increpatione quiescitur.
quanta culpa cum pessimis pax tenetur.
si propheta tantus hoc velut in hostiam
d[e]o optulit, quod contra se pro d[omi]no pra
vorum inimicitias excitavit. Hinc est quod
levi tribus adsumptis gladiis per castroru[m]
media transiens, quia feriendis noluit
peccatorib[us] parcere, d[omi]no manus dicta est
consecrare. Hinc finees peccantium civi
um gratiam spernens, coeuntes cum madia
nitis perculit, et iram d[omi]ni iratus placavit.
Hinc per semet ipsa veritas dicit: nolite ar
bitrari quia venerim pacem mittere in ter
ram; non veni pacem mittere sed gladium. Ma
lorum namque cum incaute amicitiis largimur.
culpis ligamur. unde iosaphat qui tot de

anteactę uitę praecomiis attollitur. de ach
regis amicitia pene periturus increpatur
a domino per prophetam dicitur. impio praebes au
xilium. et his qui oderant dominum amicitia iungeris
et idcirco iram quidem domini merebaris. sed bona
ta inuenta sunt in te. eo quod abstuleris lucos
terra iuda; ab illo enim qui summe rectus est
ipso iam discrepat. quo peruersorum amicitiis
nostra concordat. Ammonendi sunt paca
ne si ad correptionis uerba prosiliant. tem
lem pacem sibi perturbare formident. rursumq; ad
monendi sunt. ut eandem pacem dilectione in
tegram intrinsecus teneant. quam per inuectio
nis sibi extrinsecus turbant. quod utrumq;
de dauid se perhibet seruare cum dicit. cum his
qui oderant pacem eram pacificus. cum loquebar
inpugnabant me gratis; ecce et loquens impugna
batur. et tamen inpugnatus erat pacificus
nec insanientes cessabat reprachendere
reprachensus neclegebat amare; hinc est
paulus ait; si fieri potest quod ex uobis est cum o
mnibus hominibus pacem habentes. hortaturus enim dis
cipulos ut pacem cum omnibus haberent. prae
dicens si fieri potest. atq; subiunxit. quod ex uo
bis est; difficile quippe erat. ut si male acta

riperent. habere pacem cum omnibus possent.
sed cum temporalis pax in prauorum cordibus ex
nostra increpatione confunditur, inuiolata
necesse est ut in nostro corde seruetur; rec
te itaque ait; quod ex uobis est. ac si nimirum dicat;
quia pax ex duarum partium consensu subsistit,
si ab eis qui corripiuntur expellitur, integra
tamen in uestra qui corripitis mente tenea
tur; unde isdem rursum discipulos ammonet di
cens; si quis non obedit uerbo nostro per epistulam
hunc notate, et non commisciamini cum illo. ut
confundatur. atque ilico adiunxit. et nolite ut ini
micum existimare illum. sed corripite ut fratrem;
ac si diceret. pacem cum eo exteriorem soluite.
sed interiorem circa illum medullitus custo
dite. ut peccantis mentem sic uestra discordia
feriat. quatenus pax a uestris cordibus nec
abnegata discedat.

XLVII Aliter ammonendi sunt seminantes iurgia

atque aliter pacifici. ammonendi namque sunt
qui iurgia seminant. ut cuius sint sequaces ag
noscant; de apostata quippe angelo scriptum
est, cum bonae messi zizania fuisset inserta; ini
micus homo hoc fecit; de cuius etiam membro
per salomonem dicitur, homo apostata uir inuti
lis

graditurore peruerso·annuitocul
pededigitoloquitur·prauocordemachin
malū·etinomnitemporeiurgiasemin
eccequaeseminanteiurgiadicereuol
priusapostatae nominauit·quiainitio
superbientisangeliaconspectucondito
priush. tamsauersionementiscade
foris postmodumusq; adseminandaiur
nonaemineret·quirectedescribiturqu
nuitoculis·digitoloquitur·terit pe
teriornamq; estacustodiaquaeordi
seruat·exteriusmembra·quiergo
mentisperdedit·subsequenterfor
constantiamo tionisfluctua
riorimobilitateindicat·quianull
riusradice subsistit·audiantiunc
seminatoresquodscriptumest·bea
cificiquoniamfiliidiuocabuntur·adque
socolligunt·quiasidiuocanturfilii
ẽt faciunt·proculdubiosatanaefiliisunt
quiconfundunt·omnesautemquidisco
separantur·auiriditatedilectio
arefiunt·quietsibonioperisfructu
suisactib; proferunt·profectonull
quianonexunitatecaritatisoriun

hinc ergo perpendant seminantes iurgia quam
multipliciter peccant quidum unam nequitiam
perpetrant ex humanis cordibus cunctas
simul uirtutes eradicant. In uno enim ma
lo innumera peragunt. quia seminando dis
cordiam caritatem quae enim uirtutum est
omnium mater extinguunt. quia autem ni
hil est praetiosius deo uirtute dilectionis.
nihil desiderabilius est diabolo extinctio
ne caritatis. quisquis igitur seminando
iurgia dilectionem proximorum perimit. hos
ti dei familiariter seruit. quia qua ille a
missa cecidit. hanc iste uulneratis cordi
bus subtrahens eis iter ascensionis abscidit.
Ac contra ammonendi sunt pacifici. ne
tantae actionis pondus leuigent. si inter
quos fundare pacem debeant ignorent.
nam sicut multum nocet si unitas desit bonis.
ita ualde est noxium. si non desit malis. si er
go peruersorum nequitia in pace iungitur.
profecto eorum malis actibus robur augetur.
quia quo sibi in malitia congruunt. eo ro
bustius bonorum afflictionibus inlidunt.
hinc namque est. quod contra damnati illius
uasis uidelicet antichristi praedicatores.

diuina uoce beato iob dicitur. membra car-
nis eius cohaerentia sibi; hinc r sub squam-
specie. de eius satillitib; perhibetur.
uni coniungitur. et ne spiraculū quid-
Incedit per eas; sequaces quippe illius
nulla inter se discordiae aduersita-
uisi sunt. In bonorū eo grauius nece conglu-
tur; qui ergo iniquos pace sociat; Iniq-
tatis res amministrat; quia bonos de-
uis deprimunt. quos et unanimiter
secuntur; unde praedicatore egre-
gra in pharisaeorū sadducaeorūq;
cutione deprehensus. Inter se em
diuidere studuit. quos contra se um
grauiter uidit, cum clamauit dice-
ns fratres ego phariseus sum filius pha-
seorū. de spe et resurrectione mor-
ego iudicor; dumq; sadducei spē resurrec-
tionemq; mortuorū esse denegarent
pharisei iuxta sacri eloquii praece-
crederent. facta in persecutorū un-
tate dissensio est et diuisa turba
sus paulus exiit. quae hunc cum tan-
immaniter praessit; ammonendi
sunt qui paciendae paci studiis occu-

al' apostolorū

ut prauorum mentibus prius amorem debeant
internae pacis infundere, quatenus eis
postmodum ualeat exterior pax prod
esse; ut dum eorum cor in illius cognitio
ne suspenditur, nequaquam ad nequitiam
ex huius perceptione rapiatur, dumque
superna prouidenti terrena nullo modo
ad usum suae deteriora tionis inclinent.
Cum uero peruersi quique tales sunt ut nocere
bonis nequeant etiam si concupiscant, inter
hos nimirum debet terrena pax construi et
prius quam ab eis ualeat superna cognosci, ut
scilicet quos contra dilectionem dei malitia
suae impietatis exasperat, saltim et pro
ximi amorem mansuescant, et quasi e uici
no ad melius transeant, ut ad illam quae a se
longe est pacem conditoris ascendant.

XLVIII. ALITER AMMONENDI SUNT QUI SACRE
legis uerba non recte intellegunt, atque
aliter qui recte quidem intellegunt sed
haec humiliter non locuntur; ammonen
di enim sunt qui sacrae legis uerba non rec
te intellegunt, ut perpendant quia
saluberrimum uini potum in uenenum sibi po
culum uertunt, ac per medecinale ferrum

uulnere mortali se feriunt. dū pho
secta aperimunt. ꝑ quod salubriter c
fide re sauciata debuerunt. admon
di sunt ut perpendant. quod scriptura sa
in nocte uitae praesentis. quasi quae
nobis lucerna sit posita. cuius nimirum u
ba dum non recte intellegunt. de lu
tenebris sumunt. quos uidelicet ad inte
n prauitas intentio peruersa non tra
nisi prius superbia inflaret. dum
ceteris sapientes esse sibi uidentur
u sed meliora intellecta despi
apud imperitum uulgus. ut ... sapientiae sibi
men extorqueant. studentes
ta ab aliis recte intellecta c
sua peruersa roborare. unde
dicitur. secuerunt praegnantes
ad dilatandum terminos suos. galaad
ceruus testimonii. et quia per
cuncta simul congregatio ecclesiae
nem seruit ueritatis testimonio
ter galaad ecclesia exprimitur
ore cunctorum fidelium de deo quae
testatur. praegnantes autem uocantur
m & quae intellectum uerbi ex diuino

concipiunt. si ad perfecta tempora ueniant con
ceptae intellegentiae operis ostensione pa
riturae. terminũ uero suũ dilatare est opi
nionis suae nomen extendere. secuerunt
ergo praegnantes galaad ad dilatandum
terminũ suũ. quia nimirũ heretici mentes
fideliũ quae iam aliquid de ueritatis intel
lectu conceperant. peruersa praedicatione
perimunt. et scientiae sibi nomen exten
dunt. paruolorũ corda iam de uerbi con
ceptione grauida erroris gladio scindunt.
et quasi doctrinae sibi opinionẽ faciunt.
hos ergo cum conamur instruere ne puer
sa sentiant. Ammoneamus prius necesse
est ne inanẽ gloriã quaerant. si enim ra
dix elationis abscidatur. consequenter ra
mi prauae assertionis arescunt. ammone
di sunt etiã. ne errores discordiasque ge
nerando legẽ dĩ quae idcirco data est ut
sacrificia satanae prohibeat. eandem
ipsa in satanae sacrificiũ uertant. unde
per prophetã dns queritur dicens. dedi eis
frumentũ uinũ et oleũ. et argentũ multi
plicaui eis et aurũ quae fecerant baal.
frumentũ quippe accipimus ...

indictis obscurioribus; subducto tegmine litte
p medullae spiritalis legis interna sententia mus; cum
frum nobis dicta praestat. cum scripturae suae
ta praedicatione nos debriat. oleum quoque
suum nobis tribuit. cum praeceptis apertiori
uitam nostram blanda lenitate disponit; ar
tum multiplicat. cum nobis luce ueritatis pl
eloquia subministrat, auro que. nos di
quando cor nostrum intellectu summi spl
inradiat, quae cuncta heretici bahal
runt. quia caput auditorum suorum corda
te omnia intellegendo peruertunt. et de
to diuino adque oleo argento pariter et
satanae sacrificium immolant, quia ad
rem discordiae uerba pacis inclinant. ad
monendi sunt ut perpendant, quia dum
sa mente de praeceptis pacis discordi
unt. iusto dei examine ipsi de uerbis
mortem ... At contra ammonendi sunt
qui recte quidem uerba legis intell
sed haec humiliter non locuntur. ut in di
sermonib; priusquam eos aliis proferant
metipsos requirant. ne insequentes al
facta se deserant. et cum recte cum
de sacra scriptura sentiant. hoc sola

pilla

pilla contra elatos dicitur. non adtendant
improbi quippe et imperitus est medicus qui
alienum mederi appetit et ipse uulnus quod pa
titur nescit; qui igitur uerba dei humiliter non
locuntur. profecto ammonendi sunt ut cum me
dicamina aegris apponunt. prius curas suae
pestis inspiciant ne alios medendo morian
tur; Ammoneri debent ut considerent ne
a uirtute dei cum dicendi qualitate discrepent.
ne loquendo aliud et ostendendo aliud pre
dicent. Audiant itaque quod scriptum est si quis
loquitur quasi sermone dei; qui ergo uerba
quae proferunt propria non habent cur
quasi de propriis tument. audiant quod scrip
tum est. sicut ex deo coram deo in christo loquimur;
ex deo enim coram deo loquitur qui praedicationis
uerbum et quia a deo accepit intellegit. et placere
per illud deo non hominibus quaerit; audiant quod
scriptum est abhominatio domini est omnis arrogans;
qui uidelicet dum in uerbo dei gloriam propriam
quaerit. ius dantis inuadit. eumque laudi suae
postponere nequaquam metuit. a quo hoc ipsum
quod laudatur accepit; audiant quod praedi
catori per salomonem dicitur; bibe aquam de cister
na tua. et fluenta putei tui deriuentur.

fontes tui foras. et in plateis aquas divide h
be eas solus nec sint alieni participes tui; ac
quippe praedicator de cisterna sua bibit. c
cor suum rediens prius audit ipse quod dicit. &
sui fluenta potei sui inrigatione infun
verbi; ubi bene subiungitur. deriventur fon
tes tui; foras et in plateis aquas divide. De
quippe est. ut prius ipse bibat. et tunc prae
cando aliis influat; Fontes namque foras
vare est. exterius aliis vim praedican
infundere; In plateis autem aquas divi
est. in magna auditorum amplitudine
vinus cuiusque qualitate divina eloqu
sare; et quia plerumque inanis gloriae
titillus subrepit. dum sermo dei ad mul
notitiam currit. postquam dictum est in pla
aquas divide. recte subiungitur; habe
solus. nec sint alieni participes tui. Alien
quippe malignos spiritus vocat. de quibus p
quē temptati voce hominis dicitur; alie
insurrexerunt in me et fortes quaesier
animam meam; Aliter ergo. aquas et in pla
de. et tamen solus habe. ac si aperte di
tur; necesse est. ut praedicationi exte
rius servias. quatenus per elationem te inmun

spiritib; non coniungat. ne in divini verbi mi-
nisterio. hostes tuos ad te participes admit-
tas; aquas ergo et in plateis dividimus et ta-
men soli possidemus. quando et exterius late
praedicationem fundimus. et tamen per eam huma-
nas laudes adsequi minime ambimus;

XLVIIII. ALITER AMMONENDI SUNT QUI CUM PRAEDI-
care digne valeant, prae nimia humilitate
formidant. adq; aliter ammonendi sunt. quos
a praedicatione imperfectio vel aetas prohibet.
et tamen praecipitatio inpellit; ammonen-
di namq; sunt. qui cum praedicare utiliter pos-
sunt. immoderata tamen humilitate refu-
giunt. ut ex minori consideratione colligant.
quantum in maiorib; rebus delinquunt; si enim in-
digentib; proximis ipsi quas haberent pecuni-
as absconderent. adiutores procul dubio ca-
lamitatis extitissent; quo igitur reatu
constringantur aspiciant. qui dum peccan-
tib; fratrib; verbum praedicationis subtra-
hunt. morientib; mentib; vitae remedia
abscondunt; unde et bene quidam sapiens di-
cit; sapientia abscondita et thesaurus in-
visus. quae utilitas in utrisq; si populus fra-
me adtereretur et occulta ipsi frumenta
servarent.

auctores proculdubio mortis existere
quanta itaq; plectendi sunt poena considerent
quicũ pame uerbi animae pereant ipsi
perceptas gratiae non ministrant un
bene per salomonem dicitur qui abscondit fru
tum maledicetur in populis frumentum q
pe abscondere est praedicationis scae
se uerbo pertinere; In populis autem tal
q̄ maledicitur quia in solius culpa
multorum quos corrigere potuit pe
natur si medici malis artis minime ig
secandum uulnus cernerent et tamen
ne recurarent pro peccato peccatum
nae mortis ex solo torpore commis
quanta ergo culpa inuoluantur aspi
quidum cognoscant uulnera mentium
ea neglegunt sectione uerborum unde
et per prophetam dicitur; maledictus qui pro
hibet gladium suum a sanguine gladium quippe
a sanguine prohibere est praedicationis uer
bum a carnalis uitae interfectione retine
re; de quo rursus gladio dicitur et gladi
us meus manducabit carnes; hi itaque cum apud
sermonem praedicationis occultant au
contra se sententias terribiliter au

In pro uerbiis

quatenus ab eorum cordibus timorem timor ex
pellat; audiant quod talentum quia eroga
re noluit. cum sententia damnationis ami
sit; audiant quod paulus eo se a proximorum
sanguine mundum credidit, quo feriendis
eorum uitiis non pepercit dicens; contestor
uos hodierna die quia mundus sum a sanguine
omnium. non enim subterfugi quominus an
nuntiarem omne consilium dei uobis; audiant
quod uoce euangelica iohannis ammonetur
cum dicitur; qui audit dicat ueni. ut nimirum
cui se uox interna insinuat illuc etiam clamando
alios quo ipse rapitur trahat. ne clau
sas fores etiam uocatus inueniat si uocanti
uacuus adpropinquat. audiant quod esaias
quia a uerbi ministerio tacuit inlustratus
superno lumine magna uoce paenitentiae
se ipse reprehendit dicens; uae mihi quia
tacui; audiant quod per salomonem illis
praedicationis scientiam multiplicari pro
mittitur qui in hoc quo iam optenuit tor
poris uitio non tenetur; ait namque anima
quae benedicit inpinguabitur et qui inebri
at ipse quoque inebriabitur; qui enim exte
rius praedicando benedicit. interioris

augmentu in pinguedine mentis recepit · et adhuc mod
qui auditur tamen mentem debriare · non desin
potu multiplicat in mentis ebriatus ser
crescit; Audiant quod dauid hoc dõ in m
nere eo ptulit · quod praedicationis gra
quã acceperat non abscondit dicens; ec
ce labia mea non prohibebo · dñe tu co
nouisti · iustitiã tuã non abscondi in co
meo · ueritatẽ tuã et salutare tu
Audiant quod sponsi conloquio ad sp
dicitur · quae habitas in hortis amici aus
cultant fac me audire uocẽ tuã · eccl
quippe in hortis habitat · quae ad ui
rẽ in timã ex culta plantaria cu
uat · cuius uocẽ amici auscultare ec
nos quisq; uerbũ praedicationis illi
derare · quã uidelicet uocẽ sponsi au
re desiderat · quia ad praedicatione
pelatorum suorũ animas anhelat
quod moyses cum irasceretur in popul
cum tenerent · et ad summa dulcedine
dios iubere illos ap̃ertã uiden
exitere · quin delinquentium de
an terse ferire ... dicens si quis est
gaiar mihi · ponatur gladium super fem

ncan
tor
am
tore

ite et redite de porta usq; ad portam per mediu
castrorum. et occidat unusquisq; fratrem et
amicum et proximum suum. gladium quippe sup
femur ponere est praedicationis studium
uoluptatib; carnis anteferre. ut cum sca
quisq; studet dicere. curet necesse est inli
citas suggestiones edomare. de porta
uero usq; ad portam ire est a uitio usq;
ad uitium per quod ad mentem mors ingre
ditur. increpando discurrere. per medium
uero castrorum transire est. tanta aequa
litate intra ecclesiam uiuere. ut qui delin
quentium culpas redarguit. in nullius se
debeat fauore declinare. unde et recte sub
iungitur. occidat unusq; fratrem et amicum
et proximum suum. fratrem scilicet et amicu
et proximum interficit. qui cum punienda
inuenit. ab increpationis gladio nec eis quos
per cognationem diligit parcit. si ergo ille di
dicitur qui ad ferienda uitia zelo diuini
amoris excitatur. profecto esse se di de
negat. qui in quantum sufficit increpa
re uitam carnalium recusat. Ac contra
ammonendi sunt quos a praedicationis
officio uel imperfectio uel aetas prohi
bet

et tamen eos praecipitatio impellit. ne dum
tantis sibi ab usu officii praecipitatione arro-
gant. uiam sibi subsequentis meliorationis
abscidant. et cum arripiunt intempe-
quod non ualent. perdant etiam quod imple-
re quandoque tempestiue potuissent.
adque scientiam quia incongrue conantur
ostendere. iuste ostendantur amisisse.
Ammonendi sunt. ut considerent quod
pulli auium. si ante pinnarum perfec-
uolare appetunt, unde ire in alta cu-
inde in ima merguntur. Ammonendi
ut considerent quod structuris recenti-
bus necdum que solidatis si tignorum pondus
ponitur. non habitaculum. sed ruinam fa-
bricatum. Ammonendi sunt ut conside-
rent. quod conceptas suboles feminae
si priusquam plenae formentur proferant
nequaquam domos. sed tumulos replent.
Hinc est enim quod ipsa ueritas quae re-
te quos uellet roborare potuisset. ut exem-
plum sequentibus daret. ne imperfecti prae-
dicare praesumerent. postquam plene
discipulos de uirtute praedicationis in-
struxit. illico adiunxit; uos autem sede-

in ciuitate· quoadusque induamini uirtu
te ex alto. In ciuitate quippe consedemus.
si intra mentium nostrarum· nos claustra con
stringimus· ne loquendo exterius euage
mur; ut cum uirtute diuina perfecte indui
mur, tunc quasi a nobismetipsis· foras etiam
alios instruentes exeamus; hinc per quendam
sapientem dicitur; adulescens loquere in cau
sa tua uix· et si bis interrogatus· habeat ini
tium responsio tua; hinc est· quod idem redemp
tor noster· cum in caelis sit conditor· et os
tensione suae potentiae· semper doctor ange
lorum· ante tricennale tempus· in terra ma
gister fieri noluit hominum· ut uidelicet·
praecipitatis uim saluberrimi timoris
infunderet· cum ipse etiam qui labi non pos
sit perfectae uitae gratiam non nisi perfecta
aetate praedicaret; scriptum quippe est·
cum factus esset annorum duodecim· reman
sit puer ihs in hierusalem· de quo a parentibus
requisito paulo post subditur; inuenerunt
illum in templo sedentem in medio doctorum·
audientem illos et interrogantem; uigilanti
itaque consideratione pensandum est quod
cum ihs annorum duodecim dicitur in medio doc
torum

sedens non docens sed interrogans inuenitur. quo exemplo scilicet ostenditur ne infirmus docere quis audeat. si ille puer doceri interrogando uoluit. qui per diuinitatis potentiam uerbum scientiae ipsis doctoribus ministrauit. Cum uero per paulum discipulo dicitur. praecipe haec et doce. nemo adulescentiam tuam contemnat. sciendum nobis est. quia in sacro eloquio aliquando adulescentia iuuentus uocatur. quod citius ostenditur. si salomonis ad medium uerba proferantur qui ait. laetare iuuenis in adulescentia tua. nisi enim unum esse utraque non decerneret quem monebat in adulescentia iuuenem non uocaret.

L. ALITER ADMONENDI SUNT qui in hoc

quod temporaliter appetunt prosperantur. atque aliter qui ea quidem quae mundi sunt concupiscunt. sed tamen aduersitatis labore fatigantur. admonendi namque sunt qui in hoc quod temporaliter appetunt prosperantur ne cum cuncta ad uotum suppetunt. dantem quaerere neglegant. sed in his quae dantur animum figant. ne peregrinationem pro

patria diligant. ne subsidia itineris in
obstacula peruentionis uertant. ne noctur
no lumine lunae delectati. claritatem
solis uidere refugiant; ammonendi ita
que sunt. ut quaeque in hoc mundo conse
quantur. calamitatis solatia non autem
praemia retributionis credant. sed con
tra fauores mundi mentem erigant. ne in
eis ex toto cordis delectatione succum
bant; quisquis enim prosperitatem qua
utitur apud iudicium cordis melioris
uitae amore non reprimit. fauorem ui
tae transeuntis in mortis perpetuae oc
casionem uertit. hinc est enim quod sub idu
maeorum specie. qui uincendo se prospe
ritate reliquerant; in huius mundi suc
cessibus laetantes increpantur. cum dicitur
dederunt terram meam sibi in hereditatem
cum gaudio. et toto corde et ex animo; qui
bus uerbis perpenditur quod non solum quia
gaudeant. sed quod toto corde et ex ani
mo gaudeant. districta reprehensione
feriantur; hinc salomon ait. auersio paruu
lorum interficiet eos. et prosperitas stul
torum perdet illos; hinc paulus ammonet

dicens, qui emunt tamquam non possidentes et
qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur. ut
videlicet sic nobis quae suppetunt exte-
rius serviant. quatenus a supernae delec-
tationis studio animum non inflectant.
luctum nobis in terrenae peregrinationis tem-
perent ea quae in exilium positis subsidia
praebent. et quasi felices nos in te-
ris gaudeamus. quia ab aeternis nos re-
miseros cernimus. hinc namque est quod elec-
torum voce dicit ecclesia. leva eius sub ca-
pite meo. et dextera illius amplexabitur
sinistram dei prosperitatem videlicet vitae prae-
sentis quasi sub capite posuit. quam inten-
one summi amoris praemit. dextera ele-
ctam amplectitur quia sub aeterna eius beati-
titudine tota devotione continetur. hinc
rursus per salomonem dicitur. longitudo
in dextera illius. in sinistra vero illius divi-
et gloria. divitias igitur et gloriam quasi
sinistra habenda docuit. quae posita in sinis-
tra memoravit. hinc psalmista ait
me fac in dextera tua. neque enim ma-
nu sed dextera, ut videlicet cum dexteram
diceret, quia aeternam salutem quaere-

indicare tibi hinc rursum scriptum est: dexte
ra manus tua dne confregit inimicos. hor
tere enim dextri   in sinistra eius proficiunt.
dextera franguntur: quia plerumq; prauos
uita praesens eleuat. sed aduentus aeter
nae beatitudinis damnat. ammonendi sunt
qui in hoc mundo prosperantur, ut soller
ter considerent quod praesentis uitae pros
peritas aliquando idcirco datur. ut ad me
liorem uitam prouocet. aliquando uero ut
in aeternum plenius damnet. hinc est enim
quod plebi israheliticae canaan terra
promittitur. ut quandoq; ad aeterna
speranda prouocetur; neq; enim rudis
ille populus promissionib; di in longinquum
crederet. si a promissore suo non etiam
e uicino aliquid percepisset. ut ergo ad
aeternorum fidem certius roboret. ne
quaquam solummodo spe ad res sed rebus
quoq; ad spem trahitur. quod liquido psal
mista testatur dicens; dedit eis regiones
gentium et labores populorum possiderunt.
ut custodiant iustificationes eius et legem
eius exquirant. sed cum largiente dno.
homana mens boni operis responsa ne in

sequuntur; unde nutrita pie creditur iniu-
stus inde damnatur; hinc enim p(er) psalmistam
rursum dicitur, deiecisti eos cum alleua-
rentur: quia uidelicet reprobi inde
ta oper a diuinis munerib(us) non repel-
cũ totos se hic deserunt. et q(uo)s uend
prosperitatib(us) dimittunt. unde exte-
rius proficiunt. inde ab intimis cadunt.
hinc est quod diuiti in inferno cruciato
dicitur. recepisti bona in uita tua. ide-
co enim bona hic recepit. et mala
illic mala reciperet. quia hic uel
pl... conuersus. at contra am...
bent. qui ea quidē quae mundi sunt
cupiunt. sed tamen aduersitatib(us)
...ne fatigantur. ut sollicita ...
...tione pependant ... dispen-
...citorū quanta sup(er) eos ...
...at. qui ... ad desideria ...
... quippe quē medicus despe-
... ad cuncta quae ... expe-
accipiat. non ... [illegible] ...
... quae appetit prohibe-
... sub ... trahi ...
... simul patrimonium hereditat-
um

hinc ergo de spe aeternae hereditatis gau
dium sumant, quos aduersitas uitae tempo
ralis humiliat. quia nisi saluandos in perpe
tuum cerneret. erudiendos sub discipli
nae regimine diuina dispensatio non fre
naret; Ammonendi itaque sunt qui in his quae
temporaliter concupiscunt. aduersitatis
labore fatigantur. ut sollicite considerent.
quod plerumque etiam iustos cum temporalis po
tentia suscipit. uelut in laqueum culpa compre
hendit; nam sicut in priori huius uoluminis
parte iam diximus, dauid deo amabilis rec
tior fuit in seruitio. quam cum peruenit ad reg
num; seruus namque amore iustitiae depre
hensum aduersarium ferire timuit. rex autem
persuasione luxuriae. deuotum militem etiam sub
studio fraudis extinxit; quis ergo opes.
quis potestatem. quis gloriam quaerat inno
xie. si etiam illi extetit noxia qui haec
habuit non quaesita. quis inter haec sine
magni discriminis labore saluabitur, si il
le in his culpa interueniente turbatus
est. qui ad haec fuerat deo eligente prae
paratus; Ammonendi sunt ut considerent
quod salomon qui post tantam sapientiam.

usque ad idolatriam cecidisse discribitur.
nil in hoc mundo prius quam cadere aduer
sitatis habuisse memoratur. sed conces
sa sapientia. funditus cor deseruit. quod
nulla uel minima tribulationis disciplina
custodiuit.

LI ALITER AMMONENDI SUNT CONIU

giis obligati. atque aliter a coniugii nexibus
liberi. Ammonendi namque sunt coniugiis obli
gati. ut cum uicissim quae sunt alterutro co
gitant. sic eorum quisque placere studeat
coniugi. ut non displiceat conditori. sic ea
quae huius mundi sunt agant. ut tamen appe
tere quae dei sunt non omittant. sic de
bonis praesentibus gaudeant. ut tamen inten
tione sollicita mala aeterna pertimescant.
sic de malis temporalibus lugeant. ut tamen
consolatione integra spem in bonis peren
nibus figant. quatenus dum in transitu
noscant esse quod agunt. In mansione quae
petunt. nec mala mundi cor frangant.
spe bonorum caelestium roborata. nec de
praesentis uitae decipiant. cum suspecta
sequentis iudicii mala contristant.
animus xpianorum coniugum. et infirmus
fidelis qui et plene nec cuncta temporalia

dispicere non ualet. et tamen aeternis
se coniungere per desiderium ualet. quam
uis in delectatione carnis interim iace
at. superne spei refectione conualescat.
et si habet quae mundi sunt in usu temporis.
spere et quae dei sunt in fructu peruentio
nis; Nec totum se ad hoc quod agit conferat.
ne ab eo quod robuste sperare debuit fundi
tus cadat. quod bene ac breuiter paulus ex
primit dicens; qui habent uxores tamquam non
habentes sint. et qui flent tamquam non
flentes. et qui gaudent tamquam non gauden
tes; Uxorem quippe quasi non habendo habet,
qui sic per illam carnali consolatione utitur. ut
tamen numquam ad praua opera a melioris
intentionis rectitudine eius amore flecta
tur. uxorem quasi non habendo habet. qui
transitoria esse cuncta conspiciens. curam
carnis ex necessitate tolerat. sed aeter
na gaudia spiritus ex desiderio expectat. non
flendo autem flere est. sic exteriora ad
uersa plangere. ut tamen nouerit aeter
nae spei consolatione gaudere; Et rursum
non gaudendo gaudere est. sic de infimis
animum extollere. ut tamen numquam desi
nat

sũma pro formidare; ubi apte quoque paulo post
subdedit; praeterit enim figura huius mun
di. ac si aperte diceret. nolite constanter
mundum diligere. quando et ipse non potest quod
diligitis stare; In cassum cor quasi manentibus fi
gitis. dum fugit ipse quem amatis; Ammonendi
sunt coniuges ut ea in quibus sibi aliquando displi
cent. et patienter se invicem tolerent. et exhor
tanter invicem salvent; scriptum namque est. Invicem
onera vestra portate. et sic adimplebitis
legem xpi. Lex quippe xpi caritas est. quae ex
illa nobis et largiter sua bona contulit. et ae
quanimiter mala nostra portavit; tunc
ergo legem xpi imitando conplemus. quando et
nostra bona benigne conferimus. et nostrorum
mala pie sustinemus; Ammonendi quoque sunt
ut eorum quisque non tam quae ab altero toleret.
quam quae ab ipso tolerantur adtendat; si enim
sua quae portantur considerat. ea quae ab al
tero sustinet levius portat; Ammonendi
sunt coniuges. ut suscipiendae prolis se memi
nerint causa coniunctos. et cum inmoderatae
admixtioni servientes propagationis arti
culum in usum transferunt. voluptatis perpendant
quod licet extra non exeant. In ipso tamen con
iugio

coniugum transcendant; unde necesse est
ut tenebris ex orationib; deleant. quod pul
chrae copulae speciem mixtis uoluptatibus
foedant; hinc est enim quod peritus medici
nae caelestis apostolus. non tam sanos in
stituit. quam infirmis medicamenta mons
trauit dicens. de quib; scripsistis mihi. bonum
est homini mulierem non tangere. propter
fornicationis autem unusquisque suam uxorem
habeat et unaquaeque suum uirum habeat; qui
enim fornicationis metu praemisit. pro
fecto non stantib; praeceptum condidit.
sed ne fortasse in terram ruerent lectum
cadentib; ostendit; unde adhuc infirman
tib; subdit. uxori uir debitum reddat. simili
ter autem et uxor uiro; quib; dum in mag
na honestate coniugii aliquid de uolup
tate largiretur. paulo post addidit dicens
hoc autem dico secundum indulgentiam. non
secundum imperium; culpa quippe esse innu
itur. quod indulgeri perhibetur. sed
quae tanto citius relaxatur. quanto non
per hanc inlicitum quid agitur. sed hoc quod
est licitum sub moderamine non tenetur.
quod bene loth in semet ipso exprimit. qui

ardentem sodomam fugit. sed tamen segor
inueniens. nequaquam mox montana con
scendit; ardentem quippe sodomam fuge
re est. inlicita carnis incendia declina
re; altitudo uero est montium mundi[tia]
continentium. uel certe quasi in monte
sunt. qui etiam carnali copulae inhaerent
sed tamen extra susceptionem prolis
ammixtione debitam. nulla carnis volup
tate soluuntur; In monte quippe stare
quid est. nisi fructum propaginis in carne
non quaerere; In monte stare est carni
carnaliter non adherere. sed quia mul
ti sunt qui scelera quidem carnis deserunt
nec tamen in coniugio positi usus solummodo de
biti iura conseruent. exiit quidem sodomam
loth. sed tamen mox ad montana non per
uenit. quia iam damnabilis uita relin
quitur. sed adhuc celsitudo coniugalis
continentiae subtiliter non tenetur;
est uero in medio segor ciuitas quae fu
gientem saluet infirmum. quia uidelicet
cum sibi per incontinentiam miscentur
coniuges. et lapsus scelerum fugiunt. et
tamen uenia saluantur; quasi paruam
quippe ciuitatem inueniunt. in qua ab ig
nibus defendantur. quia coniugalis

haec ciuitas non quidē in uirtutibus mira
est. sed tamen a suppliciis secura; unde
isdem loth ad angelū dicit. est ciuitas
haec iuxta ad quā possum fugere. par
ua et saluabor in ea. nūquid non modica
est et uiuet anima mea; iuxta
igitur dicitur. et tamen ad salutē tuta
perhibetur; quia coniugalis uita nec
a mundo longe diuisa est. nec tamen
a gaudio salutis aliena; sed tunc in acti
one hac ciuitatē suā coniuges quasi in parua
ciuitate custodiunt. quando pro se ad
siduis deprecationib; intercedunt. un
de et recte per angelū ad eundem loth
dicitur. ecce etiā in hoc suscepi preces
tuas. ut non subuertā urbē pro qua lo
cutus es; quia uidelicet cum dō depre
catio funditur. nequaquā talis coniu
gii uita damnatur. de qua depre
catione quoq; paulus ammonet di
cens; Nolite fraudare inuicē nisi for
te ex consensu ad tempus. ut uacetis
orationi; At contra ammonendi sunt
qui se carnis coniugiis non sociant. ut praecep
tis caelestib; eo rectius seruiant. quo

eos ad curas mundi nequaquam uinculum copu
lae carnalis inclinat. ut quos coniugii licitum
non grauat. nequaquam pondus
inlicitum terrenae sollicitudinis premat
sed tanto eos paratiores dies ultimus
quanto expeditiores inuenit. ne quo
meliora agere uacantes possunt. sed
tamen neglegunt. eo supplicia deterio
ra mereantur; Audiant quod paulus
quosdam ad caelibatus gratiam instruens
Non coniugium spreuit. sed curas mundi
nascentes ex coniugio repulit dicens.
hoc ad utilitatem uestram dico, non ut la
queum uobis iniciam. sed ad id quod honestum
est. et quod facultatem praebeat. sine impe
dimento dominum obseruandi. ex coniugiis
quippe terrenae sollicitudinis prodeunt
et idcirco magister gentium auditores
suos ad meliora persuasit. ne sollicitudi
ne terrena ligarentur; Quem igitur ce
libem curarum saecularium impedimentum
praepedit, et coniugio se nequaquam
subdedit. et tamen coniugii onera non
euasit; Admonendi sunt caelibes ne si
ne damnationis iudicio misceri se feminis

uacantib; putent. Cum enim paulus fornica
tionis uitium tot criminib; execrandis in
seruit. cunctis reatus indicauit dicens;
Neq; fornicatores. neq; idolis seruientes. ne
q; adulteri. neq; molles. neq; masculorum con
cubitores. neq; fures. neq; auari. neq; ebrio
si. neq; maledici. neq; rapaces regnum di pos
sidebunt; et rursum, fornicatores autem et
adulteros iudicabit ds; Ammonendi
itaq; sunt ut si temptationum procellas cum
difficultate salutis tolerant coniugii
portum petant. Scriptum quippe est. melius
est nubere quam uri. Sine culpa scilicet ad
coniugium ueniunt. si tamen necdum melio
ra deuouerunt; nam quisquis bonum maius
subire proposuit. bonum minus quod licuit in
licitum fecit; Scriptum quippe est; Nemo
mittens manum suam super aratrum et re
spiciens retro aptus est regno caelorum.
qui igitur fortiori studio intenderat.
retro conspicere conuincitur. si relic
tis bonis amplioribus ad minima retorque
tur.

ALITER AMMONENDI SUNT PECCATORUM
carnis conscii. atq; aliter ignari; Ammo
nendi namq; sunt peccata carnis experti.

ut manere saltim post naufragium metuant,
perditionis suae discrimina vel cognita per
horrescant, ne quippe post perpetrata
mala servati sunt haec improbe repeten
do monstrantur; unde peccanti animae nun
quamque a peccato desinere dicitur: frons
mulieris meretricis facta est tibi, nolu
isti erubescere; Admonendi itaque sunt ut
studeant quatenus si accepta naturae
bona integra servare noluerunt, saltim
scissa resarciant; quibus nimirum necesse est
ut perpendant in tam magno fidelium nu
mero quam multi et se inlibatos custodi
ant et alios ab errore convertant. Quid
igitur isti dicturi sunt, si aliis in integri
tate stantibus; ipsi nec post damna resi
piscunt? Quid dicturi sunt, si cum multi
et alios secum ad regnum deferunt, hi ex
pectanti domino nec semetipsos reducunt
Admonendi sunt ut praeterita mala
sua considerent, et imminentia devitent;
unde sub iudaeae specie per prophetam
dominus corruptis in hoc mundo animabus
transacta culpa ad memoriam revo
cat, quatenus pollui in futuro erubes
cant dicens,

fornicate sunt in aegipto. in adulescentia
sua fornicatae sunt; ubi subacta sunt ube
ra earum, et fracte sunt mammae puber
tatis earum; In aegipto quippe ubera subiciun
tur, cum turpi huius mundi desiderio humanae
mentis uoluntas substernitur; In aegip
to pubertatis mammae franguntur,
quando naturales sensus adhuc in semet
ipsis integri pulsantis concupiscentiae
corruptione uitiantur; Admonendi
sunt peccata carnis experti. ut uigi
lanti cura conspiciant. post delicta
nobis ad se redeuntibus deus quanta beniuo
lentia sinum suae pietatis expandat, cum
per prophetam dicat. si dimiserit uir uxorem
suam. et illa recedens duxerit uirum alium
numquid reuertetur ad eum ultra: numquid
non polluta et contaminata erit mu
lier illa; tu autem fornicata es cum
amatoribus multis. tamen reuertere
ad me dicit dominus; Ecce de fornicante
et relicta muliere argumentum iustitiae
proponitur. et tamen nobis post lapsum
redeuntibus non iustitia sed pietas ex
hibetur; ut hinc utique colligamus si

nobis delinquentib; tanta pietate par-
citur a nobis nec post delictum redeunti-
b; quanta inprobitate peccatur, aut
quae ab illo erit super inprobos uenia; qui
non cessat uocare post culpā; quae enim
nū. bene per prophetam post delictum mi-
sericordia uocationis exprimitur,
cum auerso homini dicitur; et erunt
oculi tui uidentes praeceptorem tuum
et aures tuae audient uerbum post tergum
monentis. humani quippe generis dns
in faciem monuit. quando in paradiso
condito homini atque in libero arbitrio
stanti; quid facere quidue non facere
deberet indixit; sed homo mox dī faciem
terga dedit. cum superbiens eius iussa
contempsit. nec tamen superbientem dese-
ruit. quia ad reuocandum hominem legem
dedit. exhortantes angelos misit. in car-
ne nostrae mortalitatis apparuit. er-
go post tergum stantes nos admonuit. quia
recuperationem nos gratiae etiam con-
temptus uocauit; quod igitur genera-
liter simul potuit dici de cunctis homi-
ne cesse est specialiter sentiri de singulis.

quasi enim coram dō posito quisq. uerba moni-
tionis eius percipit. cum prius quam peccata per-
petret uoluntatis eius praecepta cognos-
cit; adhuc enim ante eius faciem stare est.
necdum eum peccando contemnere; cum uero
relicto bono innocentiae iniquitatem eligens
appetit. terga iam in eius faciem mittit;
sed ecce adhuc et post tergum dns subsequens
monet. qui etiam post culpam ad se redire
persuadet auersum reuocat, commissa non
respicit reuertenti sinum pietatis expandit;
uocem ergo post tergum monentis audimus. si ad in-
uitantem nos dnm saltim post peccata re-
uertimur; debemus igitur pietatem uocan-
tis erubescere. si iustitiam nolumus formida-
re. quia tanto grauiori improbitate con-
temnitur. quanto et contemptus adhuc
uocare non dedignatur; at contra ad-
monendi sunt peccata carnis ignorantes.
ut tanto sollicitius praecipitem ruinam me-
tuant, quanto altius stant; Admonen-
di sunt. ut nouerint quia quo magis loco prae-
minenti consistunt. eo crebrioribus sagit-
tis insidiatoris impetuntur. qui tanto ex-
lentius solet erigi. quanto se robustius
conspici uinci;

intolerabilius dedignatur · cunc-
tantoq ·
quanto contra se unde superius integra lu[illegible] mae
carnis castra pugnari; Admonendi sunt ut
incessanter praemia suspiciant · et libenter
procul dubio temptationis quas tolerant ·
labores calcant · si enim intenderetur felici-
tas quae sine transitu attingitur · leve fit
quod in consecando laboratur; Audiant quod
per prophetam dicitur; haec dicit dominus eunuchis;
ysaia lvi qui custodierint sabbata mea · et elegerint
quae volui · et tenuerint foedus meum · dabo
eis in domo mea et in muris meis locum et no-
men · melius a filiis et filiabus · eunuchi quip-
pe sunt qui compraessis motibus carnis effec-
tum in se pravi operis abscidunt; qui autem
apud patrem loco habeantur ostenditur ·
quia in domo patris · id est in aeterna mansio-
ne · etiam filiis praeferuntur; Audiant
in apocalipsi quod per iohannem dicitur · hi sunt qui cum mu-
lieribus non sunt coinquinati · virgines enim
sunt · qui secuntur agnum quocumque ierit ·
et quod canticum cantant · quod nemo poterat
dicere · nisi illa centum quadraginta quat-
tuor milia · Singulariter quippe canti-
cum agno cantare est · cum eo in perpetu-
um

p̄cunctis fidelib; etiā de carnis incorruptio
ne gaudere. quod tamen electi ceteri can
ticum audire possunt. licet dicere nequeunt.
quia p caritatem quidem in illorū celsitudi
ne laeti sunt; quamuis ad eorū praemia non
adsurgant; Audiant peccatorū carnis igna
ri. quod p semetipsā de hac integritate
ueritas dicat; Non omnes capiunt uerbum
hoc quod eo innotuit summum. quo denega
uit omniū. et dum praedicit, quia difficile
capitur. audientib; innotuit. cū
qua cautela teneatur; Admonendi ita
q sunt peccata carnis ignorantes. ut et
praetem ne re uirginitatē coniugiis sciant.
et tamen se sup coniuges non extollant;
quatenus dum et uirginitatē praefe
runt. et se postponunt, et illud non de
serant. quo se meliores aestimant;
et se custodiant. quo se inaniter non exal
tant; Admonendi sunt. ut considerent
quod plerumq; actione saecularium uita
confunditur continentiū. cum et illi
ultra habitū assumunt opera. et isti
iuxta ordinē propriū non excitant
corda; unde bene p prophetā dicitur;

erubesce sidon. ait mare; quasi enim per uo-
cem maris ad uerecundiam sidon adducitur.
quando per comparationem uitae saecularis
um. atq; in hoc mundo fluctuantem eius
qui munitus esse quasi stabilis cernitur uitae
reprobatur; saepe enim nonnulli ad dominum
post carnis peccata redeuntes. tanto
se ardentius in bonis operib; exhibent
quanto damnabiliores se de malis uident;
et saepe quidam in carnis integritate
perdurantes cum minus se respiciunt
habere quod defleant. plene sibi suff
re innocentiam uitae suae putant. atq;
ad feruorem spiritus nullis se ardoris stimulis
inflammant; et fit plerumq; deo gratior
amore. ardens uita post culpam quam
securitate torpens innocentia. un
de et uoce iudicis dicitur. remittuntur
ei peccata multa quia dilexit multum
et gaudium erit in caelo super unum paenitentem
te. quam super nonaginta nouem iustos
quib; non opus est paenitentia; quod
cinuse te ex ipso usu colligimus si
ara e mentis iudicia pensemus; plus
namq; terram diligimus quae post spi
nas

LXIII

exarata fructus uberes producit. quae
quae nullas spinas habuit. sed tamen ex
culta sterilem segetem gignit. Admo
nendi sunt peccata carnis ignorantes.
ne superioris ordinis celsitudine sese ce
teris praeferant. cum ab inferiorib;
quanta se melius agantur ignorant;
In examine namq; recti iudicis. mutat
merita ordinum. qualitas actionum.
quis enim consideratis ipsis rerum imagini
bus nesciat quod in natura gemma
rum carbunculus praefertur hya
cincto. sed tamen caerulei coloris hy
acinctus praefertur pallenti carbun
culo; quia et illi quod ordo naturae subtra
hit. species decoris adiungit. et hunc
quem naturalis ordo praetulerat colo
ris qualitas foedat. sic ergo in humano
genere et quidam in meliori ordine dete
riores sunt. et quidam in deteriori me
liores; quia et isti sortem extremi in habitus
bene uiuendo transcendunt. et illi supe
rioris loci meritum moribus non exequen
do deminuunt.

LIII· ALITER ADMONENDI SUNT QUI

peccata deplorant operum; atq; aliter
qui cogitationum; Ammonendi quippe sunt
qui peccata deplorant operum; ut consum
mata mala perfecta diluant lamenta
ne plus adstringantur in debito perpetra
ti operis. et minus soluant in fletib; satis
factionis; Scriptum quippe est. potum dedisti
In psalmo LXXVIIII nobis in lacrimis et mensura; uidelicet
uniuscuiusque mens. tantum paenitendo com
punctionis suae bibat lacrimas. quantum se
a deo meminit aruisse per culpas; Ammo
nendi sunt. ut incessanter admissa ante ocu
los reducant. atq; uidendo agant. ut a
districto iudice uideri non debeant; unde
In psal. L dauid cum peteret et dicens; auerte oculos
tuos a peccatis meis, paulo superius intulit
delictum meum coram me est semper; ac si dice
ret. peccatum meum ne respicias postulo.
quia hoc respicere ipse non cesso; unde
et per prophetam dominus dicit. et peccatorum
tuorum memor non ero. tu autem memor
In esaia esto; Ammonendi sunt ut singula quaeq;
ammissa considerent. et dum per unum
quodq; erroris sui inquinationem deplorant
simul se lacrimis totos mundent.

quod perpetrauit est; modo interiori corde dictis
loquitur, modo adhuc tempus subsequens
ad penitentiam pollicetur; ut dum super haec
deceptum mens ducitur, ab intentione peni
tentiae suspendatur; quatenus tunc bona
nulla percipiat, quam nunc mala nulla con
tristant; et tunc plenius obruatur suppli
ciis, quae nunc etiam gaudet in delictis;
At contra ammonendi sunt, qui peccata
cogitationum deflent, ut sollicite conside
rent in mentis arcana, utrum delectatio
ne tantummodo, an etiam consensu deli
querint; Plerumque enim temptatur cor,
et ex carnis nequitia delectatur, et ta
men eidem nequitiae ex ratione renititur;
ut in secreto cogitationis et contristet
quod libet, et libeat quod contristat;
Nonnumquam uero ita mens baratro temp
tationis absorbetur, ut nullatenus renita
tur; sed ex deliberatione sequitur hoc un
de ex delectatione pulsatur, et si facultas
exterior suppetat rerum, mox effectibus
interiora uota consummat; quod uideli
cet si iusta animaduersio districti iudicis
respicit, non est iam cogitationis

culpa sed operis; quia etsi rerum tarditas po
ras peccatum distulit intus hoc consensionis
opere uoluntas impleuit; In primo autem pa
rente didicimus quia tribus modis omnis cul
pae nequitiam perpetramus: suggestione sci
licet. delectatione. consensu; primum itaque
per hostem. secundum uero per carnem. ter
tium per spiritum perpetratur; Insidiator enim
praua suggerit. caro se delectationi subicit
atque ad extremum spiritus uictus delectationi
consentit; unde et illic serpens praua
suggessit; eua autem quasi caro se delec
tationi subdedit. adam uero quasi spiritus sug
gestione ac delectatione superatus ad
sensit; suggestione itaque peccatum agnos
cimus. delectatione uincimur; consensu
etiam ligamur; Ammonendi sunt igitur
qui nequitias cogitationis deplorant ut sol
licite considerent in qua peccati mensu
ra ceciderunt. quatenus iuxta mensurae
modum quam in semetipsis introrsus
sentiunt: etiam mensura lamentationis
erigantur. ne si cogitata nequaquam
cruciant usque ad perpetrandam ope
ra perducant; sed inter haec

un de bene per hieremiā dicitur, cū uide
singula delicta pensarentur. diuisiones aqua
rū deduxit oculus meus; diuisas quippe ex o
culis aquas deducimus. quando peccatis singu
lis dispertitas lacrimas damus; Neque enim
uno eodemq; tempore, aeque mens de omnib;
dolet, sed dum nunc huius. nunc illius culpae
memoria acrius tangitur. simul de omnibus
in singulis cōmota purgatur; ADMONENDI
sunt ut de misericordia quā postulant prae
sumant. ne ui inmoderatae afflictionis in
tereant; neque enim pie dns ante delinquen
tiū oculos flenda peccata opponeret. si
ipsemet ipsum ea districte ferire uoluisset;
Constat enim quod a suo iudicio abscondere
uoluit. quos miserando praeueniens sibimet
ipsis iudices fecit; hinc enim scriptum est. prae
ueniamus faciē eius in confessione, hinc e
p paulum dicitur; si nosmet ipsos di iudicare
mus, non utiq; iudicaremur; Rursumq; admo
nendi sunt. ut sic de spe fiduciā habeant.
ne tamen in incauta securitate torpes
cant; plerumq; enim hostis callidus mentē
quā peccato supplantat. cū de ruina sua
afflictā respicit. securitatis pestifere

blanditiis seducit. quod figurate exprimitur;
cum factum dinae memoratur; scriptum quippe
est; egressa est dina ut videret mulieres re-
gionis illius; quam cum vidisset sichem filius e-
mor evei · princeps terrae illius. adama-
vit et rapuit et dormivit cum illa, vi op-
primens virginem, et conglutinata est
anima eius cum ea; tristemque blanditiis de-
linivit; Dina quippe ut mulieres videat.
extraneae regionis egreditur; quando
unaquaeque mens. sua studia neglegens. ac-
tiones alienas curans. extra habitum adque
extra ordinem proprium vagatur; quam
sichem princeps terrae opprimit; quia
videlicet inventam in curis exterioribus
diabolus corrupit; et conglutinata
est anima eius cum ea. quia unitam sibi
per iniquitatem respicit; et quia cum mens
a culpa resipiscit et addicitur. adque admis-
sum flere conatur. corruptor autem
spes ac securitates vacuas ante ocu-
los revocat. quatenus utilitatem tristitiae
subtrahat; recte illic adiungitur; tris-
tem blanditiis delinivit; Modo enim
aliorum facta graviora; modo nil esse

ita terrendi sunt. ut tamen minime fran
gantur; saepe enim misericors dominus eo citius
peccata cordis abluit. quo haec exire ad
opera non permittit; et cogitata nequi
tia quanto citius soluitur. quia effectu
operis districtius non ligatur; unde rec
te per psalmistam dicitur; dixi pronuntia
bo aduersum me iniustitias meas domino. et
tu remisisti impietatem cordis mei; qui
enim impietatem cordis subdidit. quia
cogitationum iniustitias pronuntiare
uellet. indicauit. dum diceret; dixi pro
nuntiabo. atque illico adiunxit. et tu re
misisti; qua super haec sit facilis uenia
ostendit. qui dum se adhuc promittit
petere. hoc quod se petere promitte
bat obtinuit; quatenus quia usque ad
opus non uenerat culpa. usque ad cruciatum
non perueniret paenitentia. sed co
gitata afflictio mentem tergeret;
quam nimirum tantummodo cogitata ini
quitas inquinasset;

XXX ALITER ADMONENDI SUNT

qui commissa plangunt nec tamen de
serunt; atque aliter qui deserunt nec

tamen plangunt; Admonendi enim sunt
qui admissa plangunt. nec tamen deserunt
ut considerare sollicite sciant. quia flendo
inaniter mundant. qui uiuendo se nequiter
inquinant; cum idcirco se lacrimis lauant
ut mundi ad sordes redeant; hinc enim scrip-
tum est. canis reuersus ad suum uomitum. et sus
lota in uolutabro luti; canis quippe cum uo-
mit profecto cibum qui pectus deprimebat,
proicit. sed cum ad uomitum reuertitur unde
leuigatus fuerat. rursus oneratur. et qui
admissa plangunt. profecto nequitiam de
qua male satiati fuerant. et quae mentis
intima deprimebat confitendo proiciunt
quam post confessionem dum repetunt resumunt
Sus uero in uolutabro luti cum lauatur sordidior
redditur. et qui admissa plangit. nec ta-
men deserit. poenae grauioris se subi-
cit. qui et ipsam quam flendo impetrare po-
tuit ueniam contemnit; et quasi in lu-
tosa aqua semetipsum uoluit. quia dum
fletibus suis uitae munditiam subtrahit
ante dei oculos sordidas ipsas etiam lacri-
mas facit; hinc rursum scriptum est. ne
iteres uerbum in oratione tua; uerbi

In epistula petri apostoli

In salomone

naq; ploratione iterare est. post fletū cōmit
tere. quod rursum necesse sit flere. hinc per
esaiam dicitur, lauamini mundi estote; post
lauacrū enim mundus esse neglegit. quisquis
post lacrimas uitae innocentiā non cus
todit, et lauantur ergo. et nequaquā
mundi sunt. qui commissa flere non desinunt.
sed rursus flenda committunt; hinc per quen +
dā sapientē dicitur, qui baptizatur a mor
tuo. et iterū tangit illū. quid proficit apud salomonē
lauatio eius; baptizatur quippe a mortuo
qui mundatur fletib; a peccato. sed post bap
tisma mortuū tangit. qui culpā post lacri
mas repetit; Admonendi sunt qui cōmis
sa plangunt. nec tamen deserunt. ut ante
districti iudicis oculos eis se esse similes ag
noscant, qui uenientes ad faciē quorundā
hominū. magna eis summissione blandiuntur;
Recedentes autē inimicitias ac damna quae
ualent atrociter inferunt; quid est enim
culpā flere. nisi humilitatē dō suae deuo
tionis ostendere; et quid est post fletum
praua agere. nisi superbas in eū quē rogaue
rat inimicitias exercere; iacobo attes
tante qui ait, quicumq; uoluerit amicus

esse saeculi huius inimicus constituitur.
Ammonendi sunt qui ammissa plangunt nec
tamen deserunt ut sollicite considerent quia
ita plerumque mali inutiliter conpunguntur
ad iustitiam sicut plerumque boni innoxie temptan-
tur ad culpam. Fit quippe mira exigentibus
meritis dispositionis internae mensura
ut et illi dum de bono aliquid agunt quod ta-
men non perficiunt superbe inter ipsa quae
etiam plenissime perpetrant mala confi-
dant, et isti dum de malo temptantur cui ne-
quaquam consentiunt quo per infirmitatem
titubant eo gressus cordis ad iustitiam per
humilitatem verius figant. Balaam quippe
iustorum tabernacula respiciens ait. Mori-
in lib numeri — atur anima mea morte iustorum et fiant
novissima mea horum similia. Sed cum conpunc-
tionis tempus abscessit contra eorum vitam
quibus se similem fieri etiam moriendo popos-
cerat consilium praebuit et cum occasionem
de avaritia repperit ilico oblitus est
quidquid sibi de innocentia optavit. Paulus apo-
ad romanos — stolus ait. Video aliam legem in membris meis
repugnantem legi mentis meae et captivum
me ducentem in lege peccati quae est

sed humiliare contemnit; quisquis uero iam pec
cata deserit. nec tamen plangit. iam quidem
humiliat. sed tamen conterere cor recusat;
hinc paulus ait. et haec quidem fuistis. sed abluti
estis. sed sanctificati estis; quia nimirum illos emen
datior uita sanctificat. quos per penitentiam ablu
tio afflictio fletuum mundat; hinc petrus cum
quosdam territos in malorum suorum consideratione
conspiceret. ammonuit dicens. penitentiam
agite et baptizetur unusquisque uestrum.
facturus enim baptisma. praemisit penitentiae
lamenta. ut prius se aqua suae afflicti
onis infunderent. et postmodum sacramento
baptismatis lauarent. qua igitur mente qui
transactas culpas flere neglegunt tunc spe
rant ueniam. quando ipse summus pastor eccle
siae huic etiam sacramento addendam peni
tentiam credidit quod peccata principaliter
extinguit;

ad corinthios i. — In actib; apostolorum

V. ALITER ADMONENDI SUNT QUI INLICITA

quae faciunt etiam laudant. atque aliter qui
accusant praua nec tamen deuitant.
Ammonendi enim sunt qui inlicita quae fa
ciunt etiam laudant. ut considerent. quod ple
rumque plus ore quam opere delinquant; ope
ra namque per semetipsos solos praua appe
trant

ore autē per tot personas iniquitatē exhibe
quot audientium mentes iniqua laudantes do
cent; Admonendi ergo sunt. ut si eradicare
mala dissimulant. saltim seminare pertī
mescant; Admonendi sunt. ut eis perditione
priuata sufficiat; Rursumq; ammonendi
sunt. ut si mali esse non metuunt. erubes
cant saltim uideri quod sunt; plerumq; enim
culpa dum absconditur ex fugatur quia dū
mens erubescit uideri. quod tamen esse non
metuit. erubescit quandoq; esse quod fugit
uideri; Cum uero prauus quisq; inpudenter
innotescit. quo liberius omne facinus ppetrat
eo etiā licitū putat. et quod licitū suspicatur
tur. In hoc procul dubio multiplicius mergi
tur; Unde scriptū est. peccatū suū sicut sadoma
praedicauerunt. nec absconderunt; peccatū
enim suū si sodoma absconderet. et absconderet
adhuc sub timore peccaret. sed funditus fre
na timoris amiserat. quae ad culpā nec tene
bras requirebat; Unde et rursū scriptū est.
clamor sodomorū et gomarrae multiplica
tus; peccatū quippe cū uoce est. culpa in acti
one: peccatū uero etiā cū clamore est culpa
pacum libertate; At contra ammonendi
sunt.

membris meis; qui profecto idcirco temptat
ur. ut in bono robustius ex ipsa infirmitatis suae
cognitione solidetur; quid est ergo quod ille
compungitur. et tamen iustitiae non adpro
pinquat. iste temptatur et tamen eum cul
pa non inquinat. nisi hoc quod aperte osten
ditur. quia nec malos bona inperfecta ad
iuvant. nec bonos mala inconsummata con
demnant; At contra ammonendi sunt. qui
commissa deserunt nec tamen plangunt. ne
iam relaxata aestiment culpas. quas etsi a
gendo non multiplicant. nullis tamen fle
tibus mundant; neque enim scriptor si ab scrip
tione cessaverit. quia alia non addidit
etiam illa quae scripserat delevit; nec qui
contumelias inrogat si solummodo tacue
rit satisfecit cum profecto necesse sit ut
verba praemissae superbiae. verbis sub
iectae humilitatis inpugnet. nec debitor
absolutus est; quia alia non multiplicat.
nisi et illa quae ligaverat solvat; Ita et
cum deo delinquimus. nequaquam satisfaci
mus. si ab iniquitate cessamus. nisi volup
tates quoque quas dileximus. e contrario
oppositis lamentis insequamur; Si enim

nulla nos in hac uita operum culpa maculasset
nequaquam nobis hic adhuc de gentibus ipsa
ad securitatem innocentia nostra suffice-
ret. quia in licita animum multa pulsauere
qui a iectu mente securus est. quippe tu-
tis iniquitatibus ipse sibi testis est. quia in-
nocens non est. neque enim dominus noster crudeli-
tatibus pascitur. sed delictorum morbus me-
dicamentis contrariis medetur, ut qui
uoluptatibus delectati discessimus. fletibus
amaricati redeamus; et qui per inlicita
diffluendo cecidimus. etiam a licitis nos-
met ipsos restringendo surgamus. et
cor quod insana laetitia inpleuerat. sana
tristitia exurat; et quod uulne-
rauerat elatio superbiae curet abiec-
tio humilis uitae. Hinc enim scriptum est.
In psalmo LXXIIII — Dixi iniquis nolite inique agere. et delin-
quentibus nolite exaltare cornu; cornu
quippe delinquentes exaltant. si nequa-
quam se ad penitentiam ex cognitione
suae iniquitatis humiliant; hinc rursum
In psal L — dicitur. cor contritum et humiliatum deus non
spernit; quisquis enim peccata plangit
nec tamen deserit. cor quidem conterit

uia accusant praua nec tamen deuitant. ut pro
de perpendant. quid in districto d̄i iudicio pro
a excusatione dicturi sunt. qui de reatu suorū
riminū etiā semetipsis iudicib; non excusantur;
i itaq. quid aliud quā praecones sui sunt. uoces
contra culpas proferunt. et semetipsos ope
ib; reos trahunt; admonendi sunt. ut uide
nt quia de occulta iam retributione iudicii
st. quod eorū mens malū quod perpetrat in
luminatur ut uideat. sed non conatur ut
incat. ut quo melius uidet. eo deterius pere
at. quia et intellegentiae lumen percipit.
actionis prauae tenebras non relinq̄t;
am cum acceptā ad adiutoriū scientiā
eglegunt. hanc contra se in testimoniū
ertunt. et de lumine intellegentiae au
ent supplicia. quod profecto acceperant,
t possint delere peccata; quod nimirum
equitia cum malū agit quod diiudicat.
enturū iam iudiciū hic degustat. ut cū ae
ernis suppliis seruatur obnoxia. sic hic inte
im examine non sit absoluta; tantoq. il
c grauiora tormenta percipiat. quanto
ic malū non deserit. etiā quod ipsa conde
at; hinc enim ueritas dicit. seruus qui cog
nouit

uolontatem domini sui et non praeparauit et non fe-
cit secundum uolontatem eius. uapulabit multis.
In psal. mo LIIII. hinc per psalmistam dicit; descendant in infernum
uiuentes; uiuentes quippe quae circa illos agun-
tur sciunt et sentiunt. mortui autem sentire
nil possunt. mortui enim in infernum descen-
derent. si mala nesciendo perpetrarent; cum
uero sciunt mala et tamen faciunt. ad iniqui-
miseri sentientesque tates in infernum uiuentesque descendunt;

LIII. ALITER AMMONENDI SUNT QUI REPEN-
tina concupiscentia superantur; atque ali-
ter qui in culpa ex consilio ligantur; ammo-
nendi quippe sunt quos repentina concupis-
centia superat. ut in bello praesentis uitae
se cottidie positos adtendant. et cor quod
prouidere uulnera non potest scuto sollici-
ti timoris tegant; ut occulta insidiantis hos-
tis iacula perhorrescant. et in tam caligi-
noso certamine intentione continua inter-
nae mentis castra se muniant; nam si a circum-
spectionis sollicitudine cor destituitur.
uulneribus aperitur; quia hostis callidus tan-
to liberius pectus percutit. quanto nu-
dum a prouidentiae lorica deprehendit;
Ammonendi sunt qui repentina concupis-
centia

superantur. et curare enim nimis terrena desue
cant. quia intentionem suam adiunctis rebus transitoriis im
moderatius implicant. quibus culpae iaculis trans
figantur ignorant. unde et per salomonem mox per
cussi et dormientis exprimitur qui ait; uerbe
rauerunt me. sed non dolui. traxerunt me
et ego non sensi. quando euigilabo et rursum
uina repperiam; mens quippe a cura suae sollicitu
dinis dormiens uerberatur et non dolet. quia sicut
imminentia mala non prospicit. sic nec quae p
perpetrauerit agnoscit; trahitur et nequaquam
sentit. quia per illecebras uitiorum ducitur. nec
tamen ad suae custodiam suscitatur. quae quidem eui
gilare optat ut rursum uina repperiat. quia
quamuis somno torporis a sui custodia prematur.
euigilare tamen ad curas saeculi innititur. ut
semper uoluptatibus debriatur; et cum ad illud
dormiat in quo sollerter euigilare debuerat.
ad illud euigilare appetit ad quod laudabiliter
dormire potuisset. hinc superius scriptum est;
et eris quasi dormiens in medio mari. et quasi
sopitus gubernator amisso clauo; In medio
enim mari dormit. qui in huius mundi temptati
onibus positus prouidere motus inruentium
uitiorum quasi imminentes undarum cumulos

neglegit. et quasi gubernator clavum amittit,
quando mens ad regendam navem corporis studium
sollicitudinis perdit. clavum quippe in mari a
mittere est. intentionem providam inter pro
cellas huius saeculi non tenere. si enim guberna
tor clavum sollicite stringit. modo in fluctibus
ex adverso navem dirigit. modo ventorum impetus
per obliquum findit. ita cum mens vigilanter animam
regit. modo alia superans calcat. modo alia
providens declinat. ut et praesentia laboran
do subiciat. et contra futura certamina pros
piciendo convalescat. hinc rursum de fortibus
supernae patriae bellatoribus dicitur. unius

In cantic cant co r

cuiusque ensis super femur suum. propter timores
nocturnos. ensis enim super femur ponitur. quan
do acumine sanctae praedicationis prava sugges
tio carnis edomatur. per noctem vero caecitas
nostrae infirmitatis exprimitur. quia quidquid
adversitatis in nocte imminet non videtur.
Uniuscuiusque ergo ensis super femur suum propter
timores nocturnos. quia videlicet sancti viri dum
ea quae non vident metuunt. ad intentionem
certaminis parati semper adsistunt. hinc rursum
sponsae dicitur. nasus tuus sicut turris quae est

In cantic cant co r

in Libano. rem namque quam oculis non cernimus plerum

odore praeuidemus; per nasum quoque odores et fae
tores discernimus; quid ergo per nasum ecclesie
nisi sanctorum prouida discretio designatur; qui
etiam turri similis quae est in libano dicitur;
quia discretione eorum prouidentia tam in alto
sita est. ut uenientia temptationum certamina et pri
usquam ueniant uideant; et contra ea dum
uenerint munita subsistat; quae enim futu
ra praeuidentur. cum praesentia fuerint
minoris uirtutis fiunt; quia dum contra ic
tum quisque paratior redditur, hostis qui se ino
pinatum credidit. eo ipso quo praeuisus est ener
uatur; at contra ammonendi sunt. qui in cul
pa ex consilio ligantur. quatenus prouida con
sideratione perpendant. quia dum mala
ex iudicio faciunt. districtius contra se iu
dicium accendunt. ut tanto eos durior senten
tia feriat. quanto illa sin culpa arctius uin
cla deliberationis ligant; citius fortasse
delicta paenitendo abluerent. si in his sola
praecipitatione cecidissent; nam tardi
us peccatum soluitur quod de consilio solida
tur; nisi enim mens omnimodo aeterna
despiceret in culpa ex iudicio non periret;
hoc ergo praecipitatione lapsis per consilia

scelet in heremio

pereuntes differunt. quod alii ab statu iustitiae
peccando concidunt, plerumque simul in laqueum
disperationis cadunt; hinc est quod per prophetam
dominus, non tam praecipitationum praua quam delec-
tionum studia reprehendit dicens; ne forte egre-
In hieremia diatur ut ignis indignatio mea et succendatur
et non sit qui extinguat propter malitiam stu-
diorum uestrorum; hinc iterum iratus dicit; uisita-
In hieremia bo super uos iuxta fructum studiorum uestrorum; quia
igitur peccata ab aliis differunt peccata quae ex
consilio perpetrantur; non tam praue facta
dominus quam studia prauitatis insequitur; In fac-
tis enim saepe per infirmitate. saepe ne decentiae
In studiis uero malitiosa semper intentione pec-
catur; quo contra recte. beati uiri expressio-
In psalmo .I. ne, per prophetam dicitur; et in cathedra quippe
pestilentiae non sedit, cathedra quippe iudicis
esse uel praesidentis solet; In cathedra autem
pestilentiae sedere est, ex iudicio praua co-
mittere; In cathedra pestilentiae sedere
est. et ex ratione mala discernere et tamen
ex deliberatione perpetrare; quasi impu-
si concilii. cathedra sedet. qui tanta in gl[...]
tis elatione attollitur. ut implere malum
etiam per consilia conetur. et sicut adiscen-

turbis praelati sunt, qui cathedrae honore fulciuntur. Ita delectet eorum qui praecipitatione corruunt, exquisita per studium peccata transcendunt. Ammonendi ergo sunt ut hinc colligant qui in ea culpa se etiam per consilium ligant, qua quandoque ultione feriendi sunt qui nunc pravorum non socii sed principes fiunt.

LVII. ALITER AMMONENDI SUNT QUI LICET minima crebro tamen inlicita faciunt. Atque aliter qui se a parvis custodiunt, sed aliquando in gravibus demerguntur. Ammonendi sunt qui quamvis minima, nimis sed tamen frequenter excedunt, ut neque quam considerent qualia, sed quanta committunt. Facta enim sua si despiciunt timere cum pensant, debent formidare cum numerant. Altos quippe puteos fluminum parvae sed innumerae replent guttae pluviarum; et hoc agit sentina latenter crescens, quod patenter procella saeviens. Et minuta sunt quae erumpunt membris per scabiem vulnera, sed cum multitudo eorum innumerabiliter occupat, sic vitam corporis sicut unum grave in pectore vulnus necat. Hinc nimirum scriptum est: Qui modica spernit

paulatim decidit; qui enim peccata minima
flere ac devitare neglegit. ab statu iustitiae
non quidem repente. sed partibus totus cadit;
Ammonendi sunt qui in minimis frequenter
excedunt. ut sollicite considerent. quia non
numquam in parva deterius; quam in maiori cul
pa peccatur. maior enim quo citius quia agnosci
culpa agnoscitur. eo etiam celerius emen
datur; minor vero dum quasi nulla credi
tur. eo peius quo et securius in usu retine
tur; unde fit plerumque ut mens adsueta malis
levibus nec gravia perhorrescat atque ad quan
dam auctoritatem nequitia per culpas nutrita
perveniat. et tanto in maioribus contemnat perti
mescere. quanto in minimis dedicit non timendo
peccare; At contra: Ammonendi sunt qui se a
parvis custodiunt. sed aliquando in gravibus
demerguntur. ut sollicite se ipsi deprachendant
quia dum cor eorum de custoditis minimis extolli
tur. ad perpetranda graviora ipso elationis
suae barathro devoratur; et dum foris sibi par
va subiciunt; sed per inanem gloriam intus intume
cunt. langore superbiae et intrinsecus nec tamen
etiam foras per mala maiora prosternunt; Ammo
nendi ergo sunt qui se a parvis custodiunt,

sed aliquando in grauib; demerguntur et ubi
se stare extrinsecus aestimant, ibi intrinse
cus cadant, et iuxta districti iudicis retribu
tione elatio minoris iustitiae uia fiat ad foueam
grauioris culpae; qui enim uane elati in mi
nimi boni custodia sunt uirib; tribuunt, iuste de
relicti culpis maiorib; obruuntur, et caden
do discunt non fuisse propriu quod steterunt,
ut mala immensa correpraemant quod
bona minima exaltant; Admonendi sunt
ut considerent quod dum in culpis grauiorib;
altare reatu se obligant, et tamen plerique
in paruis quae custodiunt deterius peccant,
quia et illis iniqua faciunt, et ista se homi
nib; quia aliqui sunt tegunt, unde fit ut cum
maiora mala perpetrant, coram Deo aperte ini
quitatis sit, et cum parua bona custodiunt
coram hominib; simulatae scitatis; hinc est
enim quod pharisaeis dicitur; liquantes cu
licem, camelum autem glutientes; ac si aperte
diceretur, minima mala discernitis, maio
ra deuoratis; hinc est quod uoce ueritatis ore rur
sus increpantur, cum audiunt decimatis men
tam et anetum et ciminum, et relinquentes
grauiora sunt legis iudicium et misericordiam
et fidem.

neq; enim neclegenter audiendū est quod cum
decimari minima diceret. extrema quidē de o
lerib; maluit. sed tamen beneolentia me
morare, ut profecto ostenderet, quia simu
latores cū parua custodiunt. odorē de se ex ten
dere scae opinionis quaerunt; et quāuis imple
re maxima praetermittant, ea tamen mini
ma obseruant, quae hōm̄ano iudicio longe lateq; redoleant.

LVIII ALITER ADMONENDI SUNT QUI BONA

nec inchoant. atq; aliter qui inchoata mini
me consummant; qui enim bona nec inchoant,
non sunt eis prius aedificanda quae salubri
ter diligant. sed destruenda ea in quib; semet
ipsos nequiter uersant. neq; enim secuntur
quae inexperta audiunt. nisi prius quā p̄niciosa
sa sint ea quae sibi sunt experta deprahen
dant; quia nec leuari appetit. qui et hoc ip
sum quia cecidit nescit. et qui dolorē uulne
ris non sentit. salutis remedia non requirit.
Prius ergo ostendenda sunt. quā sint uana quae
diligunt. et tunc demum uigilanter intiman
da quā sint utilia quae praetermittunt. ut
prius uideant fugienda quae amant. et sine
difficultate. postmodum cognoscunt quam ama
nda esse quae fugiunt. melius enim inexperta

recipiunt. si de expertis quidquid disputationis audiunt
ueraciter recognoscunt; Tunc igitur pleno uoto
discunt uera bona quaerere; cum certo iudicio
deprachenderint falsa se uacue tenuisse; audi
ant ergo quod bona praesentiae tam delectatio
ne citius transitura sint. et tamen eorum causa
adulatione sine transitu permansura; quia et
nunc quod libet inuitis subtrahitur. et tunc quod
dolet inuitis in supplicium reseruatur; Itaque eis
de rebus terreantur salubriter. quibus noxie de
lectantur; ut dum percussa mens celsa ruinae
suae damna conspiciens. se se in praecipiti perue
nisse deprachendit. gressum post tergum reuo
cet. et pertimiscens quae amauerat. discat
diligere quae contemnebat; hinc est enim
quod hieremiae misso ad praedicationem dicitur;
Ecce constitui te hodie super gentes et super regna
ut euellas et distruas et disperdas et dissipes.
et aedifices et plantes; quia nisi prius peruer
sa distrueret. aedificare utiliter recta non
possit; nisi ab auditorum suorum cordibus spinas
uani amoris euelleret. nimirum frustra in eis
sancta praedicationis uerba plantaret; hinc
est quod prius petrus euertit. ut postmodum
construat. cum nequaquam iudeis monebat quid
iam facerent,

sed de his quae fecerant. increpabat dicens;
ihm nazarenum uirum. approbatum a do in uobis uir
tutib; et prodigiis et signis quae fecit per illu(m)
ds in medio uestri sicut uos scitis; hunc definito
consilio et praescientia di traditum. p manus
iniquorum affigentes interemistis. quem ds susci
tauit solutis dolorib; inferni; ut unde scelere
deletentis suae cognitionis districtia aedifica
tionem scae praedicationis. quanto anxie quae
rerent. tanto utiliter audirent. unde et
In acti b(eat)i apostolor(um) — illico responderunt; quid ergo faciemus uiri
fratres: quib; mox dicitur; agite paeniten
tiam et baptizetur unusquisque uestrum; quae
aedificationis uerba profecto contemnerent
nisi prius salubriter ruinam suae destructionis
inuenissent. hinc est quod saulus cum per caelestem
In acti b. apos tolo(rum) 1z — lucem missa resplenduit. non iam quid recte
deberet facere. sed quid praue fecisset audiuit
nam cum prostratus requireret dicens; quis es
dne. protinus respondetur; ego sum ihs naza
renus quem tu persequeris; et cum repente
subiungeret. dne quid me uis facere; illico
adiungitur. surge et ingredere ciuitatem
et ibi tibi dicitur. quid te oporteat face
re; ecce de caelo dns loquens. persecutori

sui facta conripuit. nec tamen ilico quae essent
facienda monstrauit, ecce elationis eius fabrica
iam tota corruerat. et post ruinā suā humilis
aedificari quaerebat. et cū sup̄bia destruitur. ae
dificationis tamen uerba retinentur, ut uide
licet persecutor immanis diu destructus iaceret.
et tanto post in bonis solidius surgeret. quanto
prius funditus euersus a pristino errore cecidis
set; qui ergo nulla adhuc agere bona ceperunt,
a rigiditate ante suae prauitatis correptio
nis manu euertendi sunt. ut ad statū postmo
dū recte operationis erigantur; quia et idcirco
altis siluae lignū succidimus. ut hoc in aedificii
tecmine subleuemus. sed tamen non repente
in fabrica ponitur, ut nimirū prius uitiosa eius
uiriditas exsiccetur. cuius quo plus in infimis humor
excoquitur. eo ad summa solidius leuatur; at
contra ammonendi sunt qui inchoata bona mi
nime consummant. ut cauta circūspectione
considerent. quia dum proposita non p̄ficiunt
etiā quae fuerant cepta conuellunt; si enim
quod uidetur gerendum sollicita intentione.
non crescit. etiā quod fuerat bene gestū de
crescit; In hoc quippe mundo hōmana anima
quasi more nauis est contra ictum fluminis;
conscendentis;

uno in loco nequaquam stare permittitur.
quia ad ima relabitur. nisi ad summa conetur
si ergo inchoata bona fortis operantis ma-
nus ad perfectionem non sublebat. ipsa operan-
di remissio contra hoc quod operatum fuerat pugnat.
hinc est enim quod per salomonem dicitur: qui
mollis et dissolutus est in opere suo. frater
est sua opera dissipantis; quia videlicet qui
cepta bona districte non exsequitur. disso-
lutione neglegentiae manum destruentis
imitatur; hinc sardis ecclesiae ab angelo di-
citur. esto vigilans et confirma cetera quae
moritura erant. non enim invenio ope-
ra tua plena coram deo meo; quia igitur plena
coram deo eius opera inventa non fuerant
moritura reliqua etiam quae erant ce-
ta praedicebat. si enim quod mortuum in
nobis est ad vitam non accenditur. hoc eti-
am extinguitur. quod quasi adhuc vivum
tenetur. Admonendi sunt ut perpendant
quod tolerabilius esse potuisset recti
viam non arripere. quam arreptam poster-
gis redire. nisi enim retro respicerent
erga acceptum studium nullo torpore langue-
rent; audiant ergo quod scriptum est.

melius erat eis non cognoscere uiam iustitiae.
quam post agnitionem retrorsum conuerti; audiant
quod scriptum est. utinam frigidus esses aut cali
dus; sed quia tepidus es. et nec frigidus nec cali
dus. incipiam te euomere ex ore meo; calidus quippe
est qui bona studia et arripit et consummat;
frigidus uero est. qui consummanda nec inchoat,
et sicut a frigore per teporem transitur ad calo
rem. ita a calore per teporem reditur ad frigus;
quisquis ergo amisso infidelitatis frigore; uiuit sed
nequaquam tepore superato excrescit ut fer
ueat. procul dubio calore desperato. dum no
xio in tepore demoratur; agit ut frigescat,
sed sicut ante teporem frigus. sub spe est. ita
post frigus tepor. in desperatione; qui enim ad
huc in peccatis est. conuersionis fiduciam non amit
tit; qui uero post conuersionem tepuit. et spem quae
esse potuit de peccatore subtraxit. aut calidus
quisque esse aut frigidus quaeritur. ne tepidus
euomatur. ut uidelicet aut necdum conuersus
adhuc de se conuersionis spem praebeat. aut iam
conuersus in uirtutibus inardescat ne euomatur.
tepidus. quia calore quem proposuit torpore ad
noxium frigidus redit. LVIIII. Aliter admo
nendi sunt. qui mala occulte agunt et bona pu
plice

In apo
calip
si

cedque aliter qui bona quae fecerint abscondunt et quibusdam factis puplice.

mala de se opinari permittunt; Admonendi
enim sunt qui mala occulte agunt et bona pu
plice ut pensent humana iudicia quanta ue
locitate euolant. diuina autem quanta
inmobilitate perdurant; Admonendi sunt
ut in fine rerum mentis oculos figant. quia
et humanae laudis attestatio praeterit et
superna sententia quae et abscondita pene
trat. ad retributionem perpetuam conuales
cit; Dum igitur occulta mala sua diuinis iudi
ciis. recta autem sua humanis oculis anteponunt
et sine teste est bonum quod publice faciunt
et non sine aeterno teste est quod laten
ter delinquunt. culpas itaque suas occultan
do hominibus uirtutesque pandendo et unde
puniri debeant abscondentes detegunt
et unde remunerari poterant detegen
tes abscondunt; quos recte et sepulchra de
albata speciosa exterius sed mortuo
rum ossibus plena ueritas uocat quia ui
ciorum mala intus contegunt. humanis ue
ro oculis quorundam demonstratione ope
rum de solo foris iustitiae colore blandiun
tur; Admonendi itaque sunt ne quae agunt
recta dispiciant. sed haec meriti melioris
credant.

ualde nãq; bona sua diiudicant. quia de eorũ merce
dẽ sufficere fauores hũmanos põtant. Cũ enim
pro recto opere laus transitoria quaeritur. ae
ternae retributione. res digna illi praetio ue
nundatur; de quo uidelicet percepto praetio ue
ritas dicit, Amen dico uobis receperunt merce
dẽ suã; Admonendi sunt ut considerent. quia dum
prauos se in occultis exhibent. sed tamen exẽpla
de se publice in bonis operibus praebent. osten
dunt sequenda quae fugiunt. clamant amanda
quae oderunt. uiuunt postremo aliis. et sibi mori
untur; At contra ammonendi sunt qui bona oc
culte faciunt. quib; dũ et tamen in factis publice
de se mala opinari permittunt. ne cum se ipsos ac
tionis rectae uirtute uiuificant. in se alios per
exemplũ prauae aestimationis occidant. nemi
nus quã se proximos diligant. et cũ ipsi salubre po
tũ uini sorbeant. intentis in sui consideratione.
mentib; pestiferũ ueneni poculũ fundant; hi nimi
rũ in uno proximorũ uitã minus adiuuant. in alterõ
multũ grauant. dum student recta occulte
agere, et quibusdam factis ad exemplũ de se pra
ua seminare. quisquis enim laudis concupiscentiã
calcare iam sufficit. aedificationis fraudem
perpetrat. si bona quae agit occultat. et quasi

sec. mathe[illegible]

iactato semine in germinandi radices subtra-
hit. qui opus quod imitandum est non ostendit.
hinc namque in evangelio veritas dicit: vide-
ant opera vestra bona et glorificent pa-
trem vestrum qui in caelis est; ubi illa quoque de
sententia promitur, quae longe aliud
praecipisse videatur dicens: attendite
iustitiam vestram ne faciatis coram hominibus
ut videamini ab eis; quid est ergo quod do-
minus et ita faciendum est ne videatur
et tamen ut debeat videri praecipitur,
nisi quod ea quae agimus et occultanda sunt
ne ipsi laudemur, et tamen ostendenda sunt
ut laudem caelestis patris augeamus. nam
cum nos iustitiam nostram coram hominibus face-
re dominus prohiberet, ilico adiunxit: ut vide-
amini ab eis; et cum rursus videnda ab homini-
bus bona opera nostra praeciperet, proti-
nus subdedit: ut glorificent patrem vestrum
qui in caelis est. qualiter igitur videnda es-
sent, vel qualiter non videnda essent, ex sen-
tentiarum fine monstravit, quatenus operan-
tis mens opus suum et propter se videri non quae-
reret, et tamen hoc propter auctoris
patris gloriam non celaret. unde fit

sec(undum) matheum

plerumq; aut bonu opus e in occulto fit ut ex parte publi
ce. et rursus in publico cum agitur occulte.
qui enim in publico bono opere non sua sed supni
patris gloriam quaerit. quod fecit abscondit.
quia illu solu testem habuit. cui placere cura
uit. qui aute secreto suo bono opere deprachen
di ac laudari concupiscit. et nullus fortasse
uidit quod exhibuit. et tamen hoc cora homi
nib; fecit. quia tot testes in bono opere secum
duxit. quot humanas laudes in corde requisiuit.
Cu uero praua aestimatio in quantu sine pecca
to ualet. ab intuentiu mente non tegitur cunc
tis male credentib; per exemplu culpa propina
tur. unde et plerumq; contingit. ut qui neglegen
ter de se male opinari permittunt. per semet
ipsos quidem nulla inique faciunt. sed tamen p
eos qui se imitati fuerint multiplicius delin
quant. hinc est quod paulus inmunda quaedam
sine pollutione comedentib; sed inpfectis tep
tationis scandalu sua hac conuersatione mo
uentib; dicit. uide ne forte haec licentia ues
tra offendiculu fiat infirmis. et rursu et pe
ribit infirmus in tua scientia frater propter
que xps mortuus est. sic autem peccantes in
fratres et percutientes conscientia eoru
infirma in xpo peccatis. hinc est quod moyses
cum diceret. non maledices surdo protinus adiun
xit.

nec coram ceco ponere offendiculum; surdo quip
pe maledicere est absenti & non audienti
derogare; coram caeco uero offendiculum pone
re est. discrete quidem rem agere. sed tamen
ei qui lumen discretionis non habet. scandali
occasionem praebere;

LX. HAEC SUNT QUAE P REGUL ANIMARUM

In praedicationis diuersitate custodiat. ut
sollicitus congrua singulorum uulneribus medi
camina adponat; sed cum magni sit studii ut
exortandis singulis seruiatur ad singula
cum ualde laboriosum sit. unumquemque de propri
is. sub dispensatione debitae considerationis
instruere. longe tamen est laboriosius; audito
res innumeros. ac diuersis passionibus laboran
tes. uno eodemque tempore. uoce unius et commu
nis exortationis ammonere; ibi quippe tan
ta arte uox temperanda est. ut cum diuer
sa sint auditorum uitia. et singulis inueniatur
congrua. et tamen sibimetipsi non sit diuersa
ut inter passiones medias. uno quidem ductu tran
seat. sed more bicipitis gladii. tumores cogita
tionum carnalium ex diuerso latere incidat; qua
tenus sic superbis praedicetur humilitas. ut ta
men timidis non augeatur metus. sic timidis in
fundatur auctoritas. ut tamen superbis
crescat effrenatio. sic otiosis ac torpentibus

predicetur. sollicitudo boni operis. ut tamen
Inquietis immoderate licentia non augea
tur actionis; sic Inquietis ponatur modus. ut
tamen otiosis non fiat torpor securus; sic ab
Inpatientib; extinguatur ira. ut tamen re
missis ac lenibus non crescat. nedegentia. sic
lenes accendantur ad zelū. ut tamen iracon
dis non addatur Incendiū. sic tenacibus Infun
datur tribuendi largitas. ut tamen prodigis
effusionis frena minime laxentur. sic prodigis
praedicetur parcitas. ut tamen tenacibus
peritura rerū rerum costōdia non augeatur; sic In
continentib; laudetur coniugium. ut tamen
iam continentes non reuocentur ad luxu; rā
sic continentib; laudetur uirginitas cor
poris. ut tamen In coniugibus dispecta non
fiat fecunditas carnis. sic praedicanda
sunt bona ne ex latere iubentur et mala.
sic laudanda sunt bona summa. ne dispician
tur ultima; sic nutrienda sunt ultima. ne
dum creduntur sufficere nequaquā tenda
tur ad summa;

LXI. Et grauis quidem predicatori
labor est. In comunis praedicationis uoce
ad occultos singulorum motus causasq; uigi
lare. et palestrarum more In diuersi lateris ar
te se uertere; multo tamē acriori labore
fatigatur. quando uni et contrariis uitiis

servienti praedicare compellitur. plerumq;
enim quis laetitia immanis conspersione exsurgit sed
tamen eum repente oborta tristitia immaniter
deprimit. curandum itaq; praedicatori est. qua
tenus sic tergatur tristitia quae venit ex tem
pore. ut non augeatur laetitia quae suppetit ex
conspersione. et sic refrenetur laetitia quae ex con
spersione est. ut tamen non crescat tristitia quae
venit ex tempore; iste gravatur usu immode
ratae praecipitationis. et aliquando tamen
ab eo quod festine agendum est eum usus inpe
dit subito natae formidinis; ille gravatur usu
inmoderatae formidinis. et aliquando tamen
in eo quod appetit temeritate impellitur prae
cipitationis. sic itaq; in isto reprimatur subito
oborta formido ut tamen non excrescat enu
trita diu praecipitatio; sic in illo reprimatur
repente oborta praecipitatio. ut tamen
non convalescat impressa ex conspersione for
mido; quid autem mirum si mentium medici ista
custodiunt; dum tanta discretione sua artes
temperant. qui non corda sed corpora me
dentur; plerumq; enim debile corpus opprimit
langor immanis. cui langori scilicet obviari
adiutoriis fortibus debet. sed tamen corpus debi
le adiutorium forte non sustinet. studet itaq;
qui medetur. quatenus sic super existentem

morbum subtrahat. ut nequaquam suppositi cor
poris debilitas crescat. ne si forte rursus languor
cum uita deficiat; tanta ergo adiutorium dis
cretione componit. ut uno eodemque tempore
et langori obuiet et debilitati; Si igitur me
dicina corporis indiuise adhibita seruire di
uisibiliter potest. tunc enim uere medicina
est. quando sic per eam uitio super existenti
succurritur. ut etiam suppositae conspersio
ni seruiatur. quur medicina mentis
una eademque praedicatione appositam mo
rum morbis diuerso ordine obuiare non uale
at. quae tanto subtilior agitur. quanto
de inuisibilibus tractat.

xli Sed quia plerumque dum duorum : norum

languor irruit. hoc leuius. illud fortius se gra
uius praemit. ei nimirum uitio ocius sub cele
ritate subuenitur. per quod festinae ad inte
ritum tenditur; Et si hoc a uicina morte restrin
gi non potest. nisi illud de quo dixistat contra
rium crescat; tolerandum praedicatori est
ut per exhortationem suam cauta spicio modera
mine unum patiatur crescere. quatenus
possit aliud a uicina morte retinere; quod
cum agit. non morbum exaggerat. sed uul
neratis suis cui medicamentum adhibet
uitam seruat. ut exquirendae salutis

congruu tempus inueniat; saepe enim quis ciborum
se ingluuie minime temperans. iam iamque pene
superantis luxuriae stimulis praemitur; qui
huius pugnae metu territus. dum se per abs
tinentiam restringere nititur. inanis gloriae
temptatione fatigatur. In quo nimirum utrumque uitium
nullatenus extinguitur. nisi aliud nutria
tur; quae igitur pestis ardentius insequen
da est. nisi quae periculosius premit. tole
randum namque est. ut per uirtutem abstinen
tiae interim arrogantia contra uiuentem
crescat. ne eum per ingluuiem uita funditus
luxuria extinguat; hinc est quod paulus
cum infirmum auditorem suum perpenderet. aut pra
ua adhuc uelle agere. aut de actione recta
humanae laudis retributione gaudere. ait;
Uis non timere potestatem. bonum fac et habebis
laudem ex illa; neque enim ideo bona agenda sunt.
ut potestas huius mundi nulla timeatur. aut per
haec gloria transitoriae laudis sumatur. sed
cum infirmam mentem ad tantum culmen ascende
re non posse pensaret. ut et prauitatem simul
uitaret et laudem praedicator egregius ei ad
monendo aliquid optulit. et aliquid tulit. conce
dendo enim lenia subtraxit. grauiora ut quia
ad deserenda cuncta simul non adsurgeret. dum
in quiddam sui animus familiariter relinquitur

ad ro ma nos

a quodam suo sine dolore tolleretur.

LXIII. Sciendum uero praedicatori est. ut audi
toris sui animum ultra uires non trahat. ne ut ita
dicam dum plus quam ualet tenditur. mentis corda
rumpatur; alta etenim quaeque debent multis
audientibus contegi. et uix paucis aperiri; hinc namque
per semetipsam ueritas dicit; quis putas est fidelis
dispensator et prudens quem constituit dominus super
familiam suam. ut det illis in tempore tritici men
suram; per mensuram quippe tritici exprimitur
modus uerbi. ne cum angusto cordi incapabile
aliquid tribuitur extra fundatur; hinc pau
lus ait; non potui uobis loqui quasi spiritalibus;
sed quasi carnalibus; tamquam paruolis in christo lac uo
bis potum dedi non escam. hinc moyses a secreto
dei exiens. coruscantem coram populo faciem uelat.
quia nimirum turbis claritatis intimae arcana
non indicat; hinc per eum diuina uoce praecipitur.
ut is qui cisternam foderit. si operire neglegat.
corruente in ea boue uel asino pretium reddat;
quia ad alta scientiae fluenta perueniens. cum haec
apud bruta audientium corda non contegit. poe
nae reus addicitur. si per uerba eius in scandalum
siue munda seu mens inmunda capiatur; hinc
ad beatum iob dicitur; quis dedit gallo intellegen
tiam; praedicator etenim sanctus dum caliginoso
hoc clamat in tempore. quasi gallus cantat.

In nocte cum dicit, hora est iam nos de somno
surgere; et rursus. evigilate iusti et nolite
peccare; Gallus autem profundioribus horis
noctis altos edere cantus solet. cum vero ma
tutinum iam tempus in proximo est. minutas
ac tenues voces format, quia nimirum qui rec
te praedicat obscuris adhuc cordibus aperta
nihil de occultis misteriis indicat; ut tunc superio
ra quaeque de caelestibus audiant cum luci veri
tatis appropinquant. LXIIII. Sed inter haec
ad ea quae iam superius dixi mus cantus tactis stu
dione torquemur. ut praedicator quisque plus
actibus quam vocibus insonet, et bene vivendo
vestigia sequacibus imprimat quam loquendo
quo gradiantur ostendat; quia et gallus iste
quem pro exprimenda boni praedicatoris spe
cie in locutione sua dominus assumit. cum iam edere
cantus parat, prius alas excutit et semet
ipsum feriens vigilantiorem reddit, quia nimirum
necesse est. ut hi qui verba sanctae praedicatio
nis movent. prius studio bonae actionis evi
gilent, ne in semetipsis torpentes opere alios
excitent voce. prius se per sublimia facta
excutiant. et tunc ad bene vivendum alios
sollicitos reddant; prius cogitationum alis se
metipsos feriunt. quicquid in se inutiliter
torpet. sollicita investigatione deprehen
dant.

destructa animadversione corrigant. et tunc
demum aliorum vitam loquendo componant; prius
punire propria fletibus curent. et tunc quae
aliorum sunt punienda denuntient. et antequam
verba exortationis insonent. omne quod lo-
cuturi sunt, operibus clament;

LXV Sed quia saepe dum praedicatio modis con-
gruentibus uberius impenditur. apud semetipsum
de ostensione sui occulta laetitia loquentis
animus sublevatur, magna cura necesse est. ut ti-
moris laceratione se mordeat. ne qui aliorum
vulnera medendo ad salutem revocat. ipse per
neglegentiam suae salutis intumescat. ne pro-
ximos iuvando se deserat. ne alios erigens ca-
dat; nam quibusdam saepe magnitudo virtu-
tis occasio perditionis fuit. ut cum de confidentia
virium inordinate securi sunt. per neglegentiam
inopinate morerentur; virtus namque cum vi-
tiis renititur. quadam delectatione eius si-
bimetipsi animus blanditur; fitque ut bene
agentis mens metum suae circumspectionis
abiciat. atque in sui confidentia secura requies-
cat; cui iam torpenti seductor callidus om-
ne quod bene gessit enumerat. eamque quasi
prae ceteris praepollentem in tumore cogi-
tationis exaltat; unde agitur. ut ante iusti
iudicis oculos fovea mentis sit memoria
virtutis;

l p s d pez

quia reminiscendo quod gessit. dum se apud se erigit
apud humilitatis auctorem cadit; hinc namque
superbienti animae dicitur; quo pulchrior es des
cende surge et dormi cum incircumcisis; ac si aperte
diceretur, quia ex virtutum tuarum decore te elevas ipsa
tua pulchritudine impelleris ut cadas; hinc sub hie
rusalem specie virtute superbiens anima reprobatur
In ezechiel cum dicitur; perfecta eras in decore meo quem posue
ras super te dicit dominus. et habens fiduciam in pulchritu
dine tua, fornicata es in nomine tuo; fiducia quip
pe suae pulchritudinis animus attollitur; cum
de virtutum meritis laeta apud se securitate
gloriatur; sed per hanc eandem fiduciam ad for
nicationem ducitur. quia cum interceptam mentem
cogitationes suae decipiunt hanc maligni spiritus per
innumera vitia seducendo corrumpunt; notandum ve
ro quod dicitur, fornicata es in nomine tuo; quia cum
respectum mens superni rectoris deserit. laudem pro
tinus privatam quaerit. et sibi arrogare incipit om
ne bonum quod ut largitoris praeconio serviret acce
pit; opinionis suae gloriam dilatare desiderat. sata
git ut mirabilis cunctis innotescat. in suo ergo no
mine fornicatur. quae legalis tori conubium dese
rens corrupta spiritu in laudis appetitu substerni
tur; hinc david ait; tradidit in captivitatem vir
tutes eorum et pulchritudinem eorum in manus ini
mici; in captivitate etenim virtus et pulchritudo

In manus inimici traditur. cum decepta mente anti-
quus hostis ex boni operis elatione dominatur. que
tamen uirtutum elatio quamuis plene non superat.
utcumque tamen etiam electorum saepe animum temptat.
sed cum subleuatus destituitur, destitutus ad for-
midinem reuocatur; hinc etenim dauid iterum dicit;
ego dixi. In mea habundantia non mouebor in ae-
ternum; sed quia de confidentia uirtutis intumuit
paulo post quid pertulit adiunxit; auertisti faciem
tuam a me et factus sum conturbatus; ac si aperte
dicat; fortem me inter uirtutes credidi. sed quan-
tae infirmitatis sim derelictus agnoui; hinc
rursum dicit; iuraui et statui custodire iudicia
iustitiae tuae. sed quia eius uiribus non erat ma-
nere in custodia quam iurabat. debilitatem suam
protinus turbatus inuenit; unde et ad praecis
opem repente se contulit dicens; humiliatus
sum usquequaque; uiuifica me secundum uerbum tuum;
nonnumquam uero superna moderatio, priusquam per mu-
nera prouehat. infirmitatis memoriam ad men-
tem reuocat, ne de acceptis uirtutibus intumes-
cat; unde ezechiel propheta. quotiens ad con-
templanda caelestia ducitur. prius filius homi-
nis uocatur; ac si hunc aperte dominus ammoneat
dicens, ne de his quae uides in elatione cor sub-
leues, caute perpende quod es. ut cum summa pe-
netras. esse te hominem recognoscas. quatenus

carissime est

dum multa tractare aperis ad temetipsum sollicitus
infirmitatis tuae reprehensione uocemus; unde ne
cesse est ut cum uirtutum nobis copia blanditur
ad infirma sua mentis oculus redeat, seseque
salubriter deorsum premat, ne recta quae
egit, sed quae agere neglexit, aspiciat, ut dum
cor ex memoria infirmitatis atteritur, apud
humilitatis auctorem eo robustius in uirtute solide
tur. Quia et plerumque omnipotens deus idcirco re
ctorum mentem quamuis ex magna parte perficit, im
perfectam tamen ex parua aliqua parte derelin
quit, ut cum miris uirtutibus rutilant, imperfectio
nis suae taedio tabescant, et nequaquam se de
magnis erigant, cum adhuc contra minima eni
tentes laborant; sed quia extrema non ua
lent uincere, de praecipuis actibus non aude
ant superbire. Ecce bone uir reprehensionis
meae necessitate compulsus, dum monstrare
qualis esse debeat pastor inuigilo, pulchrum
depinxi hominem pictor foedus; aliosque ad per
fectionis litus dirigo, qui adhuc in delictorum
fluctibus uersor. Sed in huius quaeso uitae
naufragio orationis tuae me tabula sus
tine, ut quia pondus proprium deprimit, tui
meriti manus leuet. Deo gratias amen.

EXPLICIT LIB. REGULAE PASTORALIS.
GLORIA INDIVIDUAE TRINITATI.

q v

G. B. HOFBIBLIOTHEK